

Ελένη Χαραλάμπους

Ο ανταποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959): Ιστορία και Λογοτεχνία Γ' Λυκείου : Η επίτευξη δεικτών επιτυχίας και επάρκειας μέσω της διεπιστημονικής / διαθεματικής προσέγγισης και της συνεξέτασης

Μέρος Α'

Διδακτικό Σενάριο Διαθεματικής Προσέγγισης :

Ο ανταποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959)

&

Ρόδης Ρούφος, *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

Το σώμα των Επικουρικών : Η περίπτωση του Ali

Μέρος Β'

Το διήγημα *Ο πορτοκαλόκηπος* του Γιώργου Φ. Πιερύδη και το ποίημα 27-28 Ιανουαρίου 1958 του Süleyman Uluçamgil

Ένα διδακτικό σενάριο για τη συνεξέταση των δύο κειμένων

Λευκωσία 2025

Ελένη Χαραλάμπους

elenecharalampous72@gmail.com

<https://www.e-charalambous.com>

ISBN 978-9925-7660-6-2

ΜΕΡΟΣ Α΄

Διδακτικό Σενάριο Διαθεματικής Προσέγγισης :

Ο ανταποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959)

&

Ρόδης Ρούφος, *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

Το σώμα των Επικουρικών : Η περίπτωση του Ali

I. Εισαγωγή

I.I. Η επιλογή της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου

I.II. Το σώμα των επικουρικών

I.III. Η συμβολή του λογοτεχνικού έργου *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

I.IV. Η χρησιμότητα και η προσθετική αξία του προτεινόμενου Διδακτικού Σεναρίου

II. Διδακτικό Σενάριο Διαθεματικής Προσέγγισης :

II.I. Αφόρμηση

II.II. Διάγνωση αρχικών αντιλήψεων

II.III. Αποσταθεροποίηση αρχικών αντιλήψεων αρχή οικοδόμησης

II.IV. Οικοδόμηση νέας γνώσης

II.V. Εφαρμογή νέων γνώσεων

II.VI. Ανασκόπηση και σύγκριση με αρχικές ιδέες

III. Συμπεράσματα

IV. Βιβλιογραφία

V. Παράρτημα

I. Εισαγωγή

I.I. Η επιλογή της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου

[...] Θα καθρεφτιστεί ξανά σ' αυτή την καρδιά η λαμπράδα του Απριλιού; (Λυσιώτης, 1961, 44)

Στην κρατούσα ελληνική ιστοριογραφία ο ένοπλος ενωτικός αγώνας της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ) την περίοδο 1955-1959 συγκροτείται ως ο αγώνας του κυπριακού λαού. Στην πρώτη του προκήρυξη ο αρχηγός της ΕΟΚΑ Γεώργιος Γρίβας, ο οποίος υπέγραφε τις προκηρύξεις του με το ψευδώνυμο Διγενής, γνωστοποιούσε *«Με την βοήθειαν του Θεού, με πίστιν εις τον τίμιον αγώνα μας, με την συμπαράστασιν ολοκλήρου του Ελληνισμού και με την βοήθειαν των Κυπρίων ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΝΑΞΙΝ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΖΥΓΟΥ»* (Παπαγεωργίου, 1984, 59).

Ο ένοπλος ενωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ συγκροτείται ως απελευθερωτικός αγώνας, ξεπήδησε από τη *«συνείδηση του εθνισμού»* (Πιερίδης, 1963, 13), χαρακτηρίζεται από μαζικότητα *«γιατί με χέρια μιας Μαρούλλας, κάποιου Αντρέα, άναβε σε μια στιγμούλα τόση δα μέσ' στ' Ακρωτήρι έξη αεροπλάνα και τακανε λαμπάδες»* (Παπαδόπουλος, 1963, 14), αποτελεί την εκπλήρωση ενός *«αρχαίου πόθου ιστορικώς δικαιολογημένου»* (Παπαδόπουλος, 1964, 206) και συνδέθηκε με τον μύθο *«μεγάλη, όμως, μάζα των ήσυχων και καλοκαγάθων Τούρκων της νήσου θα δεχθή την Ένωσιν»* (Κύρου, 1984, 391).

Στον τουρκοκυπριακό λόγο το αίτημα της Ένωσης συγκροτείται ως *«ανάθεμα ένας απαράδεκτος και αλαζονικός σωβινισμός»* (Ηρακλείδης, 2002, 98) και *«οι εκρήξεις της 1^{ης} Απριλίου είναι αδιαμφισβήτητη απόδειξη ότι οι φανατικοί Έλληνες έχουν άφθονα πυρομαχικά στα χέρια τους»*, όπως χαρακτηριστικά τόνιζε η εφημερίδα *Akin/Επίθεση* (4/4/1963) στο άρθρο της με τίτλο *«Δεν θα μείνουμε θεατές»*.

Αν και ο αγώνας της ΕΟΚΑ είχε ως βασική επιδίωξη την Ένωση με την Ελλάδα, την ενσωμάτωση στον ελληνικό εθνικό κορμό, οδηγεί σε όξυνση των σχέσεων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, επισύρει την ανάδυση του τουρκικού αιτήματος της διχοτόμησης και εν τέλει την αναγνώριση της τουρκικής μειονότητας ως κοινότητας μέσα από τις Συμφωνίες Ζυρίχης -Λονδίνου.

I.II. Το σώμα των επικουρικών

Στην κυπριακή αστυνομία την 31^η Δεκεμβρίου 1956 υπηρετούν 697 Ε/κ και 1135 Τ/κ, 1475 Τ/κ ειδικοί χωροφύλακες και 1417 Τ/κ επικουρικοί (Γρίβας, 1961, 211). Το ποσοστό απασχόλησης Τ/κ στην επικουρική αστυνομία μέχρι τον Μάιο του 1957 ξεπερνούσε το 96% (1335 από τους 1380) και το 1958 αριθμούσε 1594 (Χρυσοστόμου, 2015, 39).

Ο ελληνικός στερεοτυπικός λόγος, λογοτεχνικός ή ιστοριογραφικός, συνδέει τους επικουρικούς αστυνομικούς με τη φιλοχρηματία *«Συνετάχθησαν χάριν χρηματισμού με τον κατακτητή»* (Παπαγεωργίου, 1984, 219), την ωμή βία *«βαναύσου μεταχειρίσεως τυγχανόντων από μέρους των Τούρκων αστυνομικών»* (Σπυριδάκης, 1960, 168), την αδιαντροπιά *«πλείστοι των Τούρκων τούτων ήσαν τελείως αγράμματοι και δεν είχαν ανεπίληπτον ιδιωτικόν βίον»* (Γρίβας, 1961, 98), την αμορφωσιά *«Τους μάζευαν όπως μπορούσαν, γραμματισμένους κι' αγράμματους, τίμιους και τυχοδιώχτες, αφελείς και τροφίμους των φυλακών»* (Μόντης, 1964, 20), *«Μια φορά τους έδωσαν οι Εγγλέζοι οδοντόπαστα να τρίψουν τα δόντια τους και κείνοι τη νόμισαν για αντζούγια κονσέρβα. Την άλειψαν πάνω στο ψωμί και την έφαγαν»* (Ιωαννίδου, 1960, 28), *«χασάπηδες και χαμάληδες»* (Ρούφος, 1960, 208), τη δουλοπρέπεια *«Το «Κύριο» είναι ο Άγγλος ανακριτής, που στη φαντασία του Τούρκου δεσμοφύλακα προβάλλει σαν κυρίαρχος, αφέντης!»* (Παπαχρυσοστόμου, 1962, 167) τη σκληρότητα και τη διαπόμπευση των Ελληνίδων (Μόντης, 1964, 38).

I.III.Η συμβολή του λογοτεχνικού έργου *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

Ο αγώνας της ΕΟΚΑ αποτελεί *«θεμελιώδες κίνητρο εμπνεύσεως»* (Χριστοφίδης, 1962, 184), ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια της ανακήρυξης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τα πρόσωπα της λογοτεχνικής παραγωγής, ιστορικά ή επινοημένα, μπαίνουν σε δράση αποκλειστικά και μόνο χάρη στους χειρισμούς και την οπτική του δημιουργού τους με σκοπό, μεταξύ άλλων, να αναδείξουν πολιτικά θέλω (Αμπατζοπούλου, 1998), την πολιτική πίκρα για την έκβαση του αγώνα, αλλά και την πίστη ότι οι προσφάτως διαμορφωθείσες πολιτικές συνθήκες θα είναι παροδικές, καθότι δεν εδράζονται στον νόμο της ηθικής.

Ο Ελλαδίτης συγγραφέας της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς Ρόδης Ρούφος στο μυθιστόρημα του *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του κυπριακού αγώνα*, εμφανίζεται με το προσωπείο του Δίωνα, του εκδότη της χειρόγραφης και βιαστικά γραμμένης μαρτυρίας του πλασματικού ήρωα Αλέξη Μπαλαφάρα. Συνθέτοντας ένα μυθιστόρημα με την «έγκυρη και «αληθινή» μαρτυρία ενός Κύπριου αγωνιστή, που ζει από μέσα τα γεγονότα», διεκδικεί το χαρακτήρα του χρονικού, της προσωπικής μαρτυρίας ή του ιστορικού ντοκουμέντου, αν και δεν παύει να είναι μυθοπλαστικό κείμενο (Λευτέρης Παπαλεοντίου, 2008, 239, 242).

Αν και πρωτογράφηκε στα τέλη του 1958, εκδόθηκε το 1960 αρχικά στα αγγλικά ως *The Age of Bronze*. Μέσα από την εξιστόρηση του 33χρονου Έλληνα καθηγητή Αλέξη που διδάσκει στο Ελληνικό Γυμνάσιο, αποτυπώνονται διάφορες φάσεις του αγώνα της ΕΟΚΑ. Σύμφωνα με τον Ρούφο πολλά επεισόδια βασίστηκαν σε αληθινά γεγονότα, έτσι όπως τα έζησε από κοντά, ανάμεσα στο 1954 και στο 1956.

Ο Ρόδης Ρούφος μετατίθεται στο Ελληνικό Προξενείο της Λευκωσίας αρχές του καλοκαιριού του 1954 προκειμένου να αναλάβει καθήκοντα Υποπρόξενου. Το καλοκαίρι του 1956 ανακαλείται στην Αθήνα. Στη δίκη που διεξήχθη για το καΐκι Αγ. Γεώργιος το οποίο είχε επιχειρήσει να μεταφέρει φορτίο οπλών και πυρομαχικών στην Κύπρο παρέστη ως εκπρόσωπος της Ελληνικής Προξενικής Αρχής. Όσον αφορά τις τελικές διαπραγματεύσεις στο Λονδίνο (Φεβρουάριος 1959) ο Ρόδης Ρούφος κλήθηκε να συμμετάσχει στην επιτροπή που είχε συγκροτηθεί για τη λεπτομερειακή επεξεργασία των όρων της αρχικής Συμφωνίας της Ζυρίχης. (Μπαζούκης, 2021)

I.IV. Η χρησιμότητα και η προσθετική αξία του προτεινόμενου Διδακτικού Σεναρίου

Ένα διδακτικό σενάριο διαθεματικής προσέγγισης μεταξύ της ενότητας από την ύλη της Ιστορίας Γ' Λυκείου «Ο ανταποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959)»¹ και του μυθιστορήματος του Ρόδη Ρούφου *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα* είναι δυνατό να βοηθήσει τους/τις μαθητές/μαθήτριες στο να διασυνδέσουν τη στάση της βρετανικής αποικιοκρατικής κυβέρνησης με την απόφαση των Ελληνοκυπρίων για έναρξη ένοπλου απελευθερωτικού αγώνα, να κατανοήσουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκε και έδρασε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ), να κατανοήσουν τις σπουδαιότερες μορφές και τις κορυφαίες στιγμές του κυπριακού Απελευθερωτικού Αγώνα και να σχολιάσουν τις αντιδράσεις των Βρετανών αλλά και του τουρκικού στοιχείου. Από την άλλη η περίπτωση του επικουρικού Ali στο μυθιστόρημα του Ρόδη Ρούφου αποτελεί μια προσπάθεια συγκρότησης ενός άλλου ρεπερτορίου λόγου.

Μέσω της διεπιστημονικής / διαθεματικής προσέγγισης η οποία θα ενταχθεί λειτουργικά στη διδασκαλία θα επιτευχθούν οι ακόλουθοι δείκτες επιτυχίας :

1^{ος} δείκτης επιτυχίας :

Να κατανοούν τις διαφορές και τις ομοιότητες του λόγου της Ιστορίας από τον λόγο της Λογοτεχνίας. Να ερμηνεύουν τα λογοτεχνικά κείμενα σε διαθεματική προοπτική.

Δείκτης επάρκειας : οι γνώσεις και πληροφορίες που μας παρέχει ένα λογοτεχνικό έργο και οι αντίστοιχες από βιβλία Ιστορίας ή άλλες πηγές, οι τρόποι της λογοτεχνικής μετάπλασης της ιστορικής ύλης & γνώσεις από άλλα γνωστικά αντικείμενα (π.χ. την Ιστορία) για το ξεκλείδωμα των κειμένων

¹ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (Πρόσβαση 15/10/2025)
Αναλυτικό Πρόγραμμα

Ενδεικτικό απόσπασμα - Η θυσία του μυθιστορηματικού Λευτέρη / Η θυσία του Πετράκη Γιάλλουρου :

[...]Φοροῦσε ἄσπρα γάντια καὶ βαστοῦσε τὴ σημαία ὀλίσσια, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα ἀπάνω τῆς ὅλῃ τὴν ὥρα. [...] Βάδιζε ἥρεμα, χαιρόταν τὸν κυματισμὸ τῆς σημαίας στὸν ἄνεμο. Ὁ δρόμος τοῦ περνοῦσε σιμὰ στὰ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, ἀλλὰ τ' ἀγνόησε.[...] Τότε σημάδεψε τὸ Λευτέρη, ἀργὰ καὶ προσεκτικά, κι ἐπανάλαβε τὴν προσταγή του. Τὸ ἀγόρι τὸν εἶδε κι ἐξακολούθησε νὰ προχωράει ἀτάραχο – ἴσως μὲ κάποια μυστικὴ χαρὰ γιὰ ὅ,τι θὰ συνέβαινε - κι οἱ ἄλλοι πῆραν κουράγιο ἀπὸ τὸ παράδειγμά του καὶ τὸν ἀκολούθησαν σὲ κάποια ἀπόσταση. Τότε ὁ Οὐέρδιγκ πυροβόλησε -μιά, δυὸ φορές – κι ὁ Λευτέρης γονάτισε κι ἔπεσε. Πέθανε ἀμέσως χτυπημένος στὴν καρδιά, γιατί ὁ Οὐέρδιγκ ἦταν καλὸς σκοπευτής. Ἡ σημαία σωριάστηκε πάνω του, σκεπάζοντάς τον, καὶ βάφτηκε μὲ τὸ αἷμα του. [...] (Ρούφος, 1960, 218-219)

2^{ος} δείκτης επιτυχίας :

Να κατανοοῦν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρουν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική/ συλλογική συνείδησή τους.

Δείκτης επάρκειας : η επίδραση που ασκούν οι ιστορικές εξελίξεις στις πράξεις, τα αισθήματα και τις αντιδράσεις των ηρώων

Ενδεικτικό απόσπασμα - Η περίπτωση του αριστερού αγωνιστή της ΕΟΚΑ Αναστάση :

[...]Νωρίτερα εἶχα ρωτήσῃ τὸν Ἀναστάση, ἀνάμεσα στὸ ἀστεῖο καὶ στὸ σοβαρό, ἂν ἀνῆκε ἀκόμα στὸ ΑΚΕΛ. Εἶχε ἀπαντήσῃ κοκκινίζοντας : «Τώρα δὲν ἔχει κόμματα. Πρὶν ἀπ' ὅλα εἴμαστε Ἕλληνες, κι ὅλοι ἀκολουθοῦμε τὸ Διγενή.» Τότε ὁ παπα-Στέργιος μοῦχε ψιθυρίζει στὸ αὐτί : «Ὁ Ἀναστάσης ντρέπεται γιὰ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ΑΚΕΛ, ἐπειδὴ δὲν πολεμᾶνε, καὶ δὲ μιλάει πιά γιὰ κομμουνισμό.» (Ρούφος, 1960, 345)

3^{ος} δείκτης επιτυχίας :

Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών, οι οποίες αποτυπώνονται σε αυτά.

Δείκτης επάρκειας : οι τρόποι με τους οποίους η εποχή στην οποία δημιουργούνται τα λογοτεχνικά επηρεάζει τη μορφή και το περιεχόμενο τους

Ενδεικτικό απόσπασμα - Η εκτέλεση ενός προδότη

[...]Άπελευθερωτικός αγώνας ήταν τούτος. Κατά τη γενική αντίληψη, ή εκτέλεση ενός προδότη δεν ήταν φόνος για ταπεινά έλατήρια : ήταν μια αναγκαία, όσο και δυσάρεστη, πράξη δικαιοσύνης. Σε μια περίπτωση πιάσανε τὸν ἐκτελεστή, καὶ βρέθηκε νᾶναι ἓνα σεμνὸ παλικάρι εἴκοσι δύο χρόνων, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος μὲ ἄσπιλο μητρώο. Ἦταν ὀλοφάνερα σίγουρος ὅτι δὲν εἶχε παρὰ τὸ καθήκον του σὰν πατριώτης, σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες ἑνὸς ὀλοκληρωτικοῦ πολέμου γιὰ τὴ λευτεριά. (Ρούφος, 1960, 169)

Ενδεικτικό απόσπασμα - Η θυσία του μυθιστορηματικού Κώστα / Η θυσία του Αυξεντίου

[...] (Ὁ Κώστας μούχε πεῖ κάποτε : «Θᾶθελα νὰ πεθάνω στὸν ἥλιο, ὅπως ὁ Λευτέρης, ὅχι σὲ βρωμερὴ λάσπη... ») Λίγο ἀργότερα, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες κοίταζαν ἀμίλητοι, ἓνας ἄνθρωπος σούρθηκε ἔξω ἀπὸ τὴ σπηλιά, καὶ μόλις μποροῦσε νὰ ἀναπνεύσει. Ἦταν ὁ Μανόλης.
Ἔπειτα οἱ στρατιῶτες βγάλαν τὸ καρβουνιασμένο, ἀγνώριστο πτώμα τοῦ Κώστα, τὸ φωτογράφησαν καὶ τὸδεῖξαν θριαμβευτικὰ στοὺς δημοσιογράφους. Ἡ Αὐτοκρατορία εἶχε νικήσει.[...](Ρούφος, 1960, 402)

4^{ος} δείκτης επιτυχίας :

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές /μαθήτριες να καταστούν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες ικανοί να συμβάλουν στη συμφιλίωση και την καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών και να προάγουν θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία και η ελευθερία. Οι μαθητές /μαθήτριες να κατανοούν τη διαχρονική εξέλιξη των κατά περιόδους συνοίκων θρησκευτικών, εθνικών και εθνικών ομάδων της νήσου, το ιστορικό παρελθόν των διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών με απόλυτο σεβασμό και κατανόηση της ιδιαιτερότητάς τους, ώστε η μελέτη

της Ιστορίας να συντελεί στην ανοχή, τη συμφιλίωση και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινοτήτων.

Δείκτης επάρκειας : Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.

Ενδεικτικό απόσπασμα - Η δολοφονία του Ali

[...] Όταν έγινε λίγο καλύτερα άρχισε να μου διαβάζει εφημερίδες και να μου λέει τα νέα. Μου διηγήθηκε το θάνατο του δύστυχου του Άλη : τον σκότωσαν Τούρκοι φανατικοί, που είχαν ανακαλύψει τη συμπάθειά του για μας, πυροβολώντας τον μέσα στην Τουρκική συνοικία την ώρα που ήταν καβάλα στο καινούριο του ποδήλατο. Πριν ξεψυχήσει, ωστόσο, είχε προλάβει να πει μπροστά σ' αξιόπιστους μάρτυρες ότι είχε δει τους φονιάδες, κι ότι ήταν Τούρκοι. Έτσι, ακόμα κι οι τελευταίες του λέξεις χρησίμευσαν για ν' απαλλάξουν τους Έλληνες φίλους του από κάθε υπόνοια που θα μπορούσε ν'άχε γίνει πρόσχημα για καινούριες ανθελληνικές ταραχές. (Ρούφος, 1960, 364)

5^{ος} δείκτης επιτυχίας :

Να αναπτύξουν δεξιότητες που σχετίζονται με την αναστοχαστική διαχείριση της ιστορικής γνώσης, να είναι απαλλαγμένοι από αντιπαραγωγικά στερεότυπα και γενικά από εξωτερικούς παράγοντες ιδεολογικής χειραγώγησης και να εξετάζουν τη χρησιμότητα της πολύπρισματική θεώρηση στο μάθημα της Ιστορίας.

Ενδεικτικό απόσπασμα - Η περίπτωση του αγωνιστή Παύλου

[...]Σε μιὰ περίπτωση είχε συνεργαστεί με τὴ Μαρία, κι αὐτὴ μου διηγήθηκε ἀργότερα ὅτι τῆς εἶχε ριχτεῖ με τὸν πιὸ πρόστυχο τρόπο : καθὼς βρίσκονταν μονάχοι τοὺς σ' ἓνα αὐτοκίνητο, μεταφέροντας ὅπλα κι ἐκρηκτικὲς ὕλες, σταμάτησε τὸ ἀμάξι καὶ προσπάθησε νὰ τὴ βιάσει, θυμίζοντάς της ὅτι ἂν φώναζε βοήθεια θὰ τοὺς ἔπιαναν καὶ τοὺς δύο. Ἡ Μαρία ἀμύνθηκε ἀποφασιστικά, παλεύοντας καὶ γρατζουνώντας τὸ πρόσωπό του ἀμίλητα, ὥσπου στὸ τέλος τὴν ἄφησε, μουρμουρίζοντας ἀόριστες ἀπειλὲς γι' αὐτὴν καὶ γιὰ τὸ Βία. Όταν μου τὰ εἶπε τὴ συμβούλεψα νὰ μὴν τὰ ἐπαναλάβει στὸ Βία, μὴν τυχὸν γίνεи χειρότερη φασαρία. Φρόντισα νὰ μὴ χρειαστεῖ νὰ συνεργαστεῖ ξανὰ ποτὲ με τὸν Παῦλο, κι ἀνάφερα τὴν ὑπόθεση ἐμπιστευτικὰ στὸ Μάγο, ποὺ συμφώνησε με τὶς εἰσηγήσεις μου μὰ δὲ θέλησε νὰ τιμωρήσει τὸν Παῦλο.
-Μου εἶναι πολὺ χρήσιμος αὐτὸ τὸν καιρό, εἶπε. Εἶναι κάθαρμο, ἀλλὰ πολὺ ἱκανός. (Ρούφος, 1960, 232)

Ενδεικτικό απόσπασμα - Εκτελέσεις Άγγλων & "Παράπλευρη απώλεια"

[...] Δύο ἀπὸ τοὺς ἄντρες μας πλησίασαν ἓνα μοναχικὸ Ἄγγλο φρουρὸ καὶ τοῦ γύρεψαν νερό, καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ τοὺς ἔδινε τὸ ποτήρι - μὲ τὴν ἀπλὴ παλιὰ χειρονομία τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης - αὐτοὶ τὸν πυροβόλησαν καὶ τὸν σκότωσαν. Σ' ἄλλες περιπτώσεις οἱ δικοί μας πυροβόλησαν ἀνθρώπους μέσα σὲ νοσοκομεῖα, πέταξαν μπόμπες ποὺ σκότωσαν ἢ πλήγωσαν ἀθώους διαβάτες[...]
(Ρούφος, 1960, 227)

Σημαντικά στοιχεία :

⇒ Χρήση του παραρτήματος : Περιληπτική απόδοση κεφαλαίων μυθιστορήματος ⇒ δυνατότητα επιλογῆς συγκεκριμένων κεφαλαίων ἀπὸ τὸν / τὴν εκπαιδευτικό με βάση τις ἀνάγκες τοῦ μαθήματος καὶ τὸ μαθησιακὸ προφίλ.

⇒ Δυνατότητα επιλογῆς συγκεκριμένων δραστηριοτήτων τοῦ διδακτικοῦ σεμιναρίου ἀπὸ τὸν/τὴν εκπαιδευτικό με βάση τις ἀνάγκες τοῦ μαθήματος καὶ τὸ μαθησιακὸ προφίλ.

⇒ Δυνατότητα διδασκαλίας τοῦ ὡς λογοτεχνικοῦ βιβλίου στὴ Γ' Λυκείου : Ἡ διδασκαλία τοῦ Λογοτεχνικοῦ Βιβλίου ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Α' τετράμηνο μετὰ τὴν ἀπαραίτητη εἰσαγωγή καὶ τὴν ἀνάθεση ἐργασιῶν. [8 περίοδοι γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Λογοτεχνικοῦ Βιβλίου κατανέμονται στὰ δύο τετράμηνα]

II. Διδακτικό Σενάριο Διαθεματικής Προσέγγισης :

II.I. Αφόρμηση

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να διαβάσουν από το φύλλο δραστηριοτήτων που θα τους έχει δοθεί το έμμετρο κείμενο με τον τίτλο *Νυασαλάνδη* το οποίο δημοσιεύτηκε στη στήλη «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΑΤΥΡΑ» του περιοδικού *Νέα Εποχή* (τεύχος Μάιος 1959). Ακολούθως καλούνται να σχολιάσουν το ιστορικό πλαίσιο του έμμετρου κειμένου. ⇒ Οι μαθητές/μαθήτριες θα προσδιορίσουν την ταυτότητα του κειμένου στο ιστορικό του πλαίσιο.

Νυασαλάνδη

Συλλήψεις, κκέρφιου, καὶ στὲν γκάν, καὶ κόλασις τοῦ Δάντη,
καὶ προκηρύξεις κι' ἀπειλὲς εἰς τὴν Νυασαλάντη,
Διὰ νὰ κρατηθῇ κι' ἐκεῖ τὸ Ἑγγλέζικο τὸ σκῆπτρο
ὅπως στὴν Κύπρο λέγουνε κι' ἐκεῖ : «Δὲν ὑποκύπτω
εἰς τὴν Τρομοκρατίαν σας, οὐ μὴν εἰς τὴν Βίαν
με τὴν αὐτὴν πολιτικὴν κι' ἐκεῖ τὴν ἡλιθίαν».
Σέ ὅσους τῶρα νοσταλγοῦνε τὴν τετραετία
που ὡς ἐνθυμεῖσθε δίνονταν πάντοτε εὐκαιρία
σε κάθε ἀχαῖρεφτο, σὲ καθ' ἓνα μπερμπάντη
νά πᾶν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν Νυασαλάντη.
Εἶν' εὐκαιρία ἔκτακτη πολὺ προκλητικὴ
νά πᾶν καὶ νὰ γραφοῦν πάλι.... Ἐπικουρικοὶ.

Οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να εντοπίσουν (α) πληροφορίες για το χωροχρόνο παραγωγής του λόγου (Κύπρος Μάιος 1959) - δηλαδή τρεις μήνες μετά την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης -Λονδίνου με τις οποίες τίθεται ταφόπλακα στο ενωτικό ιδεώδες και ιδρύεται η Κυπριακή Δημοκρατία -, (β) σύνδεση με το ευρύτερο ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό πλαίσιο δημιουργίας του κειμένου ⇒ εντοπισμός λέξεων που παραπέμπουν στον Ενωτικό Αγώνα του 1955-1959 «κκέρφιου» (⇒κατ' οίκον περιορισμός, κατασταλτικό – αντεπαναστατικό μέτρο), «Τρομοκρατίαν» (⇒ εμμονή του βρετανικού λόγου στο χαρακτηρισμό της δράσης της ΕΟΚΑ ως τρομοκρατίας), «Ἑγγλέζικο τὸ σκῆπτρο» (⇒ Βρετανική Αποικιοκρατία) «Κύπρο», «τετραετία» (⇒ τετραετής πόλεμος ΕΟΚΑ 1955-1959).

Οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να εντοπίσουν (α) το αφήγημα των Βρετανών για τους ανταποικιακούς αγώνες «Δὲν ὑποκύπτω εἰς τὴν Τρομοκρατίαν σας, οὐ μὴν εἰς τὴν Βίαν με τὴν αὐτὴν πολιτικὴν κι' ἐκεῖ τὴν ἡλιθίαν» (β) τους τρόπους καταστολής ανταποικιακών αγώνων «Συλλήψεις», «κκέρφιου», «προκηρύξεις κι' ἀπειλὲς», και (γ) τον τρόπο συγκρότησης των επικουρικών «ἀχαῖρεφτο», «μπερμπάντη».

Η διδακτική ενέργεια ανταποκρίνεται στην ανάγκη για ανάσυρση προϋπαρχουσών γνώσεων / κάθετη γνώση του αναλυτικού προγράμματος (μάθημα ιστορίας Στ' Δημοτικού & μάθημα ιστορίας Γ' Γυμνασίου) & σχολικές εκδηλώσεις για την 1^η Απριλίου)

Μέσω της αφόρμησης :

(α) ο εκπαιδευτικός προσελκύει την προσοχή των μαθητών/μαθητριών και δημιουργεί τα κίνητρα μάθησης και τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την κατάκτηση της νέας γνώσης.

(β) ο εκπαιδευτικός προϋδεάζει τους μαθητές /μαθήτριες για το περιεχόμενο του νέου γνωστικού αντικειμένου, χρησιμοποιώντας εκπαιδευτικές τεχνικές (συζήτηση, καταιγισμός ιδεών, μελέτη περίπτωσης) που θα κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον τους.

II.II. Διάγνωση αρχικών αντιλήψεων

Κατά τη διάρκεια του σταδίου αυτού ο/η εκπαιδευτικός καλείται να διαγνώσει τις αρχικές αντιλήψεις των μαθητών/μαθητριών στο συγκεκριμένο θέμα. Οι μαθητές/μαθήτριες έχουν παρανοήσεις ή εναλλακτικές αντιλήψεις που τους προκαλούν σύγχυση και αποκτούν λανθασμένη εικόνα. Ο καταιγισμός ιδεών (brainstorming) είναι ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για τον/την εκπαιδευτικό. Οι μαθητές/μαθήτριες συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία ανακαλώντας και εκφράζοντας ελεύθερα προϋπάρχουσες γνώσεις ή αντιλήψεις για το θέμα. Με ερωτήσεις όπως «Μετά από πιο ιστορικό γεγονός η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος;», «Με ποιους επιθετικούς προσδιορισμούς έχει χαρακτηριστεί αυτός ο αγώνας;» («ενωτικός», «απελευθερωτικός», «αντιαποικιακός»), «Πώς συνδέεται το «διαίρει και βασίλευε» με τον εν λόγω αγώνα;» αποτυπώνονται οι γνώσεις των μαθητών για το θέμα του Αγώνα με βάση την κάθετη γνώση του αναλυτικού προγράμματος.

II.III. Αποσταθεροποίηση αρχικών αντιλήψεων αρχή οικοδόμησης

Δραστηριότητα 1^η :

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να διαβάσουν από το πρώτο μέρος το κεφάλαιο Γ (σ. 63-76) και το κεφάλαιο Ε (σ. 90-105) και από το δεύτερο μέρος το κεφάλαιο Β (σ.160-176). Μέσω της μελέτης περίπτωσης του μικρού Ali θα αποσταθεροποιηθούν οι αρχικές αντιλήψεις των μαθητών, θα επέλθει γνωστική σύγκρουση και αυτά τα τρία κεφάλαια θα αποτελέσουν τον κύριο μηχανισμό αναδιοργάνωσης της γνώσης.

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τα πιο κάτω αποσπάσματα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα* να παρουσιάσετε τον επικουρικό Ali.

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...]Η τουρκική αντίδραση στον ένοπλο αγώνα, όπως ήταν φυσικό, υπήρξε έντονη και εκδηλώθηκε ποικιλότροπα. Κατ' αρχή, συνεχίζοντας την παραδοσιακή συνεργασία με τους Άγγλους, πολλοί Τουρκοκύπριοι εντάχθηκαν στις δυνάμεις ασφαλείας του νησιού ως επικουρικοί αστυνομικοί.(Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 241)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα* :

[...] Φαίνεται πώς ένα βράδυ, καθώς γύριζε σπίτι του, ο Λευτέρης βρήκε ένα κουρελιάρικο αγόρι, πετσά και κόκαλο, να κάθεται έξω από την πόρτα του και να κλαίει. Ο Λευτέρης το μίλησε και το παιδί απάντησε με τὰ καλούτσικα έλληνικά που μεταχειρίζονται όλοι οι Τουρκοκύπριοι. Λεγόταν Άλή, ήταν όρφανος και μονάχος στον κόσμο[.] (Ρούφος, 1960, 67)

Ο Λευτέρης προσφέρεται να βοηθήσει το παιδί. Όταν το θέμα συζητείται μεταξύ των μαθητών, ο μαθητής Βίας προτείνει :

[..]Πολύ προτιμότερο θάταν να τον βοηθήσουμε έμεις οι ίδιοι, να δείξουμε ότι συμπαθοῦμε τοὺς Τούρκους.[...] Έτσι ὁ Άλή υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο, καὶ θέλησε νὰ τὸ ξεπληρώσει μετὴν προθυμία του γιὰ κάθε λογῆς δουλειές. (Ρούφος, 1960, 68-69)

Περιγράφεται να έχει κερδίσει τη συμπάθεια του θυρωρού και να είναι υποδειγματικός μαθητής :

[..]Στὰ μαθήματα ἔδειξε μιὰν ἀντίληψη καὶ μιὰν ἐπιμέλεια σχεδὸν ἀπίστευτες, ποὺ ἐξηγήθηκαν ὅταν μάθαμε πὼς δὲν ἦταν δεκατριῶν ἢ δεκατεσσάρων χρόνων, ὅπως εἴχαμε νομίσει στὴν ἀρχή, ἀλλὰ δεκαεφτά, μόνο ποὺ φαινόταν μικρότερος, ἀπὸ τὸν ὑποσιτισμό. (Ρούφος, 1960, 69)

Ὅταν επιστρέφει στο σχολεῖο για να ευχαριστήσῃ τα υπόλοιπα παιδιά, αναφέρεται στην ανασφάλεια που νιώθουν οι υπόλοιποι Τουρκοκύπριοι.

[..] Δὲ θὰ πιστέψω ποτὲ τὰ ψέματα ποὺ λένε μερικοὶ γιὰ σᾶς [...] Πὼς ἀν ἐσεῖς οἱ Ρωμιοὶ πάρετε τὴν Κύπρο, θὰ μᾶς τυραννᾶτε καὶ θὰ μᾶς κόψετε τὸ ψωμί μας καὶ δὲ θὰ μᾶς ἀφήσετε νὰ ζήσουμε ἡσυχᾶ.
[..] Ἔχουμε ζήσει μαζί τόσον καιρό, τίποτα δὲ μᾶς χωρίζει. (Ρούφος, 1960, 101)

[...]Εἶχα συναντήσει τὸν Ἀλὴ λίγες μέρες πρωτότερα, κι ἀπόρησα βλέποντάς τον ντυμένο Ἐπίκουρο Ἀστυνομικό. Ἡ στολὴ τοῦ πήγαινε ὥραϊα. Μὲ πλησίασε χαμογελώντας φιλικὰ καὶ μοῦ ἐξήγησε πὼς εἶχε καταταχτεῖ στὴν Ἀστυνομία γιατί ὁ μισθὸς ἦταν μεγάλος : ἀπὸ τίς οικονομίες του εἶχε κιόλας ἀγοράσει ἓνα ποδήλατο. Τοῦ εὐχήθηκα καλὴ τύχη κι ἔκανα νὰ προχωρήσω, ἀλλὰ μὲ σταμάτησε καὶ, ἀφοῦ βεβαιώθηκε πὼς δὲ μᾶς ἄκουγαν, εἶπε χαμηλόφωνα καὶ ζωηρά : «Μὴ νομῖσεις, κύριε Ἀλέξη, ὅτι εἶμαι ἐχθρὸς τῶν Ρωμιῶν. Μερικοὶ δικοὶ μας δὲν τοὺς χωνεύουν, εἶν' ἀλήθεια, ἀλλὰ ὅχι ὅλοι μας. Θέλουμε νὰ ζήσουμε μαζί σας εἰρηνικά.» «Κι ἐμεῖς τὸ ἴδιο θέλουμε, Ἀλῆ, μὰ ἴσως κάποιοι ἄλλοι νὰ θέλουν νὰ θέλουν νὰ μᾶς κάνουν νὰ τὰ χαλάσουμε.». Ἡ τίμια φυσιογνωμία του σκοτείνιασε. «Ναί, οἱ Ἑγγλέζοι» ἀπάντησε ἀμέσως.» (Ρούφος, 1960, 173-174)

Οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να εντοπίσουν μετά το διάβασμα των αποσπασμάτων την ανάδειξη ενός άλλου ρεπερτορίου λόγου, την ξεχωριστή φυσιογνωμία του Ali «*Αλή το Τουρκάκι*», του φτωχού παιδιού που το περιμαζεύει το ελληνικό σχολεῖο και αργότερα κατατάσσεται στην επικουρική αστυνομία. Ο μυθιστοριογράφος Ρόδης Ρούφος δανείζεται τα σημαίνοντα κακὸς Τούρκος / κακοὶ επικουρικοὶ και επενδύει σε αυτά με διαφορετικὰ περιεχόμενα μύθων. Η δουλειά του επικουρικού είναι μια κερδοφόρα δουλειά, που προσφέρεται σε ἓναν ἄνθρωπο ταλαιπωρημένο χωρίς ποινικὸ μητρώο, που ἔχει ἐφεση για τα γράμματα, ἀλλὰ οἱ συνθήκες δεν του επέτρεψαν να μορφωθεί, και που το μόνο που θέλει εἶναι να ἔχει τα στοιχειώδη για να μπορέσει να ξεκινήσει τὴ δικιά του ζωή.

⇒ Σύγκρουση γνώσεων ⇒ το κουβάρι ξετυλίγεται ἀπὸ τὴν ἀρχή

II.IV. Οικοδόμηση νέας γνώσης

Δραστηριότητα 2^η :

Διάβασμα αποσπάσματος λογοτεχνικού βιβλίου και του αντίστοιχου αποσπάσματος σχολικού βιβλίου ιστορίας (σ. 229-234) με σκοπό να κατανοήσουν οι μαθητές/μαθήτριες τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ).

Σε κείμενο έκτασης 250-300 λέξεων, να παρουσιάσετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ). Ακολούθως, να αξιολογήσετε τεκμηριωμένα την απόφαση αυτή, με αναφορά σε δύο (2) ιστορικά γεγονότα από την περίοδο 1945-1955. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι παρακάτω όροι/έννοιες/ονόματα :

Σερ Άντονι Ήντεν, Χένρυ Χόπκινσον, «Ουδέποτε!», Παπάγος, Όρκος Φανερωμένης,

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...]Την αδιάλλακτη βρετανική πολιτική στο θέμα της Κύπρου απηχούσαν τόσο οι δηλώσεις του υπουργού εξωτερικών σερ Άντονι Ήντεν όσο και η σκληρή γλώσσα του υπουργού αποικιών Χόπκινσον. Και οι δύο απέκλεισαν την παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα και μάλιστα ο τελευταίος διευκρίνιζε τον Ιούλιο του 1954 ότι «υπάρχουν ορισμένα εδάφη εις την Κοινοπολιτεία, τα οποία λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους ουδέποτε μπορούν να αναμένουν να καταστούν πλήρως ανεξάρτητα» [...]Τα "ιδιαίτερα χαρακτηριστικά" που καθιστούσαν την Κύπρο πολύτιμη βάση για την εξασφάλιση των πολιτικών, στρατιωτικών και οικονομικών συμφερόντων του δυτικού κόσμου, ήταν ότι βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, πολύ κοντά στην Παλαιστίνη και στην πετρελαιοφόρα Μέση Ανατολή, δίπλα από τη διώρυγα του Σουέζ και ακόμα πλησιέστερα στις "Πύλες της Κιλικίας", σε μια περιοχή που η σοβιετική επιρροή κέρδισε έδαφος στην περιοχή. Ας μην ξεχνούμε ότι βρισκόμαστε στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, του αμείλικτου ανταγωνισμού ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και τις ΗΠΑ. [...] Ακολούθησε η προσφυγή της Κύπρου στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, την οποία κατέθεσε ο Έλληνας Πρωθυπουργός στρατηγός Παπάγος ως εντολοδόχος του κυπριακού λαού, ενώ η Αμερική πίεζε την ελληνική κυβέρνηση να περιμένει πιο εύθετο χρόνο. Η θέση αυτή των ΗΠΑ προδίκαιε και το αποτέλεσμα της προσφυγής. Η συζήτηση της ουσίας του προβλήματος, δηλαδή του δικαιώματος Αυτοδιάθεσης των Κυπρίων, αναβλήθηκε μέχρι την επόμενη σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης, για να δοθεί χρόνος στις κυβερνήσεις Αγγλίας και Ελλάδας να εξετάσουν το θέμα μεταξύ τους.

Τα πολιτικά αδιέξοδα που αντιμετώπισε η κυπριακή ηγεσία την εξώθησαν σε μια δυναμική αντίδραση· στην ανάληψη του ενόπλου απελευθερωτικού Αγώνα

του 1955-59 από τη μυστική οργάνωση ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 229-230, 232)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα :*

[...]Τὰ γεγονότα ἐξελίχτηκαν ραγδαῖα τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Ἰουλίου καὶ τὶς πρῶτες τοῦ Αὐγούστου.[...]Πρῶτα ἦρθε ἡ συζήτηση στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ὅπου ἓνας βουλευτὴς ρώτησε ἂν οἱ Κύπριοι θᾶχαν ποτὲ τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσουν οἱ ἴδιοι τὸ μέλλον τους. Ἡ ἐπίσημη ἀπάντηση ἦταν : «Ποτέ.» Ἕνα κύμα ὀργῆς πλημμύρισε τὴν Κύπρο. [...]Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἐλληνικῶν συνδικάτων - «συντεχνιῶν» ὅπως τὶς λέμε ἐδῶ - μαζί μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἀγροτῶν, τῶν μεταφορέων, τῶν καταστηματάρχων καὶ τῶν ἐφημερίδων, ἀποφάσισαν καὶ κήρυξαν τριήμερη γενικὴ ἀπεργία.Τὸ Νησὶ νεκρώθηκε.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση ζήτησε τὴν ἐγγραφή τοῦ Κυπριακοῦ στὴν ἡμερησία διάταξη τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν γιὰ νὰ συζητηθεῖ στὴ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ φθινοπώρου. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀνάγγειλε πὼς θὰ γινόταν δέηση στὸ Ναὸ τῆς Φανερωμένης, στὴ Λευκωσία, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς προσφυγῆς.[...](Πούφος, 1960, 84-85)

Αναμένεται μετά τη διαθεματικὴ προσέγγιση οἱ μαθητές/μαθήτριες νὰ μποροῦν νὰ ἀπαριθμοῦν τὶς συνθήκες συγκρότησης τῆς ΕΟΚΑ: (1) ἡ ἀποτυχία των πολιτικῶν προσπαθειῶν ⇒ (α) ἀδιαλλαξία τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς (β) κατάθεση πρῶτης προσφυγῆς στὸν ΟΗΕ - ἀναβολὴ τῆς συζήτησης καὶ παραπομπὴ τοῦ θέματος στὴν ἐπόμενη σύνοδο τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ ΟΗΕ (2) Ὁ ὅρκος τῆς Φανερωμένης

Δραστηριότητα 3^η :

Διάβασμα (α) ἀποσπάσματος λογοτεχνικοῦ βιβλίου, (β) ἀποσπάσματος ἀπὸ τα ἀπομνημονεύματα τοῦ στρατηγοῦ Γεώργιου Γρίβα Διγενή, (γ) τοῦ ἀντίστοιχου ἀποσπάσματος σχολικοῦ βιβλίου ιστορίας (σ. 232-234) (ιδιαίτερη ἀναφορὰ στὴν προκήρυξη καὶ στὸν ὅρκο τῆς ΕΟΚΑ (σελ. 233)) καὶ (δ) ἀποσπάσματος ἀπὸ τὸ Περιοδικό *Εγερτήριο Σάλπισμα*, 1 Οκτωβρίου 1958 ἐτσι ὅπως ἀναδημοσιεύεται στὸ βιβλίο τῆς Ἡβης Ο. Νησιώτου, *Ο περιοδικός τύπος τῆς Ε.Ο.Κ.Α, Εγερτήριο Σάλπισμα καὶ Ἀγωγή των Νέων: μελέτη* με σκοπὸ νὰ κατανοήσουν οἱ μαθητές/μαθήτριες τὶς συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐδράσε ἡ Εθνικὴ Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστῶν (ΕΟΚΑ).

Να καταγράψετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έδρασε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ).

Απόσπασμα από *Απομνημονεύματα* Γεώργιου Γρίβα Διγενή :

[...]«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάξω θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν, ὑποφέρων καὶ τὰ πλέον σκληρὰ βάσανα, μυστικὸν πᾶν ὅ,τι γνωρίζω καὶ θέλω ἀκούσῃ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἑνώσεως τῆς Κύπρου. Θὰ ὑπακούω δὲ τυφλῶς εἰς τὰς ἐκάστοτε διδομένας μοι σχετικὰς ἐπιταγὰς».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Μαρτίου, 1953

Ὁ Κύπρου Μακάριος
Νικόλαος Παπαδόπουλος
Γεώργιος Στράτος
Γεράσιμος Κονιδάρης
Ἀντώνιος Αὐγῆκος
Σάββας Λοϊζίδης

Σωκράτης Λοϊζίδης
Γεώργιος Γρίβας
Ἡλ. Τσατσόμοιρος
Δ. Σταυρόπουλος
Δημήτριος Βεζανῆς
Ἡλίας Ἀλεξόπουλος (Γρίβας, 1972, 1)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα :*

[...]Τὶς ἐπόμενες βδομάδες συνεχίστηκε ἡ ἐκγύμνασή μου, καὶ γρήγορα συνήθισα στὸ χειρισμὸ τῶν συνωμοτικῶν ὅπλων. Στὸ μεταξύ ἡ Ὁργάνωση ἔπαθε μιὰ μεγάλη ζημιὰ : κατὰ τὰ τέλη τοῦ Γενάρη οἱ Ἀγγλοὶ ἔπιασαν ἓνα μικρὸ καΐκι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὸν Ἅγιο Γεώργιο, τὴν ὥρα ποὺ ξεφόρτωνε λαθραῖα δυναμίτη κοντὰ στὴν Πάφο. [...](Ρούφος, 1960, 139)

[...]Μελετήσαμε χάρτες καὶ σχεδιαγράμματα γιὰ τὴ μέρα ποὺ θ' ἄρχιζε ἡ δράση. Κουβαλήσαμε ἐκρηκτικὲς ὕλες μέσα στὴν πόλη, ἀπαρατήρητοι. Ἀποχτήσαμε προσωπίδες, ἐξασκηθήκαμε σὲ ὑπολογισμὸ χρόνου καὶ συντονισμὸ κινήσεων, ἀποστηθίσαμε ψευδώνυμα καὶ «ἄλλοθι». Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μάρτη ἤμασταν ἔτοιμοι καὶ προσμέναμε ἀνυπόμονα τὴ διαταγή. Μᾶς εἶχαν δοθεῖ φυλλάδια, ποὺ θὰ σκορπούσαμε παντοῦ ταυτόχρονα μὲ τὴν ἔναρξη τῶν ἐπιχειρήσεων : τὰ εἶχε βγάλει ἡ ΕΟΚΑ (Ἐθνικὴ Ὁργάνωση Κυπριακοῦ Ἀγώνα), κι ἐξηγοῦσαν ὅτι θὰ πολεμούσαμε ὥσπου νὰ δοθεῖ στὴν Κύπρο τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης. (Ρούφος, 1960, 149)

[...]Ἑκατοντάδες πολεμιστὲς στὴν Κύπρο ζοῦσαν τέτοιες διπλὲς ζωές. Μονάχα οἱ ἐπικηρυγμένοι σὰν τὸν Κώστα, στὰ βουνά, δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ προσποίηση[...](Ρούφος, 1960, 205)

Απόσπασμα από βιβλίο Ήβης Ο. Νησιώτου, *Ο περιοδικός τύπος της Ε.Ο.Κ.Α, Εγερτήριο Σάλπισμα και Αγωγή των Νέων: μελέτη*

[...] Η πρώτη νύξια περί Π.Α. ἐγένετο διὰ φυλλαδίου τὴν 17.12.57. Τότε ἐξηγγέλθη διὰ πρώτην φοράν ὅτι προσεχῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐκαλεῖτο ὁ Λαὸς νὰ ἐτοιμασθῇ. Οἱ παλαιότεροι ἀγωνιστὲς θὰ γνωρίζουν πόσοι κόποι καὶ μελέτες ἐγίνοντο ἐπὶ πολλοὺς μῆνας προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἐδικῶν. Ἠκολούθησε ἄλλη προειδοποίησις, καθαρὴ αὐτὴν τὴν φοράν πρὸς τοὺς ἐμπορευομένους τὴν 11.1.58 διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἐδηλώνετο ὅτι ἡ Π.Α. θὰ ἐλάμβανε τὴν μορφήν μπούκοταρίσματος τῶν Ἀγγλικῶν προϊόντων. Τὴν ἴδιαν ἐποχὴν ὁμάδες νεολαίας ἤρχισαν περιερχόμεναι τὴν ἀγορὰν καὶ προειδοποιοῦσαι τοὺς εἰσαγωγεῖς καὶ ἐμπορευομένους νὰ ἀπόσχουν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς νέων παραγγελιῶν, διότι ἐν καιρῷ θὰ ἐμποῦκοτάρουντο.[...](Νησιώτου, 1999, 67)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...] Η ΕΟΚΑ συγκροτήθηκε με κάθε μυστικότητα από το συνταγματάρχη, τότε, του Ελληνικού στρατού, Γεώργιο Γρίβα – Διγενή, δύο περίπου χρόνια, πριν από την έναρξη του Αγώνα, ύστερα από διαβουλεύσεις με στρατιωτικούς και πολιτικούς παράγοντες της Ελλάδας και της Κύπρου. Ο χαρακτήρας της Οργάνωσης ήταν καθαρά συνωμοτικός και απαιτούσε απόλυτη μυστικότητα και τυφλή πειθαρχία στον Αρχηγό. Σκοπός της Οργάνωσης ήταν ο ανυποχώρητος αγώνας για την πραγμάτωση της "ελευθερίας της Μεγαλονήσου Κύπρου".

Τον πυρήνα της ΕΟΚΑ αποτέλεσαν νέοι των οργανώσεων ΟΧΕΝ και ΠΕΚ, οι οποίοι ήταν αυστηρά προσηλωμένοι στα ιδανικά της θρησκείας και της πατρίδας και έτοιμοι να προσφέρουν τη ζωή τους για την ελευθερία της Κύπρου.

Πρώτη προτεραιότητα του Αρχηγού ήταν ασφαλώς η στρατιωτική οργάνωση του Αγώνα. Στόχοι ήταν η συγκρότηση των μαχητικών ομάδων, η κατανομή του οπλισμού σ' αυτές, η εκπαίδευση μαχητών και στελεχών για ένοπλη δράση αλλά και για πράξεις δολιοφθοράς· απαραίτητη επίσης ήταν η οργάνωση του δικτύου πληροφοριών και των συνδέσμων.

Πέρα, όμως, από τη στρατιωτική κρίθηκε σκόπιμη και η πολιτική οργάνωση του Αγώνα, έργο που ανατέθηκε στην ΠΕΚΑ (Πολιτική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα). Βασικοί της στόχοι θεωρήθηκαν η διαφώτιση και καθοδήγηση του κυπριακού λαού, ώστε να εξυψωθεί το εθνικό φρόνημα και να διατηρηθεί το εσωτερικό μέτωπο αδιάσπαστο από την προπαγάνδα του κατακτητή. Χάρη στις επιτυχίες της, όπως η μαθητική αντίσταση, κερδήθηκε η μάχη του πληθυσμού, δηλαδή η συμμετοχή και συμπαράσταση του λαού στον Αγώνα.

[...] Τη νύχτα της 31^{ης} Μαρτίου προς την 1^ην Απριλίου του 1955 (για την ακρίβεια στις 0.30 π.μ.) οι κυριότερες πόλεις του νησιού συγκλονίστηκαν από ισχυρές εκρήξεις βομβών που ανατίναζαν κυβερνητικές εγκαταστάσεις, όπως η Αρχιγραμματεία, ο Ραδιοφωνικός σταθμός, το Διοικητήριο Λάρνακας κ.ά. Πρώτος νεκρός του Αγώνα ήταν ο Μόδεστος Παντελής.

Αρχηγοί του απελευθερωτικού αγώνα ήταν στον πολιτικό στίβο ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ' και στο στρατιωτικό ο Διγενής (ψευδώνυμο του συνταγματάρχη του ελληνικού στρατού Γεωργίου Γρίβα, καταγόμενου από το Τρίκωμο.) (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 232,234)

Αναμένεται μετά τη διαθεματική προσέγγιση οι μαθητές/μαθήτριες να μπορούν να απαριθμούν τις συνθήκες δράσης της ΕΟΚΑ: (α) ο μυστικός τρόπος οργάνωσης (όρκος) και η τυφλή πειθαρχία στην ηγεσία (β) η στρατιωτική και πολιτική οργάνωση (Πολιτική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα / ΠΕΚΑ) και οι ηγέτες (Γεώργιος Γρίβας και Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ΄) και (γ) ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι.

Δραστηριότητα 4^η :

Διάβασμα αποσπάσματος λογοτεχνικού βιβλίου, του αντίστοιχου αποσπάσματος σχολικού βιβλίου ιστορίας (σ.235-240) και άρθρων του ημερήσιου τύπου (Ψηφιακή Πλατφόρμα - Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών) με σκοπό να καταγράψουν τις κορυφαίες στιγμές του ένοπλου αγώνα.

Πρωτοσέλιδο περιοδικού *Παιδική Χαρά*, Απρίλιος 1962.

Η εικονογράφηση του τεύχους έγινε από τον καλλιτέχνη δάσκαλο Λευτέρη Σαπαρίλλα.

Να σχεδιάσετε τον χάρτη της Κύπρου και να τοποθετήσετε τις κυριότερες μάχες και τις κορυφαίες στιγμές του ένοπλου αγώνα.

Εφημερίδα ΕΘΝΟΣ, 6 Μαρτίου 1957.

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή* : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα

[...]Φορούσε άσπρα γάντια και βαστούσε τη σημαία ολόισια, με τὰ μάτια καρφωμένα άπάνω της όλη την ώρα. [...] Βάδιζε ήρεμα, χαιρόταν τόν κυματισμό τής σημαίας στόν άνεμο. Ό δρόμος του περνούσε σιμά στα στρατιωτικά αυτοκίνητα, αλλά τ' άγνόησε.[...] Τότε σημάδεψε τόν Λευτέρη, άργά και προσεκτικά, κι επανάλαβε τήν προσταγή του. Τό άγόρι τόν είδε κι έξακολούθησε νά προχωράει άτάραχο – ίσως με κάποια μυστική χαρά για ό,τι θά συνέβαινε - κι οί άλλοι πήραν κουράγιο άπό τόν παράδειγμά του και τόν άκολουθήσαν σέ κάποια άπόσταση. Τότε ό Ουέρντιγκ πυροβόλησε -μιά, δυό φορές – κι ό Λευτέρης γονάτισε κι έπεσε. Πέθανε άμέσως χτυπημένος στήν καρδιά, γιατί ό Ουέρντιγκ ήταν καλός σκοπευτής. Η σημαία σωριάστηκε πάνω του, σκεπάζοντάς τον, και βάφτηκε με τόν αίμα του. [...](Ρούφος, 1960, 218-219)

[...] (Ό Κώστας μούχε πει κάποτε : «Θάθελα νά πεθάνω στόν ήλιο, όπως ό Λευτέρης, όχι σέ βρωμερή λάσπη... ») Λίγο άργότερα, ενώ οί Άγγλοι κοίταζαν άμίλητοι, ένας άνθρωπος σούρθηκε έξω άπό τή σπηλιά, και μόλις μπορούσε νά άναπνεύσει. Ήταν ό Μανόλης.

Έπειτα οί στρατιώτες βγάλαν τόν καρβουνιασμένο, άγνώριστο πτώμα τού Κώστα, τόν φωτογράφησαν και τόνδειξαν θριαμβευτικά στούς δημοσιογράφους. Η Αυτοκρατορία είχε νικήσει.[...](Ρούφος, 1960, 402)

[...]Ο Εὐαγόρας κι ὁ Πέτρος στάθηκαν ἄτυχοι. Μάζεψαν τὰ ντουφέκια στὸν τομέα τους ἀπρόσκοπτα, τὰ φόρτωσαν στὸ αὐτοκίνητό τους κι ἔφυγαν, μὰ ἓνα-δὺὸ μίλια παρακάτω τοὺς φώναξαν νὰ σταματήσουν σ' ἓνα μπλόκο ἐλέγχου.[...] Σὲ λίγες βδομάδες ἔγινε ἡ δίκη τους καὶ καταδικάστηκαν κι αὐτοὶ σὲ θάνατο[...]Ὁ Λευτέρης εἶχε σκοτωθεῖ, ὁ Βίας κι ὁ Εὐαγόρας θὰ πήγαιναν στὴν κρεμάλα τώρα[...] Ἔτσι ἔμαθα πὼς ὁ Λεωνίδας εἶχε συλληφθεῖ τὴν ἴδια μέρα μὲ μένα καὶ τὸν εἶχαν κλείσει στὴν Κοκκινοτριφυθιά, στὸ μεγάλο στρατόπεδο συγκεντρώσεως.(Ρούφος, 1960, 243,289, 300)

Αναμένεται μετὰ τη διαθεματικὴ προσέγγιση οἱ μαθητές /μαθήτριες νὰ μποροῦν νὰ ἀπαριθμοῦν τὶς κορυφαίες στιγμές τοῦ ἐνοπλοῦ αγώνα : (α) τὸ ολοκαύτωμα τοῦ Γρηγόρη Αυξεντίου (Μαχαιράς) / τοῦ μυθιστορηματικοῦ Κώστα, (β) τὴ θυσία τοῦ Κυριάκου Μάτση (Δίκωμο), (γ) τὸν ἡρωικὸ θάνατο τῶν τεσσάρων στο Λιοπέτρι, (δ) τοὺς ἀπαγχονισθέντες / τὸν ἀπαγχονισμό τοῦ μυθιστορηματικοῦ Βία, Εὐαγόρα καὶ Πέτρου που παραπέμπει στὶς περιπτώσεις τῶν Α. Ζάκου, Χ. Μιχαήλ καὶ Ι. Πατάτσου, (ε) τὴ θυσία τοῦ Πετράκη Γιάλλουρου / τοῦ μυθιστορηματικοῦ Λευτέρη.

Δραστηριότητα 5^η :

Διάβασμα ἀποσπάσματος λογοτεχνικοῦ βιβλίου, τοῦ ἀντίστοιχου ἀποσπάσματος σχολικοῦ βιβλίου ἱστορίας (σ. 239-240) καὶ ἄλλων πηγῶν με σκοπὸ νὰ σχολιάζουν τὶς ἀντιδράσεις τῆς βρετανικῆς διοίκησης στὸν ἐνοπλο αγώνα τῆς ΕΟΚΑ.

Πὼς ἀντιδρᾷ ἡ βρετανικὴ διοίκηση στὸν ἐνοπλο αγώνα τῆς ΕΟΚΑ;

[...]Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1955 ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Eden ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι ἐκάλεσεν εἰς τριμερῆ διάσκεψιν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν πρὸς συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ. Δυστυχῶς τὸ μεγάλο αὐτὸ σφάλμα δὲν ἦτο προωρισμένον νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ νὰ τὸ περιπλέξῃ.
Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Harding εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἡ πρόσκλησις τριμεροῦς διασκέψεως ἐπροκάλεσε μεγάλην δυσπιστίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας πολιτικούς. Ἡ Τουρκία δὲν εἶχε δεῖξει ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Κύπρον μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης (1923), κατὰ τὴν ὁποίαν παρητήθη ἀπὸ περιφερείας ποὺ ἀνῆκαν ἄλλοτε εἰς τὴν Ὄθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀλλὰ τώρα εὐρίσκοντο πέραν τῶν σημερινῶν συνόρων. (Ἀμαντος, 1956, 144)

[...] αἵτημά μας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀξίωσιν περὶ ἄρσεως τῆς ἐγκαθειρκτοῦ ἐξορίας μας καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς ὡς καταδίκων εἰς τὴν πατρίδα μας.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς,

(Υπογραφαὶ) Πέτρος Στυλιανοῦ,

Μιχαὴλ Ρωσσίδης,

Ἀθανάσιος Σοφοκλέους,

Ἰωάννης Ἐπαμεινώνδας,

Δημήτριος Φιλιαστίδης,

Λοῖζος Χ" Λοῖζου,

Ἐπιφάνης Παπαντωνίου,

Εὐάγγελος Παναγιώτου,

Φώτης Χριστοφῆ καὶ

Σωκράτης Λοῖζίδης.

Ἐν Φυλακαῖς Μαΐνητστόουν 25.6.58 (Στυλιανοῦ, 1973, 199)

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΕΝΤΕ ΝΕΑΝΙΔΩΝ ΚΑΙ 4 ΑΝΔΡΩΝ», 20 Ιανουαρίου 1957.

[...] Μεταξὺ τῶν περιορισμῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεβλήθησαν εἰς τὰς κινήσεις ὅλων τῶν ἀνωτέρω προσώπων εἶναι καὶ οἱ ἀκόλουθοι : Νὰ παραμένουν ἐντὸς τῶν οἰκῶν των ἀπὸ τῆς δύσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, νὰ παρουσιάζωνται ἅπαξ τῆς ἡμέρας εἰς τὸν πλησιέστερον ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ νὰ μὴ ἐξέρχονται τοῦ προαστείου εἰς ἀκτῖνα πέραν τῶν τριῶν μιλίων ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Διοικητοῦ ἢ Ἀστυνόμου.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «120 ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕΤΕΦΕΡΘΗΣΑΝ ΕΚ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ ΕΙΣ ΠΥΛΑΣ», 1 Φεβρουαρίου 1957.

[...] Κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν, ὡς περαιτέρω μέτρον διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν κρατητηρίων, 120 πρόσωπα, τὰ ὅποια κρατοῦνται ἐν σχέσει μὲ τὴν κατάστασιν Ἑκτάκτου Ἀνάγκης μετεφέρθησαν τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς ἐκ τοῦ κρατητηρίου Κοκκινοτριμηθιάς εἰς τὸ κρατητήριον Πύλας.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ 200 ΜΑΘΗΤΑΙ», 14 Αυγούστου 1957.

[...] Περὶ τοὺς 200 μαθηταὶ καὶ ἀπόφοιτοι κρατοῦνται τώρα εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ἡ στέρησις ἡμῶν περαιτέρω μορφώσεως, εἶναι ἄδικος καὶ ἀδικαιολόγητος.[...] Μετὰ τιμῆς ΔΗΜΟΣ Ε. ΒΡΥΩΝΙΔΗΣ

Κρατητήρια Κοκκινοτριμηθιάς 11)8)1957

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΑΛΛΑΣ ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤ. ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ ΕΙΣ «ΛΟΓΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»», 8 Ιανουαρίου 1958.

[...]Οι είκοσι Κύπριοι πολιτικοί κατάδικοι, διαχωρισθέντες εις δύο ομάδας έκ δέκα έκαστην, μετεφέρθησαν καὶ διαμένουν τώρα εις ἄλλας φυλακάς ὡς ἀκολούθως : Γουέικφηντ τῆς Βορείου Ἀγγλίας διαμένουν οἱ ἀκόλουθοι : Γρηγόριος Λούκα, Γεώργιος Σκοτεινός, Νίκος Τσαρδελλῆς, Ἀνδρέας Σάββα, Γεώργιος Ἰωάννου, Νικόλαος Λοῖζου, Ρένος Κυριακίδης, Βίας Λειβαδάς, Νίκος Σαμψῶν καὶ Νίκος Σοφοκλέους.

Εἰς τὰς Φυλακάς Μείντστούν διαμένουν οἱ ἀκόλουθοι : Σωκράτης Λοῖζίδης, Μιχαὴλ Ρωσσίδης, Εὐάγγελος Παναγιώτου, Ἀθανάσιος Σοφοκλέους, Λοῖζος Χατζηλοῖζου, Φώτιος Χριστοφῆς, Δημήτριος Φιλιαστίδης, Πέτρος Στυλιανοῦ, Ἐπιφάνιος Παπαντωνίου καὶ Ἐπαμεινώνδας.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ἡ Ὑπεπιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης ἐν Κύπρῳ», Ιανουάριος -Φεβρουάριος 1958, σσ. 25-26.

[...]Τὴν 10ην μ.μ. ὥραν τῆς Κυριακῆς, 12 Ἰανουαρίου, ἀφίκοντο εἰς Κύπρον μέλη τῆς Ὑπεπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης, ἣτις εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐρευνήσῃ ὠρισμένα ζητήματα προκύπτοντα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς αἰτήσεως, ἣτις ἀνεφέρετο εἰς παραβάσεις τῆς Συμβάσεως τοῦ 1950 περὶ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀπὸ μέρους τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν ἐν Κύπρῳ.

Απόσπασμα ἀπὸ το μυθιστόρημα *Ἡ χάλκινη εποχή* : *Το μυθιστόρημα τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνα*

[...]ἡ Διοίκηση ἄρχισε νὰ σφίγγει τὰ χαλινάρια : ξεκαθάρισε τὴν Ἀστυνομία ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἑλλήνες ποὺ ὑποψιάζóταν γιὰ φίλους τῆς ΕΟΚΑ, σχημάτισε βοηθητικὰ ἀστυνομικὰ σώματα - σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ Τούρκους - ἔφερε νέες στρατιωτικὰς μονάδες. Σ' ὅλο τὸ Νησὶ ἐγκαταστάθηκαν μπλόκα, οἱ ἐρευνες κι οἱ περιορισμοὶ κυκλοφορίας ἐγιναν ταχτικὸς θεσμός. Οἱ σημαντικότεροι τομεῖς τῆς ἀσφαλείας ἀνατέθηκαν στὸ Στρατό, καὶ οἱ Ἀρχεῖς προκήρυξαν μεγάλες ἀμοιβές γιὰ τὴν παροχὴ πληροφοριῶν. Μ' ἓνα καινούριο νόμο, ποὺ ἐπέτρεπε τὴν κράτηση ὁποιουδήποτε ὑπόποτου χωρὶς δική, ἡ Ἀστυνομία ἄρχισε νὰ συλλαμβάνει Ἑλλήνες κατὰ δεκάδες καὶ νὰ τοὺς κλείνει σὲ στρατόπεδα, ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν ἀθώωση τοὺς ἀπὸ δικαστήρια. Δόθηκε κάποια ἐνθάρρυνση στοὺς Τούρκους γιὰ νὰ ιδρύσουν δική τους μυστικὴ ὁργάνωση, [...](Ρούφος, 1960, 179-180)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...] Οι Άγγλοι Κυβερνήτες, ο ένας μετά τον άλλο, πανικοβλημένοι από την αδυναμία τους να επιβάλουν την "τάξη" δε δίστασαν να μετέλθουν δόλια μέσα και μεθόδους βάνανυσες. Εκτός από τις προσωποκρατήσεις χωρίς δίκη χιλιάδων πολιτών στα κατά τόπους κρατητήρια – Κοκκινοτριμιθιάς, Πύλας, Αμμοχώστου, Πολεμίου -οι Άγγλοι επικηρύσσουν αγωνιστές, επιδίδονται σε εξονυχιστικές έρευνες, υποβάλλουν κρατουμένους σε φρικτά βασανιστήρια, επιβάλλουν κατ' οίκον περιορισμούς (τα περιβόητα "κέρφιοι") και το πιο αποτρόπαιο, στέλνουν στην αγχώνη τους αγωνιστές της ελευθερίας. Ο απώτερος όμως σκοπός τους, που ήταν η κάμψη του ηθικού των Κυπρίων και η διάσπαση της ενότητας του λαού, δεν πραγματοποιήθηκε. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 239)

Αναμένεται μετά τη διαθεματική προσέγγιση οι μαθητές /μαθήτριες να μπορούν να απαριθμούν τα μέτρα που έλαβε η βρετανική διοίκηση : (α) μέτρα καταστολής της εξέγερσης (προσωποκρατήσεις, έρευνες, βασανιστήρια, κατ' οίκον περιορισμοί, απαγχονισμοί), (β) εκκαθαριστικές επιχειρήσεις Βρετανών στο Τρόοδος, (γ) συνομιλίες Μακαρίου-Χάρτινγκ (1956) και εξορία του Μακαρίου στις Σεϋχέλλες

Δραστηριότητα 6^η :

Διάβασμα αποσπάσματος λογοτεχνικού βιβλίου, του αντίστοιχου αποσπάσματος σχολικού βιβλίου ιστορίας (σ. 241) και άλλων πηγών με σκοπό να σχολιάζουν τις αντιδράσεις των Τουρκοκυπρίων στον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ.

Πώς αντιδρούν οι Τουρκοκύπριοι στον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ;

[...]Ορκος Volkan

[...] Όποιος δεν πεθάνει για την πατρίδα του δε θα φτάσει στα δικαιώματα του.[...]Οι Τούρκοι της Κύπρου δε θα γίνουν σκλάβοι των Ελλήνων[...] Ας θυσιαστούμε για χάρη της ανεξαρτησίας. (Kızılyürek, 2016,102)

[...]Αί προθέσεις μας ἔναντι τῶν Τούρκων κατοίκων τῆς νήσου εἶναι ἀγναὶ καὶ φιλικαὶ. Ἀποβλέπομεν πρὸς τοὺς Τούρκους ὡς πρὸς γνωσίους φίλους καὶ συμμάχους καί, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὑμᾶς, δὲν θὰ δεχθῶμεν νὰ θιγῇ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία των. (Βαρνάβας, 2000,18)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

[...]Τὸ Σεπτέμβρη ἔγινε μιὰ διάσκεψη στὸ Λονδίνο, μὲ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας, γιὰ νὰ βρεθεῖ μιὰ λύση στὸ Κυπριακό. Ἡ διάσκεψη ναυάγησε, καὶ σὲ πολὺ πρόσφορη στιγμή γιὰ τὴν ἀγγλικὴ πολιτικὴ ξεσηκώθηκαν τουρκικοὶ ὄχλοι στὴν Πόλη καὶ τὴ Σμύρνη καὶ λεηλάτησαν ἑλληνικὲς περιουσίες. (Ρούφος, 1960, 179-180)

Ο Βρετανὸς αξιωματούχος στὴν προσπάθειά του νὰ κάνει τὸν Αλέξη νὰ συμπράξει με τὸ ἀγγλικὸ καθεστῶς ἀναφέρει :

[...]Ὅπως νομίζω ὅτι σοῦχω πεῖ κι ἄλλη φορά, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἐξαγριώσουμε τοὺς Τούρκους ὅποτε τὸ θελήσουμε. Ὅ,τι ἔγινε ὡς τώρα δὲν ἦταν παρὰ δοκιμὲς σὲ μικρὴ κλίμακα. Στὸ χέρι μας εἶναι νὰ δημιουργήσουμε συνθήκες τέτοιες, ποὺ ν᾿ἔχουμε ἓνα ἰσχυρότατο ἐπιχείρημα γιὰ νὰ μείνουμε ἐπ’ ἀόριστο στὴν Κύπρο : ὅτι μόνο ἡ παρουσία μας ἐμποδίζει τὴ γενικὴ ἀλληλοσφαγὴ. Τέλος, ἂν αὐτὰ δὲ φτάνουν, μποροῦμε νὰ ἰσορροπήσουμε τὸ αἶτημα σας γιὰ Ἑνωση μ’ ἓνα τουρκικὸ αἶτημα γιὰ διχοτόμηση τοῦ Νησιοῦ, ποὺ θ᾿ἔχει ἀρκετὴ εὐλοφάνεια γιὰ νὰ θολώσει τὰ νερά. (Ρούφος, 1960, 313)

Απόσπασμα ἀπὸ τὸ διδακτικὸ εγχειρίδιο ἱστορίας :

[...] Ἡ τουρκικὴ ἀντίδραση στὸν ἐνοπλο αγώνα, ὅπως ἦταν φυσικό, υπῆρξε ἐντονὴ καὶ ἐκδηλώθηκε ποικιλότροπα. Κατ’ ἀρχή, συνεχίζοντας τὴν παραδοσιακὴ συνεργασία με τοὺς Ἀγγλους, πολλοὶ Τουρκοκύπριοι ἐντάχθηκαν στὶς δυνάμεις ἀσφαλείας τοῦ νησιοῦ ὡς ἐπικουροὶ ἀστυνομικοί. Παράλληλα ὁργανώθηκε καὶ κινητοποιήθηκε ἡ μυστικὴ ὁργάνωση TMT, ἡ ὁποία εὐθύνεται γιὰ τὶς βιαιοπραγίες ἐναντίον τῶν Ἑλληνοκυπρίων. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 241)

Αναμένεται μετὰ τὴ διαθεματικὴ προσέγγιση οἱ μαθητές /μαθήτριες νὰ μποροῦν νὰ ἀπαριθμοῦν τὶς ἀντιδράσεις τῶν Τουρκοκυπρίων : (α) ἡ ἰδρυση τῆς μυστικῆς ὁργάνωσης VOLKAN (ἀκολουθῶς TMT) με τὸ αἶτημα τῆς χωριστῆς αὐτοδιάθεσης, (β) οἱ βιαιοπραγίες τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Κωνσταντινούπολης.

Δραστηριότητα 7^η :

Διάβασμα αποσπάσματος λογοτεχνικού βιβλίου, του αντίστοιχου αποσπάσματος σχολικού βιβλίου ιστορίας (σ. 239-240) και άλλων πηγών με σκοπό να εξετάσουν τη στάση του ΑΚΕΛ απέναντι στον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ από διαφορετικές οπτικές γωνίες (πολυπρισματικότητα).²

Φαντάσου ότι είσαι αριστερός. Στο πρώτο σενάριο είσαι αγωνιστής της ΕΟΚΑ. Στο δεύτερο ο μπαμπάς σου έχει εκτελεστεί ως προδότης από μέλη της ΕΟΚΑ. Γράψε τις σκέψεις σου σε ευθύ λόγο.

Δημόκριτος, *Η ακελική ηγεσία και ο ένοπλος αγώνας: μαρξιστική κίνηση*, Λευκωσία, 1982, σελ. 55.

[...] Ταυτόχρονα όμως ή Κ.Ε. υπογραμμίζει άνοικτα ότι στη στάση μας έναντι της ΕΟΚΑ διεπράξαμε μια σειρά λάθη μερικά από τα όποια αρκετά σοβαρά. Πρώτα πρώτα από την αρχή υποτιμήσαμε σοβαρά το κίνημα της ΕΟΚΑ θεωρώντας το σαν κίνημα μερικῶν δεκάδων φανατικῶν της δεξιάς προορισμένο να σβύσει σὲ μερικὸν μῆνες καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ μάθουμε καὶ νὰ παρακολουθήσουμε τὶς προετοιμασίες πὺν γίνονταν πάνω ἀπὸ τρία χρόνια. Δεύτερο ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Π. Γ. τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1955 ἦταν μιὰ πολὺ βιαστικὴ καὶ ἀψυχολόγητὴ ἐνέργεια, πὺν πρόδινε σύγχυση καὶ ἔλλειψη ψυχραιμίας καὶ μὲ τὸν τρόπο πὺν ἔπιανε τὸ ζήτημα θεωρητολογώντας γιὰ ἀτομικὴ τρομοκρατία μὲ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Λένιν δὲν βοήθησε καθόλου τὶς μάζες νὰ δοῦν σωστὰ γιὰ ποιὸν λόγον τὸ κόμμα μας διαφωνοῦσε μὲ τὴν τακτικὴ τοῦ ἔνοπλου ἀγῶνα. Τρίτο οἱ χαρακτηρισμοὶ πὺν σὲ ἀνακοινώσεις καὶ σὲ ἄρθρα μας δώσαμε στὴν ΕΟΚΑ καὶ στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἀποκαλώντας τοὺς «ψευτοδιγενῆδες», «τραμπούκους», «βαρελόττα» «τρακατροῦκες» κτλ ἦταν προκλητικοὶ καὶ σεχταριστικοὶ καὶ ἐνῶ δὲν ἐξυπηρετούσαμε καθόλου τὴν ἐθνικὴ μας ὑπόθεση καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ Λαοῦ ὀπλίσσαμε τὴν ΕΟΚΑ καὶ τὸν μοναρχοφασισμό στὴν ἐπίθεσή τοὺς ἐνάντια στὸ κόμμα καὶ τὸ Λαϊκὸ κίνημα καὶ ἔρριχναν νερὸ στὸ μύλο τῆς διάσπασης καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Γιὰ τὴν διάπραξη αὐτῶν τῶν σοβαρῶν σεχταριστικῶν λαθῶν ἡ Κεντρικὴ ἡγεσία τοῦ κόμματος ἰδιαίτερα ὁ κεντρικὸς καθοδηγητικὸς πυρήνας φέρει τὴν πὺν βαρεὶὰ εὐθύνη.

²Ο/η εκπαιδευτικὸς θα μπορούσε νὰ αξιοποιήσει καὶ τα ἀκόλουθα ἀναγνώσματα :
Παπαπολυβίου, Π., 2010. Ο ἀγῶνας τῆς ΕΟΚΑ καὶ ἡ ταυτότητα «Προδότης»: Ἡ χρῆση τῆς λέξης, ἡ προϊστορία, τὸ ἐγκλημα καὶ ἡ τιμωρία. *Ανορθόδοξοι πόλεμοι. Μακεδονία, Εμφύλιος, Κύπρος*, Αθήνα: Πατάκης σσ. 380–395.
Πιερίδης, Γ. 1963. *Σκληροὶ καιροὶ : διηγήματα*, Αθήνα Κέδρος.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΕΙΣ ΚΩΜΗΝ ΑΙΓΙΑΛΟΥ, Ο ΕΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΦΟΝΕΥΘΗ», 22 Ιανουαρίου 1958.

[...] Τέσσαρες προσωπίδοφόροι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς ἔφερον περίστροφα καὶ ὁ τέταρτος ὅπλοπολυβόλον ἐπυροβόλησαν περὶ τὴν 7.30 μ.μ. ὥραν τῆς σήμερον, [...] τοὺς ἐκ τοῦ ρηθέντος χωρίου Μιχαήλ Πέτρου, Καλλῆν Ἡλίαν καὶ Μιχαήλ Τοφῆ Μούσκου, οἱ ὅποιοι ἡρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς διαταγὴν τῶν ὅπλοφόρων νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τοῦ καφενείου.[...] Οἱ Μιχαήλ Πέτρου, Καλλῆς Ἡλία καὶ Μιχαήλ Μούσκου εἶναι μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν Λύσης.

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

[...] Νωρίτερα εἶχα ρωτήσῃ τὸν Ἀναστάση, ἀνάμεσα στὸ ἀστεῖο καὶ στὸ σοβαρό, ἂν ἀνῆκε ἀκόμα στὸ ΑΚΕΛ. Εἶχε ἀπαντήσῃ κοκκινίζοντας : «Τώρα δὲν ἔχει κόμματα. Πρὶν ἀπ' ὅλα εἴμαστε Ἕλληνες, κι ὅλοι ἀκολουθοῦμε τὸ Διγενή.» Τότε ὁ παπα-Στέργιος μοῦχε ψιθυρίσῃ στὸ αὐτί : «Ὁ Ἀναστάσης ντρέπεται γιὰ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ΑΚΕΛ, ἐπειδὴ δὲν πολεμᾶνε, καὶ δὲ μιλάει πιά γιὰ κομμουνισμό.» (Ρούφος, 1960, 345)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...] Ἡ ηγεσία τοῦ ΑΚΕΛ (Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαοῦ) δὲν εἶδε ευνοϊκά, στὴν ἀρχή, τὸν Ἀγώνα καὶ σύστησε στα μέλη τοῦ επαγρύπνηση καὶ αυτοσυγκράτηση. Ωστόσο, σύντομα ἡ ἐπιλογή τοῦ ἐνοπλοῦ αγώνα ὡς μέσου ἀπελευθέρωσης ἀγκαλιάστηκε ἀπ' ὅλες τὰ μάζες τῆς κυπριακῆς κοινωνίας. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 234-235)

Αναμένεται μετὰ τὴ διαθεματικὴ καὶ πολυπρισματικὴ προσέγγιση οἱ μαθητές/μαθήτριες νὰ εντοπίζουν (α) τὴ συμβολὴ τοῦ Κύπριου πολίτη στὸν αγώνα γιὰ ἀνεξαρτησία ἀνεξαρτήτως ιδεολογίας, (β) τὴ μὴ ευνοϊκὴ στάση ΑΚΕΛ & τοὺς λόγους τῆς στάσης τοῦ, (γ) ὁ αγώνας τῆς ΕΟΚΑ καὶ ἡ ταυτότητα «Προδότης».

II.V. Εφαρμογή νέων γνώσεων

Δραστηριότητα 8^η :

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να συγκρίνουν τον τύπο του επικουρικού του σχολικού εγχειριδίου και γενικότερα του σχολικού λόγου με τον τύπο του μυθιστορηματικού επικουρικού Ali.

Να συγκρίνετε τον τύπο του επικουρικού του σχολικού εγχειριδίου και γενικότερα του σχολικού λόγου με τον τύπο του μυθιστορηματικού επικουρικού Ali.

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή* : *Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

Χωροχρονικό πλαίσιο : Το 1956 όταν ξεσπούν οι πρώτες σοβαρές ταραχές, οι δύο ήρωες, ο Αλή και ο καθηγητής Αλέξης, θα συναντηθούν ξανά. Αυτή τη φορά στις φυλακές, ο ένας ως κρατούμενος και ο άλλος ως αστυφύλακας. Ο Αλή εδώ αναλαμβάνει ως μεσάζοντας να παραδώσει ένα μήνυμα (το μήνυμα - το σχέδιο της απόδρασης) κάποιου συμπολεμιστή του Αλέξη.

[..]Μια μέρα πρόσεξα πώς ο αστυφύλακας που φρουρούσε απόξω από το κελί μου ήταν ο Αλή.[..]Σε μια στιγμή, ωστόσο, όταν δέ μ'αξ έβλεπε κανέναν, πέρασε τ'ό χέρι του μέσα από τ'ά κάγκελα τ'ού κελι'ού μου κι έριξε ένα κομματάτι χαρτί. [...] «Ό Θε'ος μ'αζί σου!» και ξεμ'ακρυνε. (Ρούφος, 1960, 317, 324)

[..]Όταν έγινα λίγο καλύτερα άρχισε ν'ά μ'ού διαβάξει έφημερίδες και ν'ά μ'ού λέει τ'ά νέα. Μ'ού διηγήθηκε τ'ό θ'άνατο τ'ού δύστυχου τ'ού Αλή : τ'όν σκότωσαν Τ'ούρκοι φανατικοί, που είχαν ανακαλύψει τ'ή συμπάθειά του για μ'ας, πυροβολώντας τον μέσα στην Τουρκική συνοικία τ'ήν ώρα που ήταν καβάλα στ'ό καινούριο του ποδήλατο. Π'ριν ξεψυχήσει, ωστόσο, είχε προλάβει ν'ά π'ει μπροστά σ' έξι'όξι'όπιστους μάρτυρες ό'τι είχε δ'ει τ'ους φονιάδες, κι ό'τι ήταν Τ'ούρκοι. Έτσι, άκόμα κι οί τελευταί'ες του λέξεις χρησίμεψαν για ν' άπαλλάξουν τ'ους Έλληνες φίλους του από κάθε ύπόνοια που θ'ά μπορούσε ν'άχε γίνει πρόσχημα για καινούριες άν'θελ'ληνικές ταραχές. (Ρούφος, 1960, 364)

Στην *Ηρωική Συμφωνία*, στη νουβέλα της Ειρένας Ιωαννίδου, απαντά η φιγούρα του Τουρκοκύπριου φύλακα Αχμέτ. Κατά τη συνομιλία του Αχμέτ με τον αγωνιστή της ΕΟΚΑ Νικόλα, αποκαλύπτεται ότι ο Κωνσταντής, ένας άλλος αγωνιστής της ΕΟΚΑ, αποκάλυψε τα πάντα στους Άγγλους και ότι ο Αχμέτ έσωσε τον αρχηγό της ΕΟΚΑ όπως κάποτε ο αρχηγός είχε σώσει τη δική του ζωή.

[..]Μη βλέπεις που βρίσκομαι τώρα εδώ. Ορκίζομαι στον Αλλάχ πως Ρωμιό δε σκότωσα από τότε που άρχισε το κίνημα κι ούτε ποτέ θα σκοτώσω, γιατί γεννήθηκα κι έζησα όλα μου τα χρόνια σε τούτο τον τόπο και τον νοιώθω σα δικό μου. Είπαν πως θα με σκότωναν κάτι άλλοι Τούρκοι φανατικοί, γι' αυτό αναγκάστηκα νάρθω να δουλέψω στη φυλακή. Αλλά είμαι μόνο φύλακας και ποτέ δεν κακομεταχειρίζομαι τα παλληκάρια. (Ειρένα Ιωαννίδου, 1960, 113)

[..] ο νέος τάχε χαμένα. Μήπως τον κοροΐδευε ο δεσμοφύλακας ή τον γελούσαν τ'αυτιά του; Εκείνος, ένας άπιστος, να κάμει τέτοια μεγάλη πράξη, όταν ο αδερφός τουΈσφιξε με λύσσα τις γροθιές του στη θύμηση του προδότη. [..]Εκείνος ήταν που πέτυχε να σας τον δώσουν να τον θάψετε..., ένας Τούρκος, ένας εχθρός μας, που θα μπορούσε να κάμει αυτό πούκαμε ο Κωνσταντής και χειρότερα ακόμα, χωρίς ναν' ατιμία, αφού ήταν εχθρός μας. Κι όμως μας πόνεσε και μας βοήθησε περισσότερο κι από δικό μας, αυτός, ένας άπιστος, όταν ο Κωνσταντής γινόταν προδότης για να μην υποφέρει ! (Ειρένα Ιωαννίδου, 1960, 114)

Οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να εντοπίσουν τα ακόλουθα στοιχεία (α) οι ήρωες των δύο μυθιστορημάτων, ο Αλή και ο Αχμέτ είναι ορφανοί, καταπονημένοι, εργάζονται ως επικουρικοί αστυνομικοί και στο παρελθόν έτυχαν στήριξης από μέλη της Ελληνικής Κοινότητας. (β) πιο εύκολα ανατρέπεται η στερεοτυπική παράδοση και κατηγοριοποίηση σε ένα λογοτεχνικό βιβλίο παρά σε ένα σχολικό εγχειρίδιο (γ) η ρευστότητα των ταυτοτήτων

Η διδακτική ενέργεια αποσκοπεί στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με την αναστοχαστική διαχείριση της ιστορικής γνώσης και την απαλλαγή από τα αντιπαραγωγικά στερεότυπα.

II.VI. Ανασκόπηση και σύγκριση με αρχικές ιδέες

Δραστηριότητα 9^η :

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να απαντήσουν στο ακόλουθο ερώτημα μέσα από μια διαδικασία debate.

Η μυθιστορηματική αποτύπωση του επικουρικού σε ποιο βαθμό και πώς επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεσαι πια τον όρο «επικουρικός». Αν ξαναέγραφες το αντίστοιχο απόσπασμα του σχολικού εγχειριδίου πώς θα συγκροτούσες την τουρκική μειονότητα.

Οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να εντοπίσουν τα ακόλουθα στοιχεία (α) οι επικουρικοί αποτελούν ένα αστυνομικό σώμα που αποτελείται από μέλη της Τουρκικής Κοινότητας, (β) αποτελούν αστυνομικές δυνάμεις κατά των μελών της ΕΟΚΑ, (γ) ποικίλοι λόγοι προτείνουν διαφορετικά περιεχόμενα για τη νοηματική επένδυση αυτού του σημαίνοντος ⇒ Στον ελληνικό λόγο οι επικουρικοί χαρακτηρίζουν το σύνολο της Τουρκικής Κοινότητας ως απαίδευτη, δουλόφρων και αιμοδιψή, ενώ στον τουρκικό λόγο οι επικουρικοί χαρακτηρίζονται ως σώματα ασφαλείας κατά της τρομοκρατίας, θεματοφύλακες της τουρκικότητας και της επιβίωσης της κοινότητας τους στο νησί.

Δραστηριότητα 10^η :

Να συσχετίσετε το μυθιστόρημα του Ρόδη Ρούφου και τη νουβέλα της Ειρένας Ιωαννίδου με το θέμα της ευθύνης των πνευματικών ανθρώπων απέναντι στα μεγάλα ιστορικά γεγονότα. ↓

Αξιοποίηση κατακόρυφης και οριζόντιας χρήσης Αναλυτικού Προγράμματος και ανάδειξη ρόλου των πνευματικών ανθρώπων π.χ. Ο καιόμενος/ Σινόπουλος «Ο ποιητής δεν είναι αδιάφορος, αλλά δεν μπορεί να γίνει επαναστάτης και να θυσιαστεί», Ονήσιλος/ Παντελής Μηχανικός «Καταλογίζει την ευθύνη απερίφραστα στον ίδιο, που έπρεπε, ως πνευματικός άνθρωπος, να κατανοήσει και να προβάλει τα μηνύματα της ιστορίας». Στο πλαίσιο της επικαιροποίησης να συζητήσουν ποια είναι η στάση των ποιητών και γενικότερα των πνευματικών ανθρώπων.

III. Συμπεράσματα

Μέσα από το Διδακτικό Σενάριο Διαθεματικής Προσέγγισης «Ο ανταποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959) & Ρόδης Ρούφος, *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα* Το σώμα των Επικουρικών : Η περίπτωση του Ali» ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει δραστηριότητες από αυτό το διδακτικό σενάριο και να διδάξει στους μαθητές/μαθήτριες τις δεξιότητες του ιστορικού και λογοτεχνικού γραμματισμού. Η αξιοποίηση λογοτεχνικών αποσπασμάτων και πρωτογενούς υλικού (υπέρβαση του σχολικού εγχειριδίου), η δημιουργία χάρτη με της κυριότερες μάχες του αγώνα της ΕΟΚΑ (η υπέρβαση του γνωσιολογικού τομέα και της απομνημόνευσης), η άσκηση κριτικής σε πρακτικές των αποικιοκρατών και μελών της ΕΟΚΑ (καλλιέργεια της κριτικής σκέψης & καλλιέργεια της αναλυτικής και συνθετικής σκέψης, η λογοτεχνική πρόσληψη του μαρτυρικού θανάτου αγωνιστών της ΕΟΚΑ και το παιχνίδι ρόλων (δυνατότητα σύγκρισης και αποτίμησης διαφορετικών τρόπων έκφρασης: η ιστορία στη λογοτεχνία και η λογοτεχνία στην ιστορία & άσκηση της δημιουργικής φαντασίας), η περίπτωση του επικουρικού Ali (αναγνώριση της ύπαρξης ποικίλων τρόπων πρόσληψης και οπτικών γωνιών,) και οι φιλοσοφικοί στοχασμοί του μυθιστοριογράφου για την εμπλοκή μαθητών στην ένοπλη σύγκρουση, τη στάση του ανθρώπου απέναντι στο νεκρό σώμα του εχθρού, τη στάση μελών ΕΟΚΑ απέναντι στον προδότη (η πρόσληψη της λογοτεχνίας ως αυτοτελούς αισθητικού, αλλά και ως κοινωνικοπολιτισμικού φαινομένου που δεν μπορεί να νοηθεί ξέχωρα από την εποχή του και τα ιστορικά συμφραζόμενα) αποτελούν ένα καλό έναυσμα για τους μαθητές/μαθήτριες για να κατανοήσουν και να εξετάζουν τη χρησιμότητα της πολύπρισματικής θεώρησης στο μάθημα της Ιστορίας. Η θεώρηση των ιστορικών γεγονότων από διαφορετικές οπτικές γωνίες θα απομακρύνει τους μαθητές/μαθήτριες από πρακτικές που εγκλωβίζουν το μυαλό :

«Ελλάς· πυρ! Ελλήνων· πυρ! Χριστιανών· πυρ!

Τρεις λέξεις νεκρές. Γιατί τις σκοτώσατε;» (Γιώργος Σεφέρης, 1968)³

³ Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου ιστοσελίδα : [Γ. Σεφέρης, «Από βλακεία»](#) (πρόσβαση 28/11/2024)

IV. Βιβλιογραφία

Περιοδικός & Ημερήσιος Τύπος :

Εφημερίδα *Ακίνη/Επίθεση*, 4 Απριλίου 1963.

Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, 6 Μαρτίου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΕΝΤΕ ΝΕΑΝΙΔΩΝ ΚΑΙ 4 ΑΝΔΡΩΝ», 20 Ιανουαρίου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «120 ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕΤΕΦΕΡΘΗΣΑΝ ΕΚ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ ΕΙΣ ΠΥΛΑΣ», 1 Φεβρουαρίου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ 200 ΜΑΘΗΤΑΙ», 14 Αυγούστου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΑΛΛΑΣ ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤ. ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ ΕΙΣ «ΛΟΓΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»», 8 Ιανουαρίου 1958.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΕΙΣ ΚΩΜΗΝ ΑΙΓΙΑΛΟΥ, Ο ΕΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΦΟΝΕΥΘΗ», 22 Ιανουαρίου 1958.

Παπαδόπουλλος, Θ. 1964. «Η κρίσις της κυπριακής συνειδήσεως», *Φιλολογική Κύπρος* 1: 204-209.

Παπαχρυσόστομος, Χρ. 1962. «Ομορφίτα». *Φιλολογική Κύπρος* : 164-169.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ἡ Ὑπεπιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης ἐν Κύπρῳ», Ιανουάριος -Φεβρουάριος 1958, σσ. 25-26.

Περιοδικό *Νέα Εποχή*, Μάιος 1959.

Περιοδικό *Παιδική Χαρά*, Απρίλιος 1962.

Σπυριδάκης, Κ. 1960. «Η εθνική εξέγερσις της Κύπρου και τα ελληνικά σχολεία αυτής». *Κυπριακή Εκπαίδευσις* 4 : 165-169.

Χριστοφίδης, Α. 1962. «Το βιβλίο», *Πνευματική Κύπρος* 1: 184-186.

Σχολικό εγχειρίδιο :

Παντελίδου, Α., Χατζηκωστή Κ., Σαββίδου, Χ., & Κατσώνη, Κ. 2002. *Ιστορία της Κύπρου. Μεσαιωνική – Νεότερη (1192-1974)*, Λευκωσία : ΥΠΠ-ΥΑΠ.

Άλλες πηγές :

Άμαντος, Κ. 1956. *Σύντομος ιστορία της Κύπρου*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήνα.

Αμπατζοπούλου, Φ. 1998. *Ο άλλος εν διωγμώ : Η εικόνα του Εβραίου στη λογοτεχνία: ζητήματα ιστορίας και μυθοπλασίας*, Αθήνα : Θεμέλιο.

Βαρνάβας, Α. 2000. *Σύντομη Ιστορία του Απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959*, Λευκωσία :ΙΔΑΑΕ.

Γρίβας, Γ.1961. *Απομνημονεύματα αγώνος Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959*, Αθήνα.

Γρίβας, Γ. 1972. *Διγενής, Χρονικόν αγώνος ΕΟΚΑ 1955-1959*, Λευκωσία.

Δημόκριτος, *Η ακελική ηγεσία και ο ένοπλος αγώνας: μαρξιστική κίνηση*, Λευκωσία, 1982.

Ηρακλείδης, Α. 2002. *Το κυπριακό : σύγκρουση και επίλυση*, Αθήνα : Ι. Σιδέρης.

Ιωαννίδου, Ε. 1960. *Ηρωική Συμφωνία*, Αθήνα : Εστία.

Kızılyürek, N. 2016. *Bir hınç ve şiddet tarihi : Kıbrıs'ta statü kavgası ve etnik çatışma*, İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi.[Μια ιστορία βίας και μνησικακίας : η γένεση και η εξέλιξη της εθνοτικής διένεξης στην Κύπρο]

Κύρου, Α. 1984. *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Αθήνα : Βιβλιοπωλείον της 'Εστίας'.

Λυσιώτης, Ξ.1961. *Αποδημία*, Λευκωσία.

Μπαζούκης, Α. 2012. *Ρόδης Ρούφος : ένας συγγραφέας σε καιρούς δοκιμασίας (Κατοχή, Αντίσταση, Κυπριακός Αγώνας)*, Αθήνα : Επίκεντρο.

Μόντης, Κ. 1964. *Κλειστές πόρτες*, Λευκωσία : Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας Κύπρου.

Νησιώτου, Η. 1999. *Ο περιοδικός τύπος της Ε.Ο.Κ.Α, Εγερτήριο Σάλπισμα και Αγωγή των Νέων: μελέτη*, Λευκωσία.

Παπαγεωργίου, Σ. (επιμ.).1984. *Αρχείον των παράνομων εγγράφων του Κυπριακού αγώνος 1955-1959 : έγγραφα Διγενή, Ε.Ο.Κ.Α., Π.Ε.Κ.Α., Α.Ν.Ε. και ποικίλα άλλα*, Λευκωσία :Εκδόσεις Κ. Επιφανίου.

Παπαδόπουλος, Γ. Κ. 1963. *Τότε που πολεμούσαμε*, Λευκωσία : Πνευματική Κύπρος.

Παπαλεοντίου, Λ. 2008. «Οι Κλειστές πόρτες του Κ. Μόντη ως αντίλογος στα Πικρολέμονα του L. Durrell και στη Χάλκινη Εποχή του Ρ. Ρούφου». Στο : Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, *Ετερότητα και Εκπαίδευση: Ο φιλόλογος και οι προκλήσεις της πολυπολιτισμικότητας*, Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 237-269.

Πιερίδης, Γ. Φ. 1963. *Σκληροί καιροί :Διηγήματα*, Αθήνα : Κέδρος.

Ρούφος, Ρ. 1960. *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*, Αθήνα : Βιβλιοπωλείον της "Εστίας".

Στυλιανού, Π. 1973. *Ανέκδοτα έγγραφα Κυπρίων ανταρτών της ΕΟΚΑ (κρατουμένων εις Αγγλικάς φυλακάς) προς Άγγλους επισήμους*, Λευκωσία : Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών.
Χρυσοστόμου, Α. 2015. *Από τον Κυπριακό Στρατό μέχρι και τη δημιουργία της Εθνικής Φρουράς (1959-1964)*, Λευκωσία.

Ιστοσελίδες :

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
(Πρόσβαση 15/10/2025) [Αναλυτικό Πρόγραμμα](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου ιστοσελίδα :
[Γ. Σεφέρης, «Από βλακεία»](#) (πρόσβαση 15/10/2025)

V. Παράρτημα

V.I. Περιεχόμενα του λογοτεχνικού έργου *Η γάλκινη εποχή* τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν :

Μέρος I Το όνειρο

Κεφάλαιο Γ : Εμφάνιση Ali σ. 63-76

Κεφάλαιο Δ: Συνθήκες συγκρότησης της ΕΟΚΑ σ. 77-89

Κεφάλαιο Ε: Όρκος Φανερωμένης - Επανεμφάνιση Ali σ. 90-105

Κεφάλαιο Στ : ΟΗΕ Δεκέμβριος 1954 σ. 106-120

Μέρος II : Το σπαθί και το ευαγγέλιο

Κεφάλαιο Α : Ιανουάριος 1955 - Πλοιάριο Άγιος Γεώργιος σ. 139-159

Κεφάλαιο Β : Επανεμφάνιση Ali σ.160-176

Κεφάλαιο Γ : Διασκεπτική σ. 177-202

Κεφάλαιο Δ : Ο θυσία του Πετράκη Γιαλλουρου σ. 203-226

Κεφάλαιο Ε : Βασανιστήρια, οι αγωνιστές ως τιμωροί & αγωνιστές με απρεπή συμπεριφορά σ. 227-251

Μέρος III : Η λογική της κόλασης

Κεφάλαιο Α: Απαγχονισμοί και η σύλληψη του Αλέξη σ. 285-302

Κεφάλαιο Β : Συνθήκες κράτησης στις φυλακές σ. 303-327

Κεφάλαιο Γ : Ο Αλέξης καταδιωκόμενος στα βουνά μετά την απόδραση, εκτελέσεις στρατιωτών των αποικιοκρατών και οι καταδότες σ. 328-361

Κεφάλαιο Ε : Προδοσία ενός αγωνιστή σ. 386-405

Β.Π. Φύλλο εργασίας

Διδακτικό Σενάριο Διαθεματικής Προσέγγισης :
Ο ανταποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959)
&

Ρόδης Ρούφος, *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*
Το σώμα των Επικουρικών : Η περίπτωση του Ali

1. Να διαβάσετε το έμμετρο κείμενο με τον τίτλο *Νυασαλάνδη* το οποίο δημοσιεύτηκε στη στήλη «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΑΤΥΡΑ» του περιοδικού *Νέα Εποχή* (τεύχος Μάιος 1959). Ακολουθώντας να σχολιάσετε το ιστορικό πλαίσιο του έμμετρου κειμένου.

Νυασαλάνδη
Συλλήψεις, κκέρφιου, καὶ στὲν γκάν, καὶ κόλασις τοῦ Δάντη,
καὶ προκηρύξεις κι' ἀπειλὲς εἰς τὴν Νυασαλάντη,
Διὰ νὰ κρατηθῇ κι' ἐκεῖ τὸ Ἑγγλέζικο τὸ σκῆπτρο
ὅπως στὴν Κύπρο λέγουνε κι' ἐκεῖ : «Δὲν ὑποκύπτω
εἰς τὴν Τρομοκρατίαν σας, οὐ μὴν εἰς τὴν Βίαν
με τὴν αὐτὴν πολιτικὴν κι' ἐκεῖ τὴν ἡλιθίαν».
Σέ ὅσους τῶρα νοσταλγοῦνε τὴν τετραετία
που ὡς ἐνθυμεῖσθε δίνονταν πάντοτε εὐκαιρία
σε κάθε ἀχαίρεφτο, σὲ καθ' ἓνα μπερμπάντη
νὰ πᾶν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν Νυασαλάντη.
Εἶν' εὐκαιρία ἔκτακτη πολὺ προκλητικὴ
νὰ πᾶν καὶ νὰ γραφτοῦν πάλι.... Ἐπικουρικοὶ.

2. Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τα πιο κάτω αποσπάσματα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα* να παρουσιάσετε τη φυσιογνωμία του Ali.

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...]Η τουρκική αντίδραση στον ένοπλο αγώνα, όπως ήταν φυσικό, υπήρξε έντονη και εκδηλώθηκε ποικιλότροπα. Κατ' αρχή, συνεχίζοντας την παραδοσιακή συνεργασία με τους Άγγλους, πολλοί Τουρκοκύπριοι εντάχθηκαν στις δυνάμεις ασφαλείας του νησιού ως επικουρικοί αστυνομικοί. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 241)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα* :

[...] Φαίνεται πώς ένα βράδυ, καθώς γύριζε σπίτι του, ο Λευτέρης βρήκε ένα κουρελιάρικο αγόρι, πετσί και κόκαλο, να κάθεται έξω από την πόρτα του και να κλαίει. Ο Λευτέρης τοῦ μίλησε και τὸ παιδί απάντησε με τὰ καλούτσικα ἑλληνικὰ πὺν μεταχειρίζονται ὅλοι οἱ Τουρκοκύπριοι. Λεγόταν Ἀλή, ἦταν ὀρφανὸς καὶ μονάχος στὸν κόσμo[.] (Ρούφος, 1960, 67)

Ο Λευτέρης προσφέρεται να βοηθήσει το παιδί. Όταν το θέμα συζητείται μεταξύ των μαθητῶν, ο μαθητῆς Βίας προτείνει :

[..]Πολὺ προτιμότερο θᾶταν νὰ τὸν βοηθήσουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, νὰ δείξουμε ὅτι συμπαθοῦμε τοὺς Τούρκους.[...] Ἔτσι ὁ Ἀλή υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο, καὶ θέλησε νὰ τὸ ξεπληρώσει μετὴν προθυμία του γιὰ κάθε λογῆς δουλειές. (Ρούφος, 1960, 68-69)

Περιγράφεται να ἔχει κερδίσει τη συμπάθεια του θυρωροῦ και να εἶναι υποδειγματικὸς μαθητῆς :

[..]Στὰ μαθήματα ἔδειξε μιὰν ἀντίληψη καὶ μιὰν ἐπιμέλεια σχεδὸν ἀπίστευτες, πὺν ἐξηγήθηκαν ὅταν μάθαμε πὺς δὲν ἦταν δεκατριῶν ἢ δεκατεσσάρων χρόνων, ὅπως εἶχαμε νομίσει στὴν ἀρχή, ἀλλὰ δεκαεφτά, μόνο πὺν φαινόταν μικρότερος, ἀπὸ τὸν ὑποσιτισμό. (Ρούφος, 1960, 69)

Όταν επιστρέφει στο σχολεῖο για να ευχαριστήσῃ τα ὑπόλοιπα παιδιά, αναφέρεται στην ανασφάλεια που νιώθουν οἱ ὑπόλοιποι Τούρκοι.

[..] Δὲ θὰ πιστέψω ποτὲ τὰ ψέματα πὺν λένε μερικοὶ γιὰ σᾶς [...] Πὺς αν ἐσεῖς οἱ Ρωμιοὶ πάρετε τὴν Κύπρο, θὰ μᾶς τυραννᾶτε καὶ θὰ μᾶς κόψετε τὸ ψωμί μας καὶ δὲ θὰ μᾶς ἀφήσετε νὰ ζήσουμε ἥσυχα.
[..] Ἔχουμε ζήσει μαζί τόσον καιρό, τίποτα δὲ μᾶς χωρίζει. (Ρούφος, 1960, 101)

[...]Εἶχα συναντήσει τὸν Ἀλή λίγες μέρες πρωτότερα, κι ἀπόρησα βλέποντάς τον ντυμένο Ἐπίκουρο Ἀστυνομικό. Ἡ στολή τοῦ πῆγαινε ὠραῖα. Μὲ πλησίασε χαμογελώντας φιλικὰ καὶ μοῦ ἐξήγησε πὺς εἶχε καταταχτεῖ στὴν Ἀστυνομία γιὰτὶ ὁ μισθὸς ἦταν μεγάλος : ἀπὸ τίς οικονομίες του εἶχε κιόλας ἀγοράσει ἓνα ποδήλατο. Τοῦ εὐχήθηκα καλὴ τύχη κι ἔκανα νὰ προχωρήσω, ἀλλὰ μὲ σταμάτησε και, ἀφοῦ βεβαιώθηκε πὺς δὲ μᾶς ἄκουγαν, εἶπε χαμηλόφωνα καὶ ζωηρά : «Μὴ νομίσῃς, κύριε Ἀλέξη, ὅτι εἶμαι ἐχθρὸς τῶν Ρωμιῶν. Μερικοὶ δικοὶ μας δὲν τοὺς χωνεύουν, εἶν' ἀλήθεια, ἀλλὰ ὄχι ὅλοι μας. Θέλουμε νὰ ζήσουμε

μαζί σας ειρηνικά.» «Κι έμεϊς τὸ ἴδιο θέλουμε, Ἀλῆ, μὰ ἴσως κάποιοι ἄλλοι νὰ θέλουν νὰ θέλουν νὰ μᾶς κάνουν νὰ τὰ χαλάσουμε.» Ἡ τίμια φυσιογνωμία του σκοτείνιασε. «Ναί, οἱ Ἑγγλέζοι» ἀπάντησε ἀμέσως.» (Ρούφος, 1960, 173-174)

3. Σε κείμενο έκτασης 250-300 λέξεων, να παρουσιάσετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ). Ακολούθως, να αξιολογήσετε τεκμηριωμένα την απόφαση αυτή, με αναφορά σε δύο (2) ιστορικά γεγονότα από την περίοδο 1945-1955. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι παρακάτω όροι/έννοιες/ονόματα :

Σερ Άντονυ Ήντεν, Χένρυ Χόπκινσον, «Ουδέποτε!», Παπάγος, Όρκος Φανερωμένης,

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...]Την αδιάλλακτη βρετανική πολιτική στο θέμα της Κύπρου απηχούσαν τόσο οι δηλώσεις του υπουργού εξωτερικών σερ Άντονυ Ήντεν όσο και η σκληρή γλώσσα του υπουργού αποικιών Χόπκινσον. Και οι δύο απέκλεισαν την παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα και μάλιστα ο τελευταίος διευκρίνιζε τον Ιούλιο του 1954 ότι «υπάρχουν ορισμένα εδάφη εις την Κοινοπολιτεία, τα οποία λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους ουδέποτε μπορούν να αναμένουν να καταστούν πλήρως ανεξάρτητα» [...]Τα "ιδιαίτερα χαρακτηριστικά" που καθιστούσαν την Κύπρο πολύτιμη βάση για την εξασφάλιση των πολιτικών, στρατιωτικών και οικονομικών συμφερόντων του δυτικού κόσμου, ήταν ότι βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, πολύ κοντά στην Παλαιστίνη και στην πετρελαιοφόρα Μέση Ανατολή, δίπλα από τη διώρυγα του Σουέζ και ακόμα πλησιέστερα στις "Πύλες της Κιλικίας", σε μια περιοχή που η σοβιετική επιρροή κέρδισε έδαφος στην περιοχή. Ας μην ξεχνούμε ότι βρισκόμαστε στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, του αμείλικτου ανταγωνισμού ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και τις ΗΠΑ. [...] Ακολούθησε η προσφυγή της Κύπρου στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, την οποία κατέθεσε ο Έλληνας Πρωθυπουργός στρατηγός Παπάγος ως εντολοδόχος του κυπριακού λαού, ενώ η Αμερική πίεζε την ελληνική κυβέρνηση να περιμένει πιο εύθετο χρόνο. Η θέση αυτή των ΗΠΑ προδίκαιε και το αποτέλεσμα της προσφυγής. Η συζήτηση της ουσίας του προβλήματος, δηλαδή του δικαιώματος Αυτοδιάθεσης των Κυπρίων, αναβλήθηκε μέχρι την επόμενη σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης, για να δοθεί χρόνος στις κυβερνήσεις Αγγλίας και Ελλάδας να εξετάσουν το θέμα μεταξύ τους.

Τα πολιτικά αδιέξοδα που αντιμετώπισε η κυπριακή ηγεσία την εξώθησαν σε μια δυναμική αντίδραση· στην ανάληψη του ενόπλου απελευθερωτικού Αγώνα του 1955-59 από τη μυστική οργάνωση ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 229-230, 232)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα :*

[...]Τὰ γεγονότα ἐξελίχτηκαν ραγδαῖα τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Ἰουλίου καὶ τὶς πρῶτες τοῦ Αὐγούστου.[...]Πρῶτα ἦρθε ἡ συζήτηση στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ὅπου ἓνας βουλευτὴς ρώτησε ἂν οἱ Κύπριοι θᾶχαν ποτὲ τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσουν οἱ ἴδιοι τὸ μέλλον τους. Ἡ ἐπίσημη ἀπάντηση ἦταν : «Ποτέ.» Ἕνα κύμα ὀργῆς πλημμύρισε τὴν Κύπρο. [...]Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἐλληνικῶν συνδικάτων - «συντεχνιῶν» ὅπως τὶς λέμε ἐδῶ - μαζί με τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἀγροτῶν, τῶν μεταφορέων, τῶν καταστηματάρχων καὶ τῶν ἐφημερίδων, ἀποφάσισαν καὶ κήρυξαν τριήμερη γενικὴ ἀπεργία.Τὸ Νησι νεκρώθηκε.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση ζήτησε τὴν ἐγγραφὴ τοῦ Κυπριακοῦ στὴν ἡμερησία διάταξη τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν γιὰ νὰ συζητηθεῖ στὴ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ φθινοπώρου. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀνάγγειλε πὼς θὰ γινόταν δέηση στὸ Ναὸ τῆς Φανερωμένης, στὴ Λευκωσία, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς προσφυγῆς.[...](Ρούφος, 1960, 84-85)

4.Να καταγράψετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έδρασε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ).

Απόσπασμα από *Απομνημονεύματα* Γεώργιου Γρίβα Διγενή :

[...]«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάξω θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν, ὑποφέρων καὶ τὰ πλέον σκληρὰ βάσανα, μυστικὸν πᾶν ὅ,τι γνωρίζω καὶ θέλω ἀκούσῃ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἑνώσεως τῆς Κύπρου. Θὰ ὑπακούω δὲ τυφλῶς εἰς τὰς ἐκάστοτε διδομένας μοι σχετικὰς ἐπιταγὰς».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Μαρτίου, 1953

Ὁ Κύπρου Μακάριος
Νικόλαος Παπαδόπουλος
Γεώργιος Στράτος
Γεράσιμος Κονιδάρης
Ἀντώνιος Αὐγῆκος
Σάββας Λοῖζίδης

Σωκράτης Λοῖζίδης
Γεώργιος Γρίβας
Ἡλ. Τσατσόμοιρος
Δ. Σταυρόπουλος
Δημήτριος Βεζανῆς
Ἡλίας Ἀλεξόπουλος (Γρίβας, 1972, 1)

Απόσπασμα από βιβλίο Ήβης Ο. Νησιώτου, *Ο περιοδικός τύπος της Ε.Ο.Κ.Α, Εγερτήριο Σάλπισμα και Αγωγή των Νέων: μελέτη*

[...]Η πρώτη νύξιν περί Π.Α. ἐγένετο διὰ φυλλαδίου τὴν 17.12.57. Τότε ἐξηγγέλθη διὰ πρώτην φοράν ὅτι προσεχῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐκαλεῖτο ὁ Λαὸς νὰ ἐτοιμασθῇ. Οἱ παλαιότεροι ἀγωνιστὲς θὰ γνωρίζουν πόσοι κόποι καὶ μελέτες ἐγίνοντο ἐπὶ πολλοὺς μῆνας προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἐιδικῶν. Ἠκολούθησε ἄλλη προειδοποίησις, καθαρὴ αὐτὴν τὴν φοράν πρὸς τοὺς ἐμπορευομένους τὴν 11.1.58 διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἐδηλώνετο ὅτι ἡ Π.Α. θὰ ἐλάμβανε τὴν μορφήν μπούκοταρίσματος τῶν Ἀγγλικῶν προϊόντων. Τὴν ἴδιαν ἐποχὴν ὁμάδες νεολαίας ἤρχισαν περιερχόμεναι τὴν ἀγορὰν καὶ προειδοποιοῦσαι τοὺς εἰσαγωγεῖς καὶ ἐμπορευομένους νὰ ἀπόσχουν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς νέων παραγγελιῶν, διότι ἐν καιρῷ θὰ ἐμποῦκοτάροντο.[...](Νησιώτου, 1999, 67)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα :*

[...]Τὶς ἐπόμενες βδομάδες συνεχίστηκε ἡ ἐκγύμνασί μου, καὶ γρήγορα συνήθισα στὸ χειρισμὸ τῶν συνωμοτικῶν ὄπλων. Στὸ μεταξύ ἡ Ὁργάνωση ἔπαθε μιὰ μεγάλη ζημιὰ : κατὰ τὰ τέλη τοῦ Γενάρη οἱ Ἀγγλοὶ ἔπιασαν ἓνα μικρὸ καΐκι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὸν Ἅγιο Γεώργιο, τὴν ὥρα ποὺ ξεφόρτωνε λαθραῖα δυναμίτη κοντὰ στὴν Πάφο. [...](Ρούφος, 1960, 139)

[...]Μελετήσαμε χάρτες καὶ σχεδιαγράμματα γιὰ τὴ μέρα ποὺ θ' ἄρχιζε ἡ δράση. Κουβαλήσαμε ἐκρηκτικὲς ὕλες μέσα στὴν πόλη, ἀπαρατήρητοι. Ἀποχτήσαμε προσωπίδες, ἐξασκηθήκαμε σὲ ὑπολογισμὸ χρόνου καὶ συντονισμὸ κινήσεων, ἀποστηθίσουμε ψευδώνυμα καὶ «ἄλλοθιν». Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μάρτη ἡμᾶςταν ἔτοιμοι καὶ προσμέναμε ἀνυπόμονα τὴ διαταγή. Μᾶς εἶχαν δοθεῖ φυλλάδια, ποὺ θὰ σκορπούσαμε παντοῦ ταυτόχρονα μὲ τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐπιχειρήσεων : τὰ εἶχε βγάλει ἡ ΕΟΚΑ (Ἐθνικὴ Ὁργάνωση Κυπριακοῦ Ἀγώνα), κι ἐξηγοῦσαν ὅτι θὰ πολεμούσαμε ὥσπου νὰ δοθεῖ στὴν Κύπρο τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης. (Ρούφος, 1960, 149)

[...]Ἐκατοντάδες πολεμιστὲς στὴν Κύπρο ζοῦσαν τέτοιες διπλὲς ζωές. Μονάχα οἱ ἐπικηρυγμένοι σὰν τὸν Κώστα, στὰ βουνά, δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ προσποίηση[...](Ρούφος, 1960, 205)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...]Ἡ ΕΟΚΑ συγκροτήθηκε με κάθε μυστικότητα ἀπὸ τὸ συνταγματάρχη, τότε, τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, Γεώργιο Γρίβα – Διγενή, δύο περίπου χρόνια, πρὶν ἀπὸ τὴν ἑναρξὴ τοῦ Ἀγώνα, ὕστερα ἀπὸ διαβουλεύσεις με στρατιωτικούς καὶ πολιτικούς παράγοντες τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Κύπρου. Ὁ χαρακτήρας τῆς Ὁργάνωσης ἦταν καθαρὰ συνωμοτικὸς καὶ απαιτοῦσε ἀπόλυτη μυστικότητα καὶ

τυφλή πειθαρχία στον Αρχηγό. Σκοπός της Οργάνωσης ήταν ο ανυποχώρητος αγώνας για την πραγμάτωση της "ελευθερίας της Μεγαλονήσου Κύπρου".

Τον πυρήνα της ΕΟΚΑ αποτέλεσαν νέοι των οργανώσεων ΟΧΕΝ και ΠΕΚ, οι οποίοι ήταν αυστηρά προσηλωμένοι στα ιδανικά της θρησκείας και της πατρίδας και έτοιμοι να προσφέρουν τη ζωή τους για την ελευθερία της Κύπρου.

Πρώτη προτεραιότητα του Αρχηγού ήταν ασφαλώς η στρατιωτική οργάνωση του Αγώνα. Στόχοι ήταν η συγκρότηση των μαχητικών ομάδων, η κατανομή του οπλισμού σ' αυτές, η εκπαίδευση μαχητών και στελεχών για ένοπλη δράση αλλά και για πράξεις δολιοφθοράς· απαραίτητη επίσης ήταν η οργάνωση του δικτύου πληροφοριών και των συνδέσμων.

Πέρα, όμως, από τη στρατιωτική κρίθηκε σκόπιμη και η πολιτική οργάνωση του Αγώνα, έργο που ανατέθηκε στην ΠΕΚΑ (Πολιτική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα). Βασικοί της στόχοι θεωρήθηκαν η διαφώτιση και καθοδήγηση του κυπριακού λαού, ώστε να εξυψωθεί το εθνικό φρόνημα και να διατηρηθεί το εσωτερικό μέτωπο αδιάσπαστο από την προπαγάνδα του κατακτητή. Χάρη στις επιτυχίες της, όπως η μαθητική αντίσταση, κερδήθηκε η μάχη του πληθυσμού, δηλαδή η συμμετοχή και συμπαράσταση του λαού στον Αγώνα.

[...]Τη νύχτα της 31^{ης} Μαρτίου προς την 1^ην Απριλίου του 1955 (για την ακρίβεια στις 0.30 π.μ.) οι κυριότερες πόλεις του νησιού συγκλονίστηκαν από ισχυρές εκρήξεις βομβών που ανατίναζαν κυβερνητικές εγκαταστάσεις, όπως η Αρχιγραμματεία, ο Ραδιοφωνικός σταθμός, το Διοικητήριο Λάρνακας κ.ά. Πρώτος νεκρός του Αγώνα ήταν ο Μόδεστος Παντελή.

Αρχηγοί του απελευθερωτικού αγώνα ήταν στον πολιτικό στίβο ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ' και στο στρατιωτικό ο Διγενής (ψευδώνυμο του συνταγματάρχη του ελληνικού στρατού Γεώργιου Γρίβα, καταγόμενου από το Τρίκωμο.) (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 232,234)

5. Να σχεδιάσετε τον χάρτη της Κύπρου και να τοποθετήσετε τις κυριότερες μάχες και τις κορυφαίες στιγμές του ένοπλου αγώνα.

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

[...]Φοροῦσε ἄσπρα γάντια καὶ βαστοῦσε τὴ σημαία ὀλόισια, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα ἀπάνω τῆς ὅλη τὴν ὥρα. [...] Βάδιζε ἤρεμα, χαιρόταν τὸν κυματισμὸ τῆς σημαίας στὸν ἄνεμο. Ὁ δρόμος τοῦ περνοῦσε σιμὰ στὰ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, ἀλλὰ τ' ἀγνόησε.[...] Τότε σημάδεψε τὸ Λευτέρη, ἀργὰ καὶ προσεκτικά, κι ἐπανάλαβε τὴν προσταγή του. Τὸ ἀγόρι τὸν εἶδε κι ἐξακολούθησε νὰ προχωράει ἀτάραχο – ἴσως μὲ κάποια μυστικὴ χαρὰ γιὰ ὅ,τι θὰ συνέβαινε - κι οἱ ἄλλοι πῆραν κουράγιο ἀπὸ τὸ παράδειγμά του καὶ τὸν ἀκολουθήσαν σὲ κάποια ἀπόσταση. Τότε ὁ Οὐέρδιγκ πυροβόλησε -μιά, δυὸ φορές – κι ὁ Λευτέρης γονάτισε κι ἔπεσε. Πέθανε ἀμέσως χτυπημένος στὴν καρδιά, γιατί ὁ Οὐέρδιγκ ἦταν καλὸς σκοπευτής. Ἡ σημαία σωριάστηκε πάνω του, σκεπάζοντάς τον, καὶ βάφτηκε μὲ τὸ αἷμα του. [...](Ρούφος, 1960, 218-219)

[...] (Ὁ Κώστας μοῦχε πεῖ κάποτε : «Θάθελα νὰ πεθάνω στὸν ἥλιο, ὅπως ὁ Λευτέρης, ὅχι σὲ βρωμερὴ λάσπη... ») Λίγο ἀργότερα, ἐνῶ οἱ Ἀγγλοὶ κοίταζαν ἀμίλητοι, ἓνας ἄνθρωπος σούρθηκε ἔξω ἀπὸ τὴ σπηλιά, καὶ μόλις μποροῦσε νὰ ἀναπνεύσει. Ἦταν ὁ Μανόλης.

Ἐπειτα οἱ στρατιῶτες βγάλαν τὸ καρβουνιασμένο, ἀγνώριστο πτώμα τοῦ Κώστα, τὸ φωτογράφησαν καὶ τὸδειξαν θριαμβευτικὰ στοὺς δημοσιογράφους. Ἡ Αὐτοκρατορία εἶχε νικήσει.[...](Ρούφος, 1960, 402)

[...]Ὁ Εὐαγόρας κι ὁ Πέτρος στάθηκαν ἄτυχοι. Μάζεψαν τὰ ντουφέκια στὸν τομέα τοὺς ἀπρόσκοπτα, τὰ φόρτωσαν στὸ αὐτοκίνητό τους κι ἔφυγαν, μὰ ἓνα-δυὸ μίλια παρακάτω τοὺς φώναξαν νὰ σταματήσουν σ' ἓνα μπλόκο ἐλέγχου.[...] Σὲ λίγες βδομάδες ἔγινε ἡ δίκη τους καὶ καταδικάστηκαν κι αὐτοὶ σὲ θάνατο.[...]Ὁ Λευτέρης εἶχε σκοτωθεῖ, ὁ Βίας κι ὁ Εὐαγόρας θὰ πῆγαιναν στὴν κρεμάλα τώρα[...]. Ἔτσι ἔμαθα πὼς ὁ Λεωνίδας εἶχε συλληφθεῖ τὴν ἴδια μέρα μὲ μένα καὶ τὸν εἶχαν κλείσει στὴν Κοκκινοτριφυθιά, στὸ μεγάλο στρατόπεδο συγκεντρώσεως.(Ρούφος, 1960, 243,289, 300)

6. Πὼς ἀντιδρά ἡ βρετανικὴ διοίκηση στὸν ἐνοπλο αγώνα τῆς ΕΟΚΑ;

[...]Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1955 ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Eden ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι ἐκάλεσεν εἰς τριμερῆ διάσκεψιν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν πρὸς συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ. Δυστυχῶς τὸ μεγάλο αὐτὸ σφάλμα δὲν ἦτο προωρισμένον νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ νὰ τὸ περιπλέξῃ.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Harding εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἡ πρόσκλησις τριμεροῦς διασκέψεως ἐπροκάλεσε μεγάλην δυσπιστίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας πολιτικούς. Ἡ Τουρκία δὲν εἶχε δεῖξει ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Κύπρον μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης (1923), κατὰ τὴν ὁποίαν παρητήθη ἀπὸ περιφερείας πού ἀνήκαν ἄλλοτε εἰς τὴν Ὄθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀλλὰ τώρα εὐρίσκοντο πέραν τῶν σημερινῶν συνόρων. (Ἀμαντος, 1956, 144)

[...] αἴτημά μας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀξίωσιν περὶ ἄρσεως τῆς ἐγκαθεύκτου ἐξορίας μας καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς ὡς καταδίκων εἰς τὴν πατρίδα μας.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς,

(Υπογραφαὶ) Πέτρος Στυλιανοῦ,

Μιχαὴλ Ρωσσίδης,

Ἀθανάσιος Σοφοκλέους,

Ἰωάννης Ἐπαμεινώνδας,

Δημήτριος Φιλιαστίδης,

Λοῖζος Χ" Λοῖζου,

Ἐπιφάνης Παπαντωνίου,

Εὐάγγελος Παναγιώτου,

Φώτης Χριστοφῆ καὶ

Σωκράτης Λοῖζίδης.

Ἐν Φυλακαῖς Μαίηντστόουν 25.6.58 (Στυλιανοῦ, 1973, 199)

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΕΝΤΕ ΝΕΑΝΙΔΩΝ ΚΑΙ 4 ΑΝΔΡΩΝ», 20 Ιανουαρίου 1957.

[...] Μεταξὺ τῶν περιορισμῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεβλήθησαν εἰς τὰς κινήσεις ὅλων τῶν ἀνωτέρω προσώπων εἶναι καὶ οἱ ἀκόλουθοι : Νὰ παραμένουν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των ἀπὸ τῆς δύσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, νὰ παρουσιάζωνται ἅπαξ τῆς ἡμέρας εἰς τὸν πλησιέστερον ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ νὰ μὴ ἐξέρχονται τοῦ προστατείου εἰς ἀκτῖνα πέραν τῶν τριῶν μιλίων ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Διοικητοῦ ἢ Ἀστυνομοῦ.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «120 ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕΤΕΦΕΡΘΗΣΑΝ ΕΚ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ ΕΙΣ ΠΥΛΑΣ», 1 Φεβρουαρίου 1957.

[...] Κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν, ὡς περαιτέρω μέτρον διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν κρατητηρίων, 120 πρόσωπα, τὰ ὅποια κρατοῦνται ἐν σχέσει μὲ τὴν κατάστασιν Ἐκτάκτου Ἀνάγκης μετεφέρθησαν τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς ἐκ τοῦ κρατητηρίου Κοκκινοτριμηθιάς εἰς τὸ κρατητήριον Πύλας.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ 200 ΜΑΘΗΤΑΙ», 14 Αυγούστου 1957.

[...] Περὶ τοὺς 200 μαθηταὶ καὶ ἀπόφοιτοι κρατοῦνται τώρα εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ἡ στέρησις ἡμῶν περαιτέρω μορφώσεως, εἶναι ἄδικος καὶ ἀδικαιολόγητος.[...] Μετὰ τιμῆς ΔΗΜΟΣ Ε. ΒΡΥΩΝΙΔΗΣ
Κρατητήρια Κοκκινοτριμηθιάς 11)8)1957

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΑΛΛΑΣ ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤ. ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ ΕΙΣ «ΛΟΓΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»», 8 Ιανουαρίου 1958.

[...]Οι είκοσι Κύπριοι πολιτικοί κατάδικοι, διαχωρισθέντες εις δύο ομάδας έκ δέκα έκαστην, μετεφέρθησαν καὶ διαμένουν τώρα εις ἄλλας φυλακάς ὡς ἀκολούθως : Γουέικφηντ τῆς Βορείου Ἀγγλίας διαμένουν οἱ ἀκόλουθοι : Γρηγόριος Λούκα, Γεώργιος Σκοτεινός, Νίκος Τσαρδελλῆς, Ἀνδρέας Σάββα, Γεώργιος Ἰωάννου, Νικόλαος Λοῖζου, Ρένος Κυριακίδης, Βίας Λειβαδάς, Νίκος Σαμψῶν καὶ Νίκος Σοφοκλέους.

Εἰς τὰς Φυλακάς Μείντστούν διαμένουν οἱ ἀκόλουθοι : Σωκράτης Λοῖζίδης, Μιχαὴλ Ρωσσίδης, Εὐάγγελος Παναγιώτου, Ἀθανάσιος Σοφοκλέους, Λοῖζος Χατζηλοῖζου, Φώτιος Χριστοφῆς, Δημήτριος Φιλιαστίδης, Πέτρος Στυλιανοῦ, Ἐπιφάνιος Παπαντωνίου καὶ Ἐπαμεινώνδας.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ἡ Ὑπεπιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης ἐν Κύπρῳ», Ιανουάριος -Φεβρουάριος 1958, σσ. 25-26.

[...]Τὴν 10ην μ.μ. ὥραν τῆς Κυριακῆς, 12 Ἰανουαρίου, ἀφίκοντο εἰς Κύπρον μέλη τῆς Ὑπεπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης, ἥτις εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐρευνήσῃ ὠρισμένα ζητήματα προκύπτοντα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς αἰτήσεως, ἥτις ἀνεφέρετο εἰς παραβάσεις τῆς Συμβάσεως τοῦ 1950 περὶ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀπὸ μέρους τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν ἐν Κύπρῳ.

Απόσπασμα ἀπὸ το μυθιστόρημα *Ἡ χάλκινη εποχή* : *Το μυθιστόρημα τοῦ Κυπριακοῦ ἀγώνα*

[...]ἡ Διοίκηση ἄρχισε νὰ σφίγγει τὰ χαλινάρια : ξεκαθάρισε τὴν Ἀστυνομία ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας ποὺ ὑποψιάζοταν γιὰ φίλους τῆς ΕΟΚΑ, σχημάτισε βοηθητικὰ ἀστυνομικὰ σώματα - σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ Τούρκους - ἔφερε νέες στρατιωτικὰς μονάδες. Σ' ὅλο τὸ Νησὶ ἐγκαταστάθηκαν μπλόκα, οἱ ἐρευνες κι οἱ περιορισμοὶ κυκλοφορίας ἐγιναν ταχτικὸς θεσμός. Οἱ σημαντικότεροι τομεῖς τῆς ἀσφαλείας ἀνατέθηκαν στὸ Στρατό, καὶ οἱ Ἀρχεῖς προκήρυξαν μεγάλες ἀμοιβές γιὰ τὴν παροχὴ πληροφοριῶν. Μ' ἓνα καινούριο νόμο, ποὺ ἐπέτρεπε τὴν κράτηση ὅποιουδήποτε ὑπόποτου χωρὶς δική, ἡ Ἀστυνομία ἄρχισε νὰ συλλαμβάνει Ἕλληνας κατὰ δεκάδες καὶ νὰ τοὺς κλείνει σὲ στρατόπεδα, ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν ἀθώωση τοὺς ἀπὸ δικαστήρια. Δόθηκε κάποια ἐνθάρρυνση στοὺς Τούρκους γιὰ νὰ ἰδρύνουν δική τους μυστικὴ ὁργάνωση, [...](Ρούφος, 1960, 179-180)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...] Οι Άγγλοι Κυβερνήτες, ο ένας μετά τον άλλο, πανικοβλημένοι από την αδυναμία τους να επιβάλουν την "τάξη" δε δίστασαν να μετέλθουν δόλια μέσα και μεθόδους βάναντες. Εκτός από τις προσωποκρατήσεις χωρίς δίκη χιλιάδων πολιτών στα κατά τόπους κρατητήρια – Κοκκινοτριμιθιάς, Πύλας, Αμμοχώστου, Πολεμίου -οι Άγγλοι επικηρύσσουν αγωνιστές, επιδίδονται σε εξονυχιστικές έρευνες, υποβάλλουν κρατούμενους σε φρικτά βασανιστήρια, επιβάλλουν κατ' οίκον περιορισμούς (τα περιβόητα "κέρφια") και το πιο αποτρόπαιο, στέλνουν στην αγχώνη τους αγωνιστές της ελευθερίας. Ο απώτερος όμως σκοπός τους, που ήταν η κάμψη του ηθικού των Κυπρίων και η διάσπαση της ενότητας του λαού, δεν πραγματοποιήθηκε. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 239)

7. Πώς αντιδρούν οι Τουρκοκύπριοι στον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ;

[...]Όρκος Volkan

[...] Όποιος δεν πεθάνει για την πατρίδα του δε θα φτάσει στα δικαιώματα του.[...]Οι Τούρκοι της Κύπρου δε θα γίνουν σκλάβοι των Ελλήνων[...] Ας θυσιαστούμε για χάρη της ανεξαρτησίας. (Kızılyürek, 2016,102)

[...]Αί προθέσεις μας έναντι τῶν Τούρκων κατοίκων τῆς νήσου εἶναι ἀγναὶ καὶ φιλικαὶ. Αποβλέπομεν πρὸς τοὺς Τούρκους ὡς πρὸς γνωσίους φίλους καὶ συμμάχους καί, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὑμᾶς, δὲν θὰ δεχθῶμεν νὰ θιγῇ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία των. (Βαρνάβας, 2000,18)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή* : *Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

[...]Τὸ Σεπτέμβρη ἔγινε μιὰ διάσκεψη στὸ Λονδίνο, μὲ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Τουρκίας, γὰ νὰ βρεθεῖ μιὰ λύση στὸ Κυπριακό. Ἡ διάσκεψη ναυάγησε, καὶ σὲ πολὺ πρόσφορη στιγμὴ γιὰ τὴν ἀγγλικὴ πολιτικὴ ξεσηκώθηκαν τουρκικοὶ ὄχλοι στὴν Πόλη καὶ τὴ Σμύρνη καὶ λεηλάτησαν ἑλληνικὲς περιουσίες. (Ρούφος, 1960, 179-180)

Ο Βρετανός αξιωματούχος στην προσπάθειά του να κάνει τον Αλέξη να συμπράξει με το αγγλικό καθεστώς αναφέρει :

[...]Ὅπως νομίζω ὅτι σοῦχω πεῖ κι ἄλλη φορά, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἐξαγριώσουμε τοὺς Τούρκους ὅποτε τὸ θελήσουμε. Ὅ,τι ἔγινε ὡς τώρα δὲν ἦταν παρὰ δοκιμὲς σὲ μικρὴ κλίμακα. Στὸ χέρι μας εἶναι νὰ δημιουργήσουμε συνθήκες τέτοιες, πὺ νᾶχουμε ἓνα ἰσχυρότατο ἐπιχείρημα γιὰ νὰ μείνουμε ἐπ' ἀόριστο στὴν Κύπρο : ὅτι μόνο ἡ παρουσία μας ἐμποδίζει τὴ γενικὴ ἀλληλοσφαγὴ. Τέλος, ἂν αὐτὰ δὲ φτάνουν, μποροῦμε νὰ ἰσορροπήσουμε τὸ αἶτημα σας γιὰ Ἑνωση μ' ἓνα τουρκικὸ αἶτημα γιὰ διχοτόμηση τοῦ Νησιοῦ, πὺ θᾶχει ἀρκετὴ εὐλοφάνεια γιὰ νὰ θολώσει τὰ νερά. (Ρούφος, 1960, 313)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...] Η τουρκική αντίδραση στον ένοπλο αγώνα, όπως ήταν φυσικό, υπήρξε έντονη και εκδηλώθηκε ποικιλότροπα. Κατ' αρχή, συνεχίζοντας την παραδοσιακή συνεργασία με τους Άγγλους, πολλοί Τουρκοκύπριοι εντάχθηκαν στις δυνάμεις ασφαλείας του νησιού ως επίκουροι αστυνομικοί. Παράλληλα οργανώθηκε και κινητοποιήθηκε η μυστική οργάνωση TMT, η οποία ευθύνεται για τις βιαιοπραγίες εναντίον των Ελληνοκυπρίων. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 241)

8. Φαντάσου ότι είσαι αριστερός. Στο πρώτο σενάριο είσαι αγωνιστής της ΕΟΚΑ. Στο δεύτερο ο μπαμπάς σου έχει εκτελεστεί ως προδότης από μέλη της ΕΟΚΑ. Γράψε τις σκέψεις σου σε ευθύ λόγο.

Δημόκριτος, *Η ακελική ηγεσία και ο ένοπλος αγώνας: μαρξιστική κίνηση*, Λευκωσία, 1982, σελ. 55.

[...] Ταυτόχρονα όμως ή Κ.Ε. υπογραμμίζει άνοικτα ότι στη στάση μας έναντι της ΕΟΚΑ διεπράξαμε μια σειρά λάθη μερικά από τα οποία άρκετά σοβαρά. Πρώτα πρώτα από την αρχή υποτιμήσαμε σοβαρά το κίνημα της ΕΟΚΑ θεωρώντας το σαν κίνημα μερικῶν δεκάδων φανατικῶν της δεξιάς προορισμένο να σβύσει σὲ μερικὸς μῆνες καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ μάθουμε καὶ νὰ παρακολουθήσουμε τὶς προετοιμασίες ποὺ γίνονταν πάνω ἀπὸ τρία χρόνια. Δεύτερο ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Π. Γ. τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1955 ἦταν μιὰ πολὺ βιαστικὴ καὶ ἀψυχολόγητὴ ἐνέργεια, ποὺ πρόδινε σύγχυση καὶ ἔλλειψη ψυχραιμίας καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἔπιανε τὸ ζήτημα θεωρητολογώντας γιὰ ἀτομικὴ τρομοκρατία μὲ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Λένιν δὲν βοήθησε καθόλου τὶς μάζες νὰ δοῦν σωστὰ γιὰ ποιὸς λόγους τὸ κόμμα μας διαφωνοῦσε μὲ τὴν τακτικὴ τοῦ ἐνοπλοῦ ἀγῶνα. Τρίτο οἱ χαρακτηρισμοὶ ποὺ σὲ ἀνακοινώσεις καὶ σὲ ἄρθρα μας δώσαμε στὴν ΕΟΚΑ καὶ στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἀποκαλώντας τοὺς «ψευτοδιγενῆδες», «τραμπούκους», «βαρελόττα» «τρακατροῦκες» κτλ ἦταν προκλητικοὶ καὶ σεχταριστικοὶ καὶ ἐνῶ δὲν ἐξυπηρετούσαμε καθόλου τὴν ἐθνικὴ μας ὑπόθεση καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ Λαοῦ ὅπλισαμε τὴν ΕΟΚΑ καὶ τὸν μοναρχοφασισμό στὴν ἐπίθεσή τους ἐνάντια στὸ κόμμα καὶ τὸ Λαϊκὸ κίνημα καὶ ἔρριχναν νερὸ στὸ μύλο τῆς διάσπασης καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Γιὰ τὴν διάπραξη αὐτῶν τῶν σοβαρῶν σεχταριστικῶν λαθῶν ἡ Κεντρικὴ ἡγεσία τοῦ κόμματος ἰδιαίτερα ὁ κεντρικὸς καθοδηγητικὸς πυρήνας φέρει τὴν πιὸ βαρεῖα εὐθύνη.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΕΙΣ ΚΩΜΗΝ ΑΙΓΙΑΛΟΥ, Ο ΕΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΦΟΝΕΥΘΗ», 22 Ιανουαρίου 1958.

[...] Τέσσαρες προσωπιδοφόροι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς ἔφερον περίστροφα καὶ ὁ τέταρτος ὅπλοπολυβόλον ἐπυροβόλησαν περὶ τὴν 7.30 μ.μ. ὥραν τῆς σήμερον, [...] τοὺς ἐκ τοῦ ρηθέντος χωρίου Μιχαήλ Πέτρου, Καλλῆν Ἥλιαν καὶ Μιχαήλ Τοφῆ Μούσκου, οἱ ὅποιοι ἡρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς διαταγὴν τῶν ὅπλοφόρων νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τοῦ καφενείου.[...] Οἱ Μιχαήλ Πέτρου, Καλλῆς Ἥλια καὶ Μιχαήλ Μούσκου εἶναι μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν Λύσης.

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

[...] Νωρίτερα εἶχα ρωτήσῃ τὸν Ἀναστάση, ἀνάμεσα στὸ ἀστεῖο καὶ στὸ σοβαρό, ἂν ἀνῆκε ἀκόμα στὸ ΑΚΕΛ. Εἶχε ἀπαντήσῃ κοκκινίζοντας : «Τώρα δὲν ἔχει κόμματα. Πρὶν ἀπ' ὅλα εἴμαστε Ἕλληνες, κι ὅλοι ἀκολουθοῦμε τὸ Διγενή.» Τότε ὁ παπα-Στέργιος μοῦχε ψιθυρίσῃ στὸ αὐτί : «Ὁ Ἀναστάσης ντρέπεται γιὰ τοὺς ἀρχηγούς τοῦ ΑΚΕΛ, ἐπειδὴ δὲν πολεμᾷνε, καὶ δὲ μιλάει πιά γιὰ κομμουνισμό.» (Ρούφος, 1960, 345)

Απόσπασμα από το διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας :

[...] Ἡ ηγεσία τοῦ ΑΚΕΛ (Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαοῦ) δὲν εἶδε ευνοϊκά, στὴν ἀρχή, τὸν Ἀγώνα καὶ σύστησε στα μέλη τοῦ επαγρύπνηση καὶ αυτοσυγκράτηση. Ωστόσο, σύντομα ἡ ἐπιλογή τοῦ ἐνοπλοῦ αγώνα ὡς μέσου ἀπελευθέρωσης ἀγκαλιάστηκε ἀπ' ὅλες τὰ μάζες τῆς κυπριακῆς κοινωνίας. (Παντελίδου & Χατζηκωστή κ.ά., 2002, 234-235)

9. Να συγκρίνετε τον τύπο του επικουρικού του σχολικού εγχειριδίου και γενικότερα του σχολικού λόγου με τον τύπο του μυθιστορηματικού επικουρικού Ali.

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η χάλκινη εποχή : Το μυθιστόρημα του Κυπριακού αγώνα*

Χωροχρονικό πλαίσιο : Το 1956 ὅταν ξεσποῦν οἱ πρῶτες σοβαρές ταραχές, οἱ δύο ἡρώες, ὁ Ἀλή καὶ ὁ καθηγητῆς Ἀλέξης, θα συναντηθοῦν ξανά. Αὐτὴ τὴ φορά στῆς φυλακές, ὁ ἓνας ὡς κρατούμενος καὶ ὁ ἄλλος ὡς ἀστυφύλακας. Ὁ Ἀλή ἐδῶ

αναλαμβάνει ως μεσάζοντας να παραδώσει ένα μήνυμα (το μήνυμα - το σχέδιο της απόδρασης) κάποιου συμπολεμιστή του Αλέξη.

[..]Μια μέρα πρόσεξα πώς ο άστυφύλακας που φρουρούσε απόξω από το κελί μου ήταν ο Άλχη.[..]Σε μια στιγμή, ωστόσο, όταν δέ μας έβλεπε κανένας, πέρασε το χέρι του μέσα από τα κάγκελα του κελιού μου κι έριξε ένα κομματάτι χαρτί. [...] «Ό Θεός μαζί σου!» και ξεμάκρυνε. (Ρούφος, 1960, 317, 324)

[..] Όταν έγινα λίγο καλύτερα άρχισε να μου διαβάζει εφημερίδες και να μου λέει τα νέα. Μου διηγήθηκε το θάνατο του δύστυχου του Άλχη : τον σκότωσαν Τούρκοι φανατικοί, που είχαν ανακαλύψει τη συμπάθειά του για μας, πυροβολώντας τον μέσα στην Τουρκική συνοικία την ώρα που ήταν καβάλα στο καινούριο του ποδήλατο. Πριν ξεψυχήσει, ωστόσο, είχε προλάβει να πει μπροστά σ' αξιόπιστους μάρτυρες ότι είχε δει τους φονιάδες, κι ότι ήταν Τούρκοι. Έτσι, ακόμα κι οι τελευταίες του λέξεις χρησίμευσαν για ν' απαλλάξουν τους Έλληνες φίλους του από κάθε υπόνοια που θα μπορούσε νάχε γίνει πρόσχημα για καινούριες ανθελληνικές ταραχές. (Ρούφος, 1960, 364)

Στην *Ηρωική Συμφωνία*, στη νουβέλα της Ειρένας Ιωαννίδου, απαντά η φιγούρα του Τουρκοκύπριου φύλακα Αχμέτ. Κατά τη συνομιλία του Αχμέτ με τον αγωνιστή της ΕΟΚΑ Νικόλα, αποκαλύπτεται ότι ο Κωνσταντής, ένας άλλος αγωνιστής της ΕΟΚΑ, αποκάλυψε τα πάντα στους Άγγλους και ότι ο Αχμέτ έσωσε τον αρχηγό της ΕΟΚΑ όπως κάποτε ο αρχηγός είχε σώσει τη δική του ζωή.

[..]Μη βλέπεις που βρίσκομαι τώρα εδώ. Ορκίζομαι στον Αλλάχ πως Ρωμιό δε σκότωσα από τότε που άρχισε το κίνημα κι ούτε ποτέ θα σκοτώσω, γιατί γεννήθηκα κι έζησα όλα μου τα χρόνια σε τούτο τον τόπο και τον νοιώθω σα δικό μου. Είπαν πως θα με σκότωναν κάτι άλλοι Τούρκοι φανατικοί, γι' αυτό αναγκάστηκα νάρθω να δουλέψω στη φυλακή. Αλλά είμαι μόνο φύλακας και ποτέ δεν κακομεταχειρίζομαι τα παλληκάρια. (Ειρένα Ιωαννίδου, 1960, 113)

[..] ο νέος τάχε χαμένα. Μήπως τον κορόϊδευε ο δεσμοφύλακας ή τον γελούσαν τ' αυτιά του; Εκείνος, ένας άπιστος, να κάμη τέτοια μεγάλη πράξη, όταν ο αδερφός του ... Έσφιξε με λύσσα τις γροθιές του στη θύμηση του προδότη. [...] Εκείνος ήταν που πέτυχε να σας τον δώσουν να τον θάψετε..., ένας Τούρκος, ένας εχθρός μας, που θα μπορούσε να κάμη αυτό πούκαμε ο Κωνσταντής και χειρότερα ακόμα, χωρίς ναν' ατιμία, αφού ήταν εχθρός μας. Κι όμως μας πόνεσε και μας βοήθησε περισσότερο κι από δικό μας, αυτός, ένας άπιστος, όταν ο Κωνσταντής γινόταν προδότης για να μην υποφέρει ! (Ειρένα Ιωαννίδου, 1960, 114)

10. Η μυθιστορηματική αποτύπωση του επικουρικού σε ποιο βαθμό και πώς επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεσαι πια τον όρο «επικουρικός». Αν ξαναέγραφες το αντίστοιχο απόσπασμα του σχολικού εγχειριδίου πώς θα συγκροτούσες την τουρκική μειονότητα.

11. Να συσχετίσετε το μυθιστόρημα του Ρόδη Ρούφου και τη νουβέλα της Ειρένας Ιωαννίδου με το θέμα της ευθύνης των πνευματικών ανθρώπων απέναντι στα μεγάλα ιστορικά γεγονότα.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

1. Εισαγωγή

Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η καλλιέργεια ιστορικής σκέψης και η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης. Με τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας, σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, επιδιώκεται η συνεχής ανανέωση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για το ιστορικό παρελθόν και για τη διάσωση της ιστορικής μνήμης, με στόχο τη διάπλαση ενεργών δημοκρατικών πολιτών. Μέσα από την παροχή ενός συνεκτικού και επαρκούς σώματος γνώσεων προωθείται η κριτική προσέγγιση των ιστορικών δεδομένων χωρίς στερεότυπα και προκαταλήψεις. Αναπτύσσεται η ιστορική ύλη στον χρόνο και στον χώρο (**με τη βοήθεια της γεωγραφίας**), με έμφαση στο ουσιώδες μέσω σφαιρικών επισκοπήσεων, χωρίς λεπτολογίες και πληθωρική χρήση χρονολογιών και κυρίων ονομάτων.

Επιδιώκεται, ακόμα, η επεξεργασία, η ιστοριογραφική πλαισίωση ή και η υπέρβαση (εφόσον επιβάλλεται) του υλικού των διδακτικών εγχειριδίων, μέσα από μία πολυεπίπεδη παρουσίαση της διδακτέας ύλης, με ευρεία χρήση ενδεικτικών ιστορικών πηγών και με την, κατά το δυνατόν, παραγωγικότερη αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Αδιαπραγμάτευτος στόχος είναι η λειτουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών στη διαδικασία της διδασκαλίας του μαθήματος με **σύντομες αφηγηματικές παρεμβάσεις** και εργασίες τους, τόσο στην τάξη όσο και σε οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους, βιβλιοθήκες, αρχεία, πνευματικά και πολιτιστικά ιδρύματα κ.λπ.

Τέλος, με τη διδασκαλία του μαθήματος στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση επιδιώκεται η οργάνωση των σχολικών εκδηλώσεων για τις εθνικές και ιστορικές επετείους με τρόπο, ώστε αυτές να συνιστούν προέκταση, έστω και ετεροχρονισμένη, του μαθήματος της Ιστορίας και ευκαιρία για βιωματικότερη προσέγγισή τους.

2. Δομή Αναλυτικού Προγράμματος Ιστορίας

2.1 Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ιστορίας είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α. Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα ιστορικών γνώσεων που αφορούν τις σημαντικότερες περιόδους της Ιστορίας της Κύπρου, της Ελλάδας, καθώς και της ευρύτερης Ευρωπαϊκής και της Παγκόσμιας Ιστορίας.

β. Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να καταστούν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες, ικανοί να συμβάλουν στη συμφιλίωση και την καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών και να προάγουν θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία και η ελευθερία.

γ. Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αι. – ικανότητες κλειδιά.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν ικανότητες και δεξιότητες που σχετίζονται με την ιστορική γνώση σε συνδυασμό με την κριτική και δημιουργική σκέψη. Επιδιώκεται, ακόμα, να αναπτύξουν δεξιότητες που να τους επιτρέπουν την ενεργό εμπλοκή μέσα από αφηγηματικές παρεμβάσεις και εργασίες, στη διεξαγωγή του μαθήματος, καθώς και δεξιότητες που σχετίζονται με την αναστοχαστική διαχείριση της ιστορικής γνώσης.

2.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

2.2.1 Ειδικοί σκοποί

Η διδασκαλία της Ιστορίας στη δημόσια Εκπαίδευση αποβλέπει, όπως προαναφέρθηκε, στην καλλιέργεια **ιστορικής σκέψης** και στη διαμόρφωση **ιστορικής συνείδησης**. Μέσα από επαρκή και πολυεπίπεδη γνώση του παρελθόντος, οι μαθητές/τριες θα πρέπει να αποκτήσουν σταδιακά τη σύνθετη εκείνη διανοητική δεξιότητα που θα τους επιτρέπει όχι μόνο να ερμηνεύουν γεγονότα και ιστορικά φαινόμενα παρωχημένων εποχών, αλλά και να κατανοούν τους ποικίλους παράγοντες (ιστορικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς κ.λπ.) που επηρεάζουν σύγχρονες καταστάσεις, ιδιαίτερα στο δικό τους ευρύ κοινωνικό και εθνικό περιβάλλον. Με την ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής τους σκέψης, οι μαθητές/τριες θα προσεγγίζουν απροκατάληπτα την ιστορική πορεία – την απώτερη, αλλά και τη χρονικά εγγύτερη, τοπική και γενική – της Κύπρου και του ευρύτερου ελληνικού κόσμου, των συνοίκων κοινωνικών, θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών ομάδων της νήσου, των λαών της ευρωπαϊκής οικογένειας και της ανατολικής Μεσογείου και άλλων περιοχών του κόσμου· θα εκτιμούν επίσης ανάλογα και θα σέβονται τις θρησκευτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και νοοτροπίες διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών, απαλλαγμένοι από αντιπαραγωγικά στερεότυπα και γενικά από εξωτερικούς παράγοντες ιδεολογικής χειραγώγησης. Τέλος, διαθέτοντας ένα στέρεο πνευματικό υπόβαθρο της ιστορικής, πολιτιστικής και εθνικής τους ταυτότητας, θα μπορέσουν, ως συνειδητοποιημένα μέλη της ελληνικής κυπριακής κοινότητας, να αναδειχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει ότι οι μαθητές/τριες, ως την αποφοίτησή τους, θα έχουν αποκτήσει επαρκή γνώση:

- των κυριότερων φάσεων της ιστορίας της Κύπρου και του ελληνικού κόσμου, από τα απώτερα χρόνια ως τις μέρες μας, ώστε, στηριζόμενοι σε αδιαμφισβήτητα ιστορικά δεδομένα, να εκτιμήσουν συνειδητά τη συμβολή του Ελληνισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό,
- της διαχρονικής εξέλιξης καταρχάς των κατά περιόδους συνοίκων θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών ομάδων της νήσου και, στη συνέχεια, σε γενικές γραμμές, των λαών της ανατολικής Μεσογείου και, κατά το δυνατόν, και άλλων περιοχών του κόσμου,
- των σημαντικότερων κεφαλαίων της ιστορίας των λαών της Ευρώπης, ιδιαίτερα εκείνων που συντέλεσαν στη δημιουργία μίας κοινής ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και εκείνων που, με τις έντονες ιδεολογικές διαμάχες και αποκλίσεις, τις πολιτικές και πολιτειακές ανατροπές ή ακόμα και τους κατά περιόδους αιματηρούς ανταγωνισμούς, συντέλεσαν στη δημιουργία της πολυμορφίας της,
- των μεγάλων ιστορικών αλλαγών που σημειώθηκαν (και σημειώνονται) στη συλλογική ζωή των ανθρώπων στον χρόνο και στον χώρο, των ευεργετικών αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και των παραγόντων που συντέλεσαν (και συντελούν), με αλληλουχία αιτίων και αποτελεσμάτων, άλλοτε στην επιτάχυνση και άλλοτε στην επιβράδυνση (ακόμα και με «ρήξεις» της «συνέχειας») των ιστορικών εξελίξεων σε γεωγραφικά τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο,

- του ιστορικού παρελθόντος των διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών με απόλυτο σεβασμό και κατανόηση της ιδιαιτερότητάς τους, ώστε η μελέτη της Ιστορίας να συντελεί στην αποδοχή τη συμφιλίωση και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπινων κοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα.

2.2.2 Δεξιότητες – αξίες – στάσεις – συμπεριφορές

Σύμφωνα και με το Ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης (17/01/2018), μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας οι μαθητές/τριες επιδιώκεται να αναπτύξουν σταδιακά συγκεκριμένες βασικές ικανότητες:

- Ικανότητα ιστορικού γραμματισμού
- Γλωσσική ικανότητα
- Ψηφιακή ικανότητα
- Προσωπική, κοινωνική και μαθησιακή ικανότητα
- Ικανότητα του πολίτη
- Πολιτιστική γνώση και έκφραση

Μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας οι μαθητές/τριες, εκτός από τον καθαυτό ιστορικό γνωσιολογικό πλούτο που θα αποκτήσουν, θα πρέπει σταδιακά να αναπτύξουν και τις εξής δεξιότητες:

- Να αναζητούν και να χρησιμοποιούν ποικίλες ιστορικές πηγές (άμεσες και έμμεσες, πρωτογενείς και δευτερογενείς, γραπτές και προφορικές, παραστατικές κ.λπ.) και να είναι σε θέση να τις αξιολογούν και να τις σχολιάζουν και ανάλογα να **αποδέχονται** ενδεχόμενες πολλαπλές ερμηνείες του ιστορικού γεγονότος ή φαινομένου, στο οποίο αυτές αναφέρονται.
- Να αξιοποιούν και, όταν είναι εφικτό, να κατασκευάζουν ιστορικούς χάρτες, πίνακες και διαγράμματα είτε με συμβατικές μεθόδους είτε και με τη βοήθεια και τις δυνατότητες της σύγχρονης (π.χ. ηλεκτρονικής) τεχνολογίας.
- Να λαμβάνουν υπόψη τους, παράλληλα με τα δεδομένα της καθαυτό ιστοριογραφίας, και τα πορίσματα διαφορετικών επιστημονικών κλάδων (της γεωγραφίας, της φιλολογίας, της κοινωνιολογίας, της ιστορίας της τέχνης, του δικαίου και των πολιτικών θεσμών κ.λπ.), εφόσον αυτά αναφέρονται στα ιστορικά ζητήματα που τους απασχολούν.

- Να επιδιώκουν την κατανόηση των παραγόντων της ιστορικής εξέλιξης, με αναφορές σε όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας (**πολιτικό και ιδεολογικό, οικονομικό και κοινωνικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό, περιβαλλοντολογικό και οικολογικό κ.λπ.**).
- Να καλλιεργήσουν τον σαφή και όσο είναι δυνατό γλαφυρό ιστορικό λόγο, τόσο με την προφορική αφήγηση όσο και με τη γραπτή έκθεση (συμβατική και ηλεκτρονική), χρησιμοποιώντας το ειδικό λεξιλόγιο και την καθιερωμένη ορολογία της ιστορικής επιστήμης (https://sch.cy/sch/1044/eisagogi_sto_istoriko_dokimio.pdf).
- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν και να αξιολογούν κριτικά τις πολλαπλές ευκαιρίες της **μη συμβατικής ιστορικής εκπαίδευσης**, που προσφέρουν τα σύγχρονα μουσεία, τα ποικίλα ΜΜΕ και οι εκλαϊκευτικές εκδόσεις, χωρίς να υιοθετούν άκριτα ενδεχόμενα λάθη και ανιστόρητες ή ατεκμηρίωτες ερμηνείες.

3. Διδακτική Μεθοδολογία

Ο σχεδιασμός του κάθε μαθήματος Ιστορίας πρέπει να έχει ως αφετηρία του τους εκάστοτε **Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας** (Δείκτες Περιεχομένου), αλλά και τους ευρύτερους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθήματος στην Εκπαίδευση. Οι Δείκτες αυτοί διατυπώνονται στα Αναλυτικά Προγράμματα και ειδικότερα στους βασικούς άξονες που προτάσσονται σε κάθε μία από τις δύο βαθμίδες (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

Όπως για όλα τα μαθήματα, έτσι και στη διδασκαλία της Ιστορίας είναι απαραίτητη η «εμπλοκή» των διδασκομένων στην προβληματική της ύλης της κάθε ενότητας, με βάση ιδιαίτερα τις παρεχόμενες από το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ιστορίας ενδεικτικές δραστηριότητες και τις μεθοδολογικές και άλλες παρατηρήσεις. Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο έχει η εξοικείωση στη χρήση πηγών και ποικίλων τεκμηρίων του ιστορικού παρελθόντος, αλλά και η παρουσίαση του ιστορικού προϊόντος μέσω μίας ορθολογικά δομημένης ιστορικής αφήγησης.

Οι μέθοδοι της διδακτικής προσέγγισης καθώς και τα διδακτικά μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα της Ιστορίας ποικίλουν. Γι' αυτό ακριβώς οι εκπαιδευτικοί καλούνται να επιλέξουν κάθε φορά τις προσεγγίσεις / στρατηγικές και τα μέσα εκείνα που αντιστοιχούν στις ανάγκες της συγκεκριμένης διδακτέας ενότητας και στις δυνατότητες των μαθητών/τριών τους (κοινωνικές, γνωστικές κ.ά.).

Η μαθητοκεντρική προσέγγιση απαιτεί από τον/τη διδάσκοντα/ουσα έναν σχετικά **περιορισμένο αφηγηματικό ρόλο** στην παρουσίαση μίας ιστορικής ενότητας. Η αφήγηση θα πρέπει να εστιάζει στα ουσιώδη και **όχι σε χρονολογίες, προσωπογραφικές λεπτομέρειες και πληθωρική γεγονοτολογία**. Αλλά όλα αυτά θα πρέπει να γίνονται χωρίς να υπονομευτεί μία βασική αρχή της ιστορικής ανέλιξης γεγονότων, καταστάσεων και φαινομένων: ότι, παρά τις μεγάλες αλλαγές και ανατροπές, υπάρχει κατά κανόνα αλληλουχία ή και αλληλεπίδραση αιτίων και αποτελεσμάτων. Συνεπώς, η προβολή της σημασίας ενός γεγονότος ή φαινομένου δε θα πρέπει να γίνεται αποκομμένη από τα ιστορικά τους συμφραζόμενα. Πάντως, η διαδικασία αυτή προϋποθέτει σφαιρική και εξαιρετικά συντομευμένη παρουσίαση της κάθε διδακτικής ενότητας, και μόνον έτσι θα περιοριστεί και ένα από τα προβλήματα της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας: **η «κάλυψη» της διδακτέας ύλης**. Η αξιοποίηση της γραμμής του χρόνου εξυπηρετεί αυτή τη θεώρηση της ιστορίας και βοηθά τους μαθητές να οπτικοποιήσουν την τοποθέτηση των ιστορικών εξελίξεων στη ροή του χρόνου και να κατανοήσουν καλύτερα την αλληλουχία και την αλληλεπίδραση των ιστορικών φαινομένων.

Η συνοπτική, ωστόσο, έκθεση μίας διδακτέας ιστορικής περιόδου / ενότητας προϋποθέτει πολύ καλή προετοιμασία του/της διδάσκοντος/ουσας, ώστε αυτός/ή να είναι σε θέση και να δίνει συνοπτικά το γενικό ιστορικό πλαίσιο και να εκτιμά τη σημασία των αναγκαίων για το μάθημα ιστορικών πληροφοριών, αλλά και να προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, εξάπτοντας τη φαντασία τους και τον προβληματισμό τους για διάφορα ιστορικά ζητήματα. Το ίδιο οργανωμένος, δομημένος, συγκροτημένος και στοχευμένος θα πρέπει να είναι και ο διάλογος που αναπτύσσεται στο πλαίσιο του μαθήματος είτε μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών, είτε μεταξύ μαθητών/τριών σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο.

Την πρόσληψη της ιστορικής γνώσης διευκολύνει επίσης και η αξιοποίηση εποπτικών μέσων, όπως για παράδειγμα οι διαδραστικοί πίνακες, οι εφαρμογές της πληροφορικής, η χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου κ.ο.κ. Ιδιαίτερη ασφαλώς σημασία αποκτούν για το μάθημα της Ιστορίας οι επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς και άλλους ιστορικούς χώρους, αρκεί αυτές να είναι καλά προετοιμασμένες από πλευράς διδακτικού υλικού (π.χ. φύλλα εργασίας), ξενάγησης, καθορισμού ρόλων, εμπλοκής των μαθητών/τριών κ.λπ.

Τέλος, η διδασκαλία του μαθήματος εντός των ειδικών αιθουσών Ιστορίας (εργαστηρίων) θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των σκοπών και των Δεικτών Επιτυχίας του μαθήματος. Οι κατάλληλα εξοπλισμένες ειδικές αίθουσες Ιστορίας, π.χ. ~~με ανακλαστικά διασκόπια~~, διαδραστικούς πίνακες, προβολείς video, Η/Υ, μικρές βιβλιοθήκες, χάρτες, βιβλία με εποπτικό υλικό, υδρόγειος σφαίρα, εκμαγεία, κ.λπ. προσφέρουν στους/στις διδάσκοντες/ουσες πολλαπλές επιλογές και σχετική ευελιξία ως προς την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών διδασκαλίας του μαθήματος, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στη βελτίωση του μαθησιακού / παιδαγωγικού κλίματος.

4. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση, σε οποιαδήποτε μορφή της (προφορική, γραπτή, διαγνωστική, διαμορφωτική, τελική), που έχουν στη διάθεσή τους οι εκπαιδευτικοί (και που επιβάλλεται να αξιοποιούν), συνιστά συνεχή και ανοικτή διαδικασία, η οποία εξάλλου αποτελεί οργανικό τμήμα της διδακτικής μεθοδολογίας. Μέσα ακριβώς από τη διαδικασία αυτή, οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιούν τον βαθμό αποτελεσματικότητας των μεθόδων και των στρατηγικών που εφάρμοσαν, αλλά και των μέσων που χρησιμοποίησαν στη διδακτική πράξη. Όπως και σε άλλα μαθήματα, έτσι και στο μάθημα της Ιστορίας επιβάλλεται η διαγνωστική αξιολόγηση να πραγματοποιείται στην αρχή της σχολικής χρονιάς, ώστε να διαγνωστούν οι ελλείψεις και οι αδυναμίες των μαθητών/τριών σε σχέση, κυρίως, με τις προαπαιτούμενες για κάθε επίπεδο ιστορικές γνώσεις και δεξιότητες.

Η αξιολόγηση των μαθητών/τριών θα πρέπει να γίνεται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως π.χ. η προφορική και η γραπτή εξέταση (όπου δίνεται έμφαση στην καλλιέργεια της αφηγηματικής ικανότητας). Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται σε εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης, π.χ. αυτοαξιολόγηση, ετεροαξιολόγηση, μικρές ή μεγαλύτερες διαθεματικές / διεπιστημονικές συνθετικές εργασίες ή άλλες δραστηριότητες, συνθετικές εργασίες (projects), οργάνωση εκθέσεων με ιστορικά θέματα, η κατασκευή χαρτών, μακετών, ειδωλίων, η σύνταξη φανταστικών ιστορικών εγγράφων, εφημερίδων κ.λπ. Βασική πτυχή, τόσο της διδασκαλίας όσο και της αξιολόγησης είναι η αυθεντική / βιωματική μάθηση (<https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/epimorfosi/chrisimes-syndeseis>).

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται στο είδος των ερωτήσεων που τίθενται προφορικά ή στα διάφορα εξεταστικά δοκίμια (π.χ. ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου), καθώς και στην «τεχνική» της διατύπωσης αυτών των ερωτήσεων. Εφόσον ένας από τους βασικούς σκοπούς του μαθήματος είναι η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης και σταδιακά και ιστορικής συνείδησης, οι προφορικές ή γραπτές ερωτήσεις θα πρέπει να στοχεύουν όχι μόνο στον έλεγχο των γνώσεων, αλλά και **στην κινητοποίηση της κρίσης, της φαντασίας και της επινοητικότητας** των μαθητών/τριών και όχι στην αποστήθιση λεπτομερειών και γενικά στην άσκοπη και παραθετική γεγονοτολογία.

Περιεκτικός οδηγός εκπαιδευτικού για την οργάνωση του μαθήματος της Ιστορίας

Σχεδιασμός Διδασκαλίας

- α.** Να επιλέγει και να σχεδιάζει δραστηριότητες για επίτευξη των δεικτών επιτυχίας.
- β.** Να διαχειρίζεται ευαίσθητα ή/και συγκρουσιακά θέματα, ιδεολογικές αντιλήψεις, δυσκολίες, συστηματικά λάθη και ιστορικές παρανοήσεις.
- γ.** Να τροποποιεί επιμέρους δραστηριότητες για διαφοροποίηση του βαθμού δυσκολίας.
- δ.** Να προσεγγίζει ιστορικά ζητήματα διαθεματικά ή / και διεπιστημονικά.
- ε.** Να διασυνδέει με ιστορικά θέματα που διδάσκονται σε προηγούμενες ή επόμενες τάξεις (κατακόρυφη γνώση του αναλυτικού προγράμματος).
- στ.** Να σχεδιάζει τις κατάλληλες δραστηριότητες αξιολόγησης.

Τομείς μάθησης

- α.** Διαδικαστικές Έννοιες (χρόνος/αλλαγή/συνέχεια, αίτια/συνέπειες, ιστορική ενσυναίσθηση, πολυπρισματικότητα, επικαιροποίηση)
- β.** Ερμηνείες (πηγές/ ιστορικές αναφορές, σημαντικότητα/ ιεράρχηση, ταξινόμηση, χρήση ιστορικών όρων)
- γ.** Τεκμήρια (ιστορική διερεύνηση)

5. Προσέγγιση διδασκαλίας Κατεύθυνσης

Η διδασκαλία της Ιστορίας Β΄ Λυκείου Κατεύθυνσης έχει ως στόχο την εμβάθυνση στους Δείκτες Επάρκειας, δηλ. στα εξής: πληροφορίες, έννοιες, δεξιότητες, στρατηγικές / τρόπους σκέψης, στάσεις / αξίες και συμπεριφορές. Ως εκ τούτου, προσφέρεται περισσότερος διδακτικός χρόνος στην καλλιέργεια των Δεικτών Επιστημολογικής Κατανόησης.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ (Δείκτες ιστορικών δεξιοτήτων)	
Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση:	Διδακτέα: Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες
Χρόνος, αλλαγή, συνέχεια (Α) 1. Να ερμηνεύουν αλλαγές και συνέχειες ανάμεσα σε ιστορικές περιόδους και εντός ιστορικών περιόδων. 2. Να ερμηνεύουν συνδέσεις ανάμεσα σε γεγονότα που συμβαίνουν στην ίδια ή σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους.	 α. Αίτια εξελικτικής αλλαγής συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της ανθρώπινης ζωής β. Αίτια διατήρησης συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της ανθρώπινης ζωής γ. Επίδραση αλλαγών στην ανθρώπινη ζωή α. Λόγοι σύνδεσης γεγονότων που συμβαίνουν σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους β. Λόγοι σύνδεσης γεγονότων που συμβαίνουν εντός της ίδιας ιστορικής περιόδου

Αίτια - Συνέπειες (Β) 1. Να ερμηνεύουν σχέσεις ανάμεσα στα διάφορα αίτια και σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες συνέπειες γεγονότων και αλλαγών.	α. Αίτια συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών β. Αποτελέσματα και συνέπειες συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών (άμεσα, μεσοπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα, σε σχέση με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων) γ. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων αιτιότητας ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα και αλλαγές δ. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων ανάμεσα στα αίτια συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών ε. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων ανάμεσα στις συνέπειες συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών στ. Διάκριση ανάμεσα σε εκούσιες και ακούσιες συνέπειες στη βάση κριτηρίων
Ιστορική ενσυναίσθηση (Γ) 1. Να ερμηνεύουν συγκεκριμένες συμπεριφορές, πρακτικές και θεσμούς του παρελθόντος, με αναφορά στο συγκείμενο της εποχής και τις ιδέες και αντιλήψεις των ανθρώπων.	α. Ιδέες και αντιλήψεις των ανθρώπων στο παρελθόν για συγκεκριμένα θέματα β. Διαφοροποίηση ιδεών και αντιλήψεων των ανθρώπων στο παρελθόν και στη σημερινή εποχή για συγκεκριμένα θέματα γ. Αιτιολόγηση συμπεριφοράς προσώπων ή ομάδων δ. Τρόποι επίδρασης του συγκείμενου στη συμπεριφορά προσώπων και ομάδων ανθρώπων ε. Τρόποι επίδρασης των ιδεών και των αντιλήψεων στη συμπεριφορά προσώπων ή ομάδων στ. Αιτιολόγηση συγκεκριμένων θεσμών και πρακτικών ζ. Τρόποι με τους οποίους το συγκείμενο συμβάλλει στην ύπαρξη συγκεκριμένων θεσμών και πρακτικών η. Τρόποι με τους οποίους συγκεκριμένες ιδέες και αντιλήψεις συμβάλλουν στην ύπαρξη συγκεκριμένων θεσμών και πρακτικών θ. Λόγοι εξάλειψης ή διαφοροποίησης θεσμών και πρακτικών του παρελθόντος ι. Τρόποι εξάλειψης ή διαφοροποίησης θεσμών και πρακτικών του παρελθόντος λόγω αλλαγών στο συγκείμενο

	ια. Τρόποι εξάλειψης ή διαφοροποίησης θεσμών και πρακτικών του παρελθόντος λόγω αλλαγών σε ιδέες και αντιλήψεις
Πηγές - Ιστορικές αναφορές (Δ) 1. Να συγκρίνουν διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) του ίδιου γεγονότος/προσώπου/φαινομένου. 2. Να κάνουν διακρίσεις ανάμεσα σε γεγονότα και ερμηνείες στις πηγές που χρησιμοποιούν. 3. Να εξηγούν γιατί υπάρχουν διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) και ερμηνείες γεγονότων και προσώπων.	α. Κοινές πληροφορίες ανάμεσα σε διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) ενός γεγονότος/ προσώπου/φαινομένου β. Διαφορετικές πληροφορίες ανάμεσα σε διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) ενός γεγονότος/προσώπου/φαινομένου γ. Ομοιότητες και διαφορές στις αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) που παράγουν οι μαθητές/τριες δ. Διαφορετικοί βαθμοί βεβαιότητας για πληροφορίες που εντοπίζονται σε αναπαραστάσεις α. Εντοπισμός πληροφοριών για συγκεκριμένα γεγονότα β. Εντοπισμός πληροφοριών για ερμηνείες γεγονότων γ. Κριτήρια διάκρισης ανάμεσα σε γεγονότα και ερμηνείες α. Αιτιολόγηση απόκλισης πληροφοριών σε διαφορετικές πηγές β. Εγκυρότητα ή/και αξιοπιστία πηγών σε συγκεκριμένα ερωτήματα γ. Επίδραση του είδους των πηγών (π.χ. γραπτές-παραστατικές / καταγραφές-κατάλοιπα / πρωτογενείς-δευτερογενείς-τριτογενείς) στην εγκυρότητα και την αξιοπιστία τους αναφορικά με συγκεκριμένα ερωτήματα δ. Τρόποι επίδρασης των γνώσεων, των ιδεών, των αντιλήψεων του δημιουργού, καθώς και του συγκείμενου και του ιστορικού ερωτήματος στις ερμηνείες που προσφέρονται στην πηγή. ε. Λόγοι Διαφοροποίησης των αναπαραστάσεων (ιστορικών αναφορών) που παράγουν οι μαθητές/τριες

	στ. Λόγοι πιθανής ασυμφωνίας στον βαθμό βεβαιότητας για τις πληροφορίες που εντοπίζονται στις αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές).
Σημαντικότητα (Ε) 1. Να συγκρίνουν τη σημαντικότητα γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών, στη βάση κριτηρίων. 2. Να εξηγούν γιατί υπάρχουν διαφορετικές κρίσεις σε σχέση με τη σημαντικότητα.	α. Ιεράρχηση γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών ως προς τη σημαντικότητά τους, στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων (αιτιολόγηση) β. Μεταβολές στη σημαντικότητα γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών με την πάροδο του χρόνου α. Λόγοι διαφοροποίησης στον τρόπο ιεράρχησης της σημαντικότητας γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών β. Τρόποι διαφοροποίησης της σημαντικότητας με βάση το ερώτημα, το άτομο που αποδίδει τη σημαντικότητα και τον χρόνο της κρίσης
Ιστορική διερεύνηση (τεκμήρια) (Στ) 1. Να εντοπίζουν, συνδυάζουν και αξιολογούν πηγές για να απαντήσουν ιστορικά ερωτήματα.	α. Σημαντικά ερωτήματα για ένα συγκεκριμένο γεγονός, φαινόμενο, πρόσωπο β. Εντοπισμός και συλλογή πηγών γ. Πηγές που δίνουν πληροφορίες (τεκμήρια) οι οποίες απαντούν το ερώτημά μας δ. Πληροφορίες (τεκμήρια) που παίρνουμε σχετικά με το ερώτημά μας από τις πηγές ε. Εγκυρότητα και αξιοπιστία πηγών με βάση την εγκυρότητα και αξιοπιστία των τεκμηρίων στ. Ομοιότητες και διαφορές στα αποτελέσματα των ιστορικών διερευνήσεων των μαθητών/τριών ζ. Βαθμός βεβαιότητας για την απάντηση στο ερώτημα, με βάση τις πηγές

2. Να προτείνουν, να σχεδιάζουν και να εκτελούν ιστορικές διερευνήσεις.*	α. Καθορισμός θέματος προς διερεύνηση β. Καθορισμός ερωτήματος προς διερεύνηση και τεκμηρίωση σημαντικότητάς του γ. Αναζήτηση πηγών δ. Μελέτη και ερμηνεία πηγών ε. Εντοπισμός τεκμηρίων σε σχέση με το ερώτημα της διερεύνησης στ. Αξιολόγηση αξιοπιστίας και εγκυρότητας ζ. Αντιπαραβολή πηγών η. Παραγωγή ιστορικής αναφοράς θ. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης ι. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης *Όπου υπάρχει δυνατότητα και προστιθέμενη αξία, συστήνεται η χρήση των ΤΠΕ.
Οργάνωση - Επικοινωνία (Ζ) 1. Να παρουσιάζουν την ιστορική τους γνώση και τα αποτελέσματα των διερευνήσεών τους με διάφορους τρόπους τους οποίους επιλέγουν ανάλογα με το θέμα και το κοινό τους.*	α. Παραγωγή γραπτών και προφορικών ιστορικών αναφορών β. Δημιουργία παραστατικών πηγών γ. Τροποποίηση γραπτών ιστορικών αναφορών με βάση τα αποτελέσματα ιστορικών διερευνήσεων (π.χ. κείμενο σχολικού εγχειριδίου, κείμενο για το θέμα υπό μελέτη των μαθητών) δ. Κατασκευή/συμπλήρωση διαγραμμάτων ε. Συμπλήρωση χάρτη στ. Υπόδυση ρόλων ζ. Επιλογή τρόπου παρουσίασης ανάλογα με το θέμα/περιεχόμενο της ιστορικής διερεύνησης και τα αποτελέσματά της η. Επιλογή τρόπου παρουσίασης ανάλογα με το ακροατήριο *Όπου υπάρχει δυνατότητα και προστιθέμενη αξία, συστήνεται η χρήση των ΤΠΕ.

2. Να επιλέγουν και χρησιμοποιούν με ακρίβεια ποικιλία ιστορικών και χρονολογικών όρων και συμβάσεων.	α. Όροι σχετικοί με τους διαφορετικούς βαθμούς βεβαιότητας (π.χ. αποκλείεται, δεν υπάρχουν ενδείξεις, υπάρχουν κάποιες ενδείξεις, όλες οι ενδείξεις δείχνουν, πιθανόν, μάλλον, σίγουρα) β. Όροι σχετικοί με τις ιστορικές περιόδους και τα θέματα υπό μελέτη (βλ. έννοιες περιεχομένου στους Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας για κάθε περίοδο) γ. Όροι σχετικοί με την ιστορική διερεύνηση (π.χ. πηγές, τεκμήρια, αίτια, συνέπειες) δ. Λεξιλόγιο σχετικό με το είδος της επικοινωνίας και το κοινό
3. Να τεκμηριώνουν και επιχειρηματολογούν σε συνθήκες διαλόγου για τα αποτελέσματα των διερευνήσεών τους με αναφορά στις πηγές τους.	α. Χρήση πηγών για τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων ιστορικών διερευνήσεων κατά την παρουσίαση/συζήτηση. β. Επιχειρηματολογία για την υποστήριξη της ερμηνείας στην οποία καταλήγουν οι ιστορικές διερευνήσεις.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Το μάθημα της Ιστορίας Γ΄ Λυκείου Κατεύθυνσης διδάσκεται **επτά (7) περιόδους** την εβδομάδα. Ο πραγματικός διαθέσιμος διδακτικός χρόνος υπολογίζεται, με βάση την απώλεια διδακτικού χρόνου σε διάφορες δραστηριότητες του σχολείου αλλά και στην προετοιμασία και υλοποίηση των αξιολογήσεων. Για την κατανομή των διδακτικών περιόδων βλ. τον Προγραμματισμό του μαθήματος στον ιστοχώρο της Ιστορίας: <https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/istoria/programmatismoι>

	2. Να επεξηγούν τις συνθήκες δημιουργίας του <i>Τρίτου Κόσμου</i> και να σχολιάζουν τον ρόλο του <i>Κινήματος των Αδεσμεύτων</i> στη διεθνή πολιτική σκηνή. (Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)	αιτήματος για εθνική ανεξαρτησία των λαών, η οικονομική, κοινωνική και στρατιωτική ενδυνάμωση των αποικιών, οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 1929, η ιαπωνική πολιτική στην Ασία (σύνδεση με Δ.Ε. 1 και 3 [Δ5]), η αρνητική στάση των δύο υπερδυνάμεων (ΗΠΑ και ΕΣΣΔ) απέναντι στην αποικιοκρατία (β) βασικότεροι σταθμοί: Ινδία (Μαχάτμα Γκάντι), Αίγυπτος (Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ), Νότια Αφρική (Νέλσον Μαντέλα) (Α.2.2, Γ.1.1, Γ.1.3, Γ.1.4, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4) 2. (α) Ο Τρίτος Κόσμος: ορισμός και προβλήματα (η οικονομική δυσχέρεια και οι εμφυλιακές συγκρούσεις στις χώρες του <i>Τρίτου Κόσμου</i>), (β) Το <i>Κίνημα των Αδεσμεύτων</i> (1961): ορισμός, επιδίωξη (οι <i>Αδέσμευτοι</i> του <i>Τρίτου Κόσμου</i> ως ενεργητικά ουδέτεροι στον <i>Ψυχρό Πόλεμο</i> και ως υπολογίσιμη δύναμη στη διεθνή σκηνή), σημαντικότερα μέλη και προσωπικότητες (Ινδία - Νεχρού, Ιντίρα Γκάντι, Αίγυπτος - Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ, Γιουγκοσλαβία - Τίτο), (Γ.1.1, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4)
*3. Από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ανεξαρτησία. Η κορύφωση του ενωτικού κινήματος και ο αντιαποικιακός – ενωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ (1955-1959)		
	1. Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στο <i>Ενωτικό Δημοψήφισμα</i> και να το διασυνδέουν με το αίτημα των Ελληνοκυπρίων για <i>Ένωση</i> με την Ελλάδα. (Α, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)	1. Οι συνθήκες πριν το <i>Ενωτικό Δημοψήφισμα</i>: (α) η εθελοντική προσφορά των Κυπρίων στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (σύνδεση με Δ.Ε. 4 [Ε3]) (β) η αλλαγή πολιτικής από το εθνικό κέντρο: η σιωπή της ελληνικής ηγεσίας, η αυτοσυγκράτηση και η προσπάθεια διευθέτησης στο πλαίσιο της «ελληνοβρετανικής φιλίας» (σύνδεση με Δ.Ε. 2 [Ε6] και Δ.Ε. 2 [Στ2]) (γ) η <i>Διασκεπτική του Λονδίνου</i> (1947) και η απόρριψη του <i>Συντάγματος Γουίνστερ</i> (συμμετέχοντες στη Διασκεπτική, βασική πρόταση [περισσότερες συνταγματικές ελευθερίες και μεγαλύτερη εκπροσώπηση στη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία], σύνδεση με Δ.Ε. 3 [*1] και αντιδράσεις) (δ) το <i>Ενωτικό Δημοψήφισμα</i>, οι συνθήκες προκήρυξης και το αποτέλεσμα του (1950): 95,7%

	2. Να σχολιάζουν τις συνθήκες μετατροπής του κυπριακού ζητήματος από αποικιακό σε διεθνές και να το συνδέουν με το ευρύτερο ψυχροπολεμικό σκηνικό της εποχής. (Α, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ) 3. Να κατανοούν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκε και έδρασε η <i>Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ)</i>, και να αναφέρουν τις κορυφαίες στιγμές του κυπριακού <i>Απελευθερωτικού Αγώνα</i>. (Α, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ) 4. Να σχολιάζουν τις αντιδράσεις της βρετανικής διοίκησης και των Τούρκων της Κύπρου στον ένοπλο αγώνα της <i>ΕΟΚΑ</i>. (Α, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)	υπέρ της Ένωσης, ο ρόλος του ως μοχλού πολιτικής πίεσης (Α.1.1, Α.2.2, Γ.1.1, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4) 2. (α) Η άρνηση των Βρετανών για αποδοχή του αποτελέσματος του <i>Ενωτικού Δημοψηφίσματος</i>, (β) η ξεκάθαρη βρετανική στάση για αποκλεισμό της Ένωσης και συνέχιση της βρετανικής κυριαρχίας στην Κύπρο (σύνδεση με Δ.Ε. 1 [Στ3]), (γ) η πρώτη προσφυγή της Κύπρου μέσω της ελληνικής κυβέρνησης στον ΟΗΕ για την Ένωση (1954) και η προσπάθεια διεθνοποίησης του αιτήματος των Ελληνοκυπρίων, (δ) η <i>Τριμερής Διάσκεψη του Λονδίνου</i> (1955) και η σημασία της (πρώτη επίσημη εμπλοκή της Τουρκίας στο κυπριακό ζήτημα), (ε) η πρόκληση κρίσης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις μέσω των <i>Σεπτεμβριανών</i> (ορισμός και σύνδεση με Δ.Ε. 3 [*3]) (Α.2.2, Γ.1.1, Γ.1.3, Γ.1.4, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4) 3. (α) Οι συνθήκες συγκρότησης και δράσης της ΕΟΚΑ: (α) η αποτυχία των πολιτικών προσπαθειών, (β) ο μυστικός τρόπος οργάνωσης (όρκος) και η τυφλή πειθαρχία στην ηγεσία (σύνδεση με Δ.Ε. 2 [Α3]) (γ) η στρατιωτική και πολιτική οργάνωση (<i>Πολιτική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα / ΠΕΚΑ</i>) και οι ηγέτες (Γεώργιος Γρίβας και Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ'), (δ) ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι, (ε) η ένοπλη δράση με αφετηρία την 1^η Απριλίου 1955 μετά από επαναστατική <i>Προκήρυξη</i> (στ) οι κορυφαίες στιγμές: το ολοκαύτωμα του Γρηγόρη Αυξεντίου (Μαχαιράς), η θυσία του Κυριάκου Μάτση (Δίκωμο), ο ηρωικός θάνατος των τεσσάρων στο Λιοπέτρι, οι απαγχονισθέντες (Α.2.2, Γ.1.1, Γ.1.3, Γ.1.4, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4) 4. (α) Βρετανικές αντιδράσεις: μέτρα καταστολής της εξέγερσης (προσωποκρατήσεις, έρευνες, βασανιστήρια, κατ' οίκον περιορισμοί, απαγχονισμοί), συνομιλίες Μακαρίου-Χάρτινγκ (1956) και εξορία του Μακαρίου στις Σεϋχέλλες, (β) οι αντιδράσεις των Τούρκων της Κύπρου: η ίδρυση της μυστικής οργάνωσης VOLKAN (ακολουθώντας ΤΜΤ) με το αίτημα
--	--	---

	5. Να διακρίνουν την αλλαγή στάσης των εμπλεκομένων μερών ως προς την πιθανή λύση του κυπριακού ζητήματος μετά το 1956. (Α, Β, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ) 6. Να αξιολογούν τις βασικές πρόνοιες των <i>Συμφωνιών Ζυρίχης – Λονδίνου</i> και να σχολιάζουν τη στάση των δύο κοινοτήτων απέναντι σε αυτές. (Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)	της χωριστής αυτοδιάθεσης, οι βιαιοπραγίες των Τούρκων κατά των Ελλήνων της Σμύρνης και της Κωνσταντινούπολης (Α.2.2, Γ.1.1, Γ.1.3, Γ.1.4, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4). 5. (α) Το <i>Σχέδιο Χάρτινγκ</i> (1956): εσωτερική αυτοκυβέρνηση, (β) Το <i>Σύνταγμα Ράντκλιφ</i> (1956): βασική πρόνοια (εσωτερική αυτοκυβέρνηση) και αντιδράσεις (γ) το <i>Σχέδιο Μακμίλλαν</i>: βασικές πρόνοιες (τριπλή συγκυριαρχία, σύνταγμα με διαχωριστικά στοιχεία), αντιδράσεις και σημασία, (δ) μετακίνηση της κυπριακής πλευράς από το αίτημα της Ένωσης στην αποδοχή της <i>Ανεξαρτησίας</i> ως προσπάθεια αποφυγής διχοτομικών λύσεων (Α.1.1, Α.2.2, Β.1.2-Β.1.6, Γ.1.1, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.7, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.10, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4). 6. Οι βασικές πρόνοιες των <i>Συμφωνιών Ζυρίχης – Λονδίνου</i> (1959): <i>Συνθήκη Συμμαχίας</i>, <i>Συνθήκη Εγγυήσεως</i> (επεμβατικό δικαίωμα Αγγλίας, Ελλάδας και Τουρκίας, σύνδεση με Δ.Ε. 3 [*4] και Δ.Ε. 1 [*5]), <i>Συμφωνία Κυρίων Καραμανλή-Μεντερές</i>, βασικά άρθρα του <i>Κυπριακού Συντάγματος</i>: (α) το <i>Κυπριακό Σύνταγμα του 1960</i>: η ίδρυση του πρώτου ανεξάρτητου κυπριακού κράτους (<i>Κυπριακή Δημοκρατία</i>), ο συνεταιρισμός Ελλήνων και Τούρκων στη διοίκηση (Βουλή των Αντιπροσώπων, Υπουργικό Συμβούλιο, Δημόσια Υπηρεσία 70%-30%, στρατός, αστυνομία: 60%-40%), οι χωριστές πλειοψηφίες στη Βουλή, τα χωριστά Δημοτικά Συμβούλια, το δικαίωμα της αρνησικυρίας (veto) για τον πρόεδρο (Ελληνας) και τον αντιπρόεδρο (Τούρκος) σε πολιτικά, οικονομικά και αμυντικά ζητήματα, δημιουργία δύο <i>Κοινοτικών Συνελεύσεων</i> (θρησκευτικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά θέματα), η σταθερή παρουσία <i>Ελληνικής</i> (ΕΛΔΥΚ 950 στρατιώτες) και <i>Τουρκικής Δύναμης Κύπρου</i> (ΤΟΥΡΔΥΚ 650 στρατιώτες), η παραμονή αγγλικών στρατιωτικών βάσεων στο νησί, (β) ο δοτός χαρακτήρας του <i>Συντάγματος του 1960</i> και ο εντοπισμός των στοιχείων/πηγών αντιπαράθεσης (π.χ. δυσαναλογία ποσοστών εκπροσώπησης και πληθυσμού [82%-18%]), η στάση των δύο κοινοτήτων
--	--	--

		απέναντι σε διάφορες πρόνοιες (Γ.1.1, Γ.1.3, Γ.1.4, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4)
*4. Τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας 1960-1963, οι διακοινοτικές ταραχές και η κρίση του Κυπριακού Ζητήματος από το 1963 έως το 1974		
	1. Να περιγράφουν συνοπτικά (χωρίς λεπτομέρειες) την εξωτερική πολιτική της <i>Κυπριακής Δημοκρατίας</i> και την κατάσταση στο εσωτερικό κατά την περίοδο 1960-1963. (Α, Β, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ) 2. Να παρουσιάζουν συνοπτικά τις <i>διακοινοτικές ταραχές</i> του 1963 και να σχολιάζουν τις συνέπειες που είχαν οι <i>διακοινοτικές ταραχές</i> στην εξέλιξη του <i>Κυπριακού Ζητήματος</i>. (Α, Β, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ) 3. Να αξιολογούν τη σημασία των διακοινοτικών ταραχών για την εξέλιξη του <i>Κυπριακού Ζητήματος</i> κατά την περίοδο 1964-1967.	1. (α) Εξωτερική πολιτική: η ένταξη στον ΟΗΕ (1960), στην βρετανική Κοινοπολιτεία, το Συμβούλιο της Ευρώπης και το <i>Κίνημα των Αδεσμεύτων</i> (1961) (σύνδεση με Δ.Ε. 2 [Στ4] και Δ.Ε. 6 [*3]), (β) εσωτερική διοίκηση: πρόεδρος ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ' και αντιπρόεδρος ο Φαζίλ Κουτσιούκ, ανταγωνισμός Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου ως προς την εφαρμογή του συντάγματος (προσπάθεια τροποποίησης από τους Έλληνες, προσπάθεια εφαρμογής από τους Τούρκους), εμμονή Ελλήνων της Κύπρου στην ιδέα της <i>Ένωσης</i> και Τούρκων της Κύπρου στην ιδέα της <i>Διχοτόμησης</i> 2. (α) Πρόταση του προέδρου Μακαρίου για αναθεώρηση των δεκατριών σημείων του <i>Συντάγματος</i>, (β) η απορριπτική διακοίνωση της τουρκικής κυβέρνησης και η απειλή για στρατιωτική επέμβαση στην Κύπρο (σύνδεση με Δ.Ε. 6(α) [*3]), (γ) οι <i>διακοινοτικές ταραχές του 1963</i>, (δ) παρέμβαση βρετανικών στρατευμάτων και η χάραξη της πράσινης γραμμής, (ε) η μετακίνηση τουρκοκυπριακών πληθυσμών σε αμιγείς τουρκοκυπριακές περιοχές και η δημιουργία <i>τουρκοκυπριακών θυλάκων (εντοπισμός στον χάρτη)</i>, (στ) αποχώρηση από την κυβέρνηση των τουρκοκύπριων υπουργών και βουλευτών («<i>τουρκοκυπριακή ανταρσία</i>») 3. (α) Το ψήφισμα 186 του <i>Συμβουλίου Ασφαλείας</i> του ΟΗΕ (βασικές πρόνοιες) και η αποστολή ειρηνευτικής δύναμης στο νησί (UNFICYP), (β) η δημιουργία της <i>Εθνικής Φρουράς</i> και η έλευση της <i>Ελληνικής Μεραρχίας</i>, (γ) τα δύο <i>Σχέδια Άτσεσον</i>, πρωτοβουλία της κυβέρνησης των ΗΠΑ, βασική πρόνοια του πρώτου σχεδίου (Ιούλιος 1964 - ένωση με εδαφικά ανταλλάγματα στην Τουρκία),

	4. Να σχολιάζουν την αλλαγή της πολιτικής της ελληνοκυπριακής πλευράς και τις συνέπειές της κατά την περίοδο 1968-1974.	λόγος βελτιωμένης πρότασης στο δεύτερο σχέδιο Άτσεσον (Αύγουστος 1964) και αντιδράσεις των ενδιαφερομένων μερών, (δ) προσπάθεια ελέγχου του θύλακα Μανσούρας-Κοικίνων από την Εθνική Φρουρά (χρήση χάρτη), συγκρούσεις και τουρκικοί βομβαρδισμοί στην Τηλλυρία (Αύγουστος 1964), (ε) η Έκθεση Γκάλο Πλάζα: περιεχόμενο (πρόταση για δημιουργία πλήρως ανεξάρτητου και δημοκρατικού κράτους χωρίς εδαφικούς διαχωρισμούς), (στ) η κρίση της Κοφίνου (χρήση χάρτη): συνθήκες έναρξης, βασική συνέπεια (ανάκληση Γρίβα στην Ελλάδα, τουρκικές απειλές για εισβολή και ανάκληση της <i>Ελληνικής Μεραρχίας</i>) 4. (α) Η υιοθέτηση της «<i>γραμμής του εφικτού</i>» από τον πρόεδρο Μακάριο και η έναρξη ενδοκυπριακών διαπραγματεύσεων (1968), (β) η δημιουργία και η παράνομη δράση του <i>Εθνικού Μετώπου</i> (1969-1970) και της <i>ΕΟΚΑ Β'</i> (1971-1974), (γ) η όξυνση των σχέσεων (χουντικής) Ελλάδας και Κύπρου, (δ) η ίδρυση του <i>Εφεδρικού</i> και η οριστική διάσπαση του εσωτερικού μετώπου (Α.2.2,Β.1.2-Β.1.6, Γ.1.1, Ε.1.1, ΣΤ.1.1-ΣΤ.1.4, ΣΤ.2.1-ΣΤ.2.5, Ζ.1.1, Ζ.2.2, Ζ.2.4)
*5. Το Πραξικόπημα και η Τουρκική Εισβολή του 1974 στην Κύπρο		
	1. Να περιγράφουν τις συνθήκες εκδήλωσης και τα βασικά γεγονότα του <i>Πραξικοπήματος</i> και της <i>Τουρκικής Εισβολής</i> του 1974 και να τα διασυνδέουν με τα γεγονότα που προηγήθηκαν. (Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)	1. (α) Συνθήκες εκδήλωσης και γεγονότα <i>Πραξικοπήματος</i> (15 Ιουλίου 1974): επιστολή Μακαρίου προς Γκιζίκη (κατηγορίες για συνωμοσία της χούντας εναντίον του – σύνδεση με Δ.Ε. 4(γ) [*4]), επίθεση Εθνικής Φρουράς και ΕΛΔΥΚ στο προεδρικό, διαφυγή Μακαρίου και προσφυγή στο <i>Συμβούλιο Ασφαλείας</i> του ΟΗΕ εναντίον της χούντας, σχηματισμός πραξικοπηματικής κυβέρνησης, διεθνής καταδίκη του πραξικοπήματος, (β) Συνθήκες εκδήλωσης και γεγονότα <i>Τουρκικής Εισβολής</i> (20 Ιουλίου –16 Αυγούστου 1974): i. α' φάση (20-22 Ιουλίου) απόβαση τουρκικών στρατευμάτων στην Κερύνεια και δημιουργία προγεφυρώματος μέχρι τη Λευκωσία (χρήση χάρτη, σύνδεση με Δ.Ε. 2(ε) [*4]) με επίκληση της <i>Συνθήκης Εγγυήσεως</i> (σύνδεση με Δ.Ε. 6 [*3]),

ΜΕΡΟΣ Β΄

**Το διήγημα *Ο πορτοκαλόκηπος*» του Γιώργου Φ. Πιερίδη και το ποίημα *27-28 Ιανουαρίου*
1958 του Süleyman Uluçamgil**

Ένα διδακτικό σενάριο για τη συνεξέταση των δύο κειμένων

ΜΑΘΗΜΑ: Λογοτεχνία

ΒΑΘΜΙΑ – ΤΑΞΗ : Γ΄ Λυκείου

ΚΕΙΜΕΝΑ: Το διήγημα *Ο πορτοκαλόκληρος* του Γιώργου Φ. Πιερίδη και το ποίημα *27-28 Ιανουαρίου 1958* του Süleyman Uluçamgil

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Κυπριακή λογοτεχνία : Ύστερη Αγγλοκρατία 1945-1960¹

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2 διδακτικές περίοδοι

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Με το πέρας του δίωρου μαθήματος, επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες να είναι σε θέση:

1. Να ερμηνεύουν τα λογοτεχνικά κείμενα σε διακειμενική και διαθεματική προοπτική.
2. Να κατανοούν ότι το πλαίσιο (κοινωνικό, ιστορικό, πολιτιστικό) στα λογοτεχνικά κείμενα είναι σημαντικό για να ερμηνεύσουν τους λόγους και τις ενέργειες του ποιητικού υποκειμένου και των πρωταγωνιστών του διηγήματος.
3. Να εντοπίσουν την κοινή ανάγκη των δημιουργών Γιώργου Φ. Πιερίδη και Süleyman Uluçamgil να αποτίσουν φόρο τιμής στην προσπάθεια των κοινοτήτων τους για Ένωση και Διχοτόμηση αντίστοιχα. Ο Γιώργος Φ. Πιερίδης εξέδωσε τη συλλογή *Σκληροί Καιροί* το 1962. Ο Süleyman Uluçamgil ολοκλήρωσε το ποίημα του το 1962.
4. Να αξιολογούν και να συγκρίνουν τεκμηριωμένα το αξιακό περιεχόμενο των συνεξεταζόμενων κειμένων (αξίες, στάσεις, συμπεριφορές) ⇒ παιδευτικός χαρακτήρας του μαθήματος.
5. Να ασκηθούν στην ενσυναίσθηση, στις πρακτικές οικείωσης με τον Άλλο.
6. Να ασκηθούν στη δημιουργική γραφή.
7. Να κατανοούν τους τρόπους διαμόρφωσης της ταυτότητας του ατόμου και της πολιτιστικής μνήμης (πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κόσμου της Κύπρου).

¹ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (Πρόσβαση 15/10/2025) Αναλυτικό Πρόγραμμα

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΛΛΟΥΡΟΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΠΡΟ-Ι-ΔΗ ΒΛΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΣΦΑΙΡΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΗΘΟΣ

Κλεισιμον καταστημάτων και άπεργία εις ένδειξιν διαμαρτυρίας διά τόν φόνον του μαθητού.

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΟΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ΧΘΕΣ ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΕΙΣ ΡΙΖΟΚΑΡΠΑΣΟΝ ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΕΤΡΑΥΜΑΤΙΣΘΗ ΔΙΑ ΛΙΘΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΗΝ

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ, 7 (Τού άντανακτικού μας).—Ο 18ετής μαθητής της Στ' τάξεως του Γυμνασίου 'Αμμοχώστου Πιεράκης Ζαχαρία Παλλούρος έφηγεύθη σήμερον τήν πρωΐαν, βληθείς εις το στήθος υπό σφαίρας 'Αγγλων στρατιωτών, διαρκούσης μαθητικής διαδηλώσεως διαμαρτυρίας διά τόν κλεισιμον του Γυμνασίου 'Αμμοχώστου. 'Ο φονευθείς έκρημνίσθη πρὸς έν μέση συγ-
Κλεισιμον καταστημάτων και άπεργία εις ένδειξιν διαμαρτυρίας διά τόν φόνον του μαθητού.

νηνικῶν ἐκδηλώσεων εις τὸ χωρίον του. 'Επικρατοῦσαν τὴν 3.000 προσώπων ποταμοκατοικίαν τὴν κηδεύει καὶ τὴν ταφὴν διεκονοῦσαν καὶ λογιστὴν βροσχὴν καὶ ἐπὶ τὸ πρὸς ἑλάνην τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔθουν, καὶ "Εν τῷ ἐκτελειετο ταχὴ μετὰ τὴν δόξαν τοῦ ἡλίου, ἡγομένη κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ἐπὶ τῷ ἐστρωμένῳ διατείγῃ, συμπαύσας πρὸς τὴν δόξαν ὁ νεκρὸς ἔδει καὶ τὴν φέμῃ ἐφάνηεν εἰς τὸ χωρίον. 'Ο ἐκδελκνόμενος ὁ σπαικισθὸς τοῦ Γυμνασίου καὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἑλάνην μολοῦν.

Κατὰ τὴν πρωΐαν, ομάδες μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου φωνήσαν διαδηρικῶς διαμαρτυρίας διά τὸν κλεισιμὸν τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐκδηλώσαντες κλεισιμὸν τῶν σχολείων τῶν. Πρὸς τὸν συνηνωμένον τῶν ἐλλογίων 'Ελαιοβουλῆν ἐπὶ διαδηρικῶν στρατιωτῶν ἀνταρτήσαντες βραδυνῶς, οἱ διαδηλοῦντες ἀνηγγέλλαν ἡρώδεις ἀνταρτήσαντες καὶ τὴν κληρονομίαν Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν δόξαν 'Εσθὲν, πρὸς τὸν σπαικιστὴν ἐλάνην καὶ νύκτα, διακρινόμεναι στρατιωτικῶς, ἐκτελειετο ἡ ἐκδοχὴ ἐπὶ τῷ ἐστρωμένῳ διατείγῃ, συμπαύσας πρὸς τὴν δόξαν ὁ νεκρὸς ἔδει καὶ τὴν φέμῃ ἐφάνηεν εἰς τὸ χωρίον. 'Ο ἐκδελκνόμενος ὁ σπαικισθὸς τοῦ Γυμνασίου καὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἑλάνην μολοῦν.

αίς, οἱ γονεῖς τοῦ φονευθέντος ἀνεμόντα, καὶ ἀναχθόντες ὑψώσαντες τὸν νεκρὸν εἰς 'Αγγυλίας. Τεσσαράκοντα πορίσαντες ἀποδοχὴν, μετακινόντες πολλὰ πούματα εἰς 'Αμμοχώστου, μετὰ τὸν καὶ τὸν κατὰ τὴν ἀντι-
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ, 7 (Τού άντανακτικού μας).—Ο 18ετής μαθητής της Στ' τάξεως του Γυμνασίου 'Αμμοχώστου Πιεράκης Ζαχαρία Παλλούρος έφηγεύθη σήμερον τήν πρωΐαν, βληθείς εις το στήθος υπό σφαίρας 'Αγγλων στρατιωτών, διαρκούσης μαθητικής διαδηλώσεως διαμαρτυρίας διά τόν κλεισιμον του Γυμνασίου 'Αμμοχώστου. 'Ο φονευθείς εκρημνήθη πρὸς έν μέση συγ-
Κλεισιμον καταστημάτων και άπεργία εις ένδειξιν διαμαρτυρίας διά τόν φόνον του μαθητού.

νηνικῶν ἐκδηλώσεων εις τὸ χωρίον του. 'Επικρατοῦσαν τὴν 3.000 προσώπων ποταμοκατοικίαν τὴν κηδεύει καὶ τὴν ταφὴν διεκονοῦσαν καὶ λογιστὴν βροσχὴν καὶ ἐπὶ τὸ πρὸς ἑλάνην τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔθουν, καὶ "Εν τῷ ἐκτελειετο ταχὴ μετὰ τὴν δόξαν τοῦ ἡλίου, ἡγομένη κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ἐπὶ τῷ ἐστρωμένῳ διατείγῃ, συμπαύσας πρὸς τὴν δόξαν ὁ νεκρὸς ἔδει καὶ τὴν φέμῃ ἐφάνηεν εἰς τὸ χωρίον. 'Ο ἐκδελκνόμενος ὁ σπαικισθὸς τοῦ Γυμνασίου καὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἑλάνην μολοῦν.

Κατὰ τὴν πρωΐαν, ομάδες μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου φωνήσαν διαδηρικῶς διαμαρτυρίας διά τὸν κλεισιμὸν τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐκδηλώσαντες κλεισιμὸν τῶν σχολείων τῶν. Πρὸς τὸν συνηνωμένον τῶν ἐλλογίων 'Ελαιοβουλῆν ἐπὶ διαδηρικῶν στρατιωτῶν ἀνταρτήσαντες βραδυνῶς, οἱ διαδηλοῦντες ἀνηγγέλλαν ἡρώδεις ἀνταρτήσαντες καὶ τὴν κληρονομίαν Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν δόξαν 'Εσθὲν, πρὸς τὸν σπαικιστὴν ἐλάνην καὶ νύκτα, διακρινόμεναι στρατιωτικῶς, ἐκτελειετο ἡ ἐκδοχὴ ἐπὶ τῷ ἐστρωμένῳ διατείγῃ, συμπαύσας πρὸς τὴν δόξαν ὁ νεκρὸς ἔδει καὶ τὴν φέμῃ ἐφάνηεν εἰς τὸ χωρίον. 'Ο ἐκδελκνόμενος ὁ σπαικισθὸς τοῦ Γυμνασίου καὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἑλάνην μολοῦν.

Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 8 Φεβρουαρίου 1956.

Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 29 Ιανουαρίου 1958.

Σε ποιο ιστορικό γεγονός αναφέρεται το κάθε πρωτοσέλιδο της κυπριακής εφημερίδας *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*;

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Ξεχύθηκαν στους δρόμους της Λευκωσίας με το σύνθημα Διχοτόμηση ! Διχοτόμηση!», 27 Ιανουαρίου 1958.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «7 αδέρφιά μας σήμερα οδηγούνται στην τελευταία τους κατοικία», 29 Ιανουαρίου 1958.

Ο 20χρονος Mustafa Ahmet έπεσε από τα δολοφονικά πυρά των Βρετανών στρατιωτών.

Στόχος ερώτησης 1 : Αξιοποίηση γνώσεων από άλλα διδακτικά αντικείμενα (π.χ. την Ιστορία) για το ξεκλείδωμα των κειμένων που ακολουθούν. Εν προκειμένω αναφορά στον ρόλο της ελληνοκυπριακής νεολαίας στον αγώνα για Ένωση σε αντιπαραβολή με τον αγώνα της τουρκοκυπριακής νεολαίας για Διχοτόμηση. Σύμφωνα με την κρατούσα ιστοριογραφική προσέγγιση η τουρκική μειονότητα της Κύπρου συντάσσεται υπέρ της Ένωσης «*μεγάλη, όμως, μάζα των ήσυχων και καλοκαγάθων Τούρκων της νήσου θα δεχθή την Ένωσιν*».² Επιγραμματική αναφορά στη σύγχρονη ιστοριογραφική προσέγγιση «Οι Τουρκοκύπριοι, θέλοντας να διατρανώσουν την προσήλωση τους στη διχοτόμηση, θα οργανώσουν στις 22 Ιανουαρίου μαζικές διαδηλώσεις η βιαιότητα των οποίων προκαλεί κατάπληξη στους Βρετανούς. Στις 27 Ιανουαρίου 1958 χιλιάδες Τουρκοκύπριοι συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Atatürk για να διαδηλώσουν εκ νέου την προσήλωση τους στις διχοτομικές επιδιώξεις της ηγεσίας τους. Ενώ η διαδήλωση έβαινε προς το τέλος της, βρετανικό στρατιωτικό αυτοκίνητο που είχε λιθοβοληθεί από Τουρκοκυπρίους «κατευθύνθηκε» εναντίον του

²Αλέξης Κύρου, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Βιβλιοπωλείον της 'Εστίας', Αθήνα, 1984, σελ. 391.

πλήθους με αποτέλεσμα τον θάνατο ενός διαδηλωτή και τον τραυματισμό άλλων δύο (Saffet Muharrem & Fuat Yusuf). Στις 28 Ιανουαρίου ακόμη πέντε Τουρκοκύπριοι θα χάσουν τη ζωή τους (Mustafa Ahmet, İbrahim Ali, Şerife Mehmet, Sermet Kanatlı & Ahmet Mehmet)».³ Η αναφορά στην περίπτωση του 18χρονου διαδηλωτή Πετράκη Γιάλλουρου και στην περίπτωση των 7 Τουρκοκύπριων διαδηλωτών, ιδιαίτερα του 20χρονου διαδηλωτή Mustafa Ahmet, οι οποίοι έχασαν τη ζωή τους από τα βρετανικά πυρά θα είναι βοηθητική στην ένταξη των κειμένων που ακολουθούν στο ιστορικό τους πλαίσιο.

Ερώτηση 2

Πώς αντιμετωπίζεται η κάθε διαδήλωση; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με ένα (1) στοιχείο από το κάθε πρωτοσέλιδο της εφημερίδας *ΤΟ ΕΘΝΟΣ* και να σχολιάσετε τη στάση της.

Στόχος ερώτησης 2 : Ο χαρακτηρισμός της μιας διαδήλωσης ως «οχλαγωγίας» και της άλλης ως διαδήλωσης διαμαρτυρίας «διαρκούσης μαθητικής διαδηλώσεως διαμαρτυρίας διὰ τὸ κλείσιμον τοῦ Γυμνασίου Ἀμμοχώστου» αποτυπώνει τον λόγο (discourse) που συγκροτεί ο Τύπος της εν λόγω εποχής, ο οποίος συνδέεται άρρηκτα με την εθνικιστική πολιτική ελίτ.

Ερώτηση 3

Έχετε συγγενείς οι οποίοι υπήρξαν μέλη της ΕΟΚΑ; Σε προηγούμενη τάξη σας δόθηκε η ευκαιρία να κάνετε μια έρευνα στο οικογενειακό και συγγενικό περιβάλλον σας και να συγκεντρώσετε πληροφορίες και εικόνες για άτομα που έχουν εμπλακεί στον Αγώνα της ΕΟΚΑ; Έχετε καταγράψει τις μαρτυρίες τους; Έχετε φυλάξει αυτό το υλικό;

Σκοπός ερώτησης 3 : Αξιοποίηση του βιοματικού στοιχείου και γνώσεων από άλλα διδακτικά αντικείμενα (οριζόντια γνώση αναλυτικού προγράμματος, βλ. ερωτήσεις 1-

³Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα 2013, σ. 612-613.

2) και από άλλα σχολικά έτη (κάθετη γνώση αναλυτικού προγράμματος) για το ξεκλείδωμα των κειμένων που ακολουθούν

Ανάγνωση των δύο συνεξεταζόμενων κειμένων

Ερώτηση 4

Πώς συνομιλεί ως προς το θέμα το διήγημα *Ο πορτοκαλόκηπος* του Γιώργου Φ. Πιερίδη και το ποίημα *27-28 Ιανουαρίου 1958* του Süleyman Uluçamgil;

Στόχος ερώτησης 4: Η διαλογική σχέση που αναπτύσσουν τα κείμενα γύρω από τον ίδιο θεματικό άξονα. Ο ρόλος της κυπριακής νεολαίας στους εθνικούς αγώνες των κοινοτήτων τους αποτελούν τον κοινό θεματικό άξονα των δύο έργων.* Ειδικότερα, στόχος της ερώτησης είναι οι μαθητές/τριες να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά / πολιτικά / κοινωνικά δεδομένα αποτελούν το υπόβαθρο του λογοτεχνικού κειμένου, πάνω στο οποίο τοποθετούνται η πλοκή, τα γεγονότα, οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες, η οπτική γωνία. Να κατανοούν τις διαφορές και τις ομοιότητες του λόγου της Ιστορίας από τον λόγο της Λογοτεχνίας. Να κατανοούν τους τρόπους της λογοτεχνικής μετάπλασης της ιστορικής ύλης. Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών, οι οποίες αποτυπώνονται σε αυτά. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων και στις συναισθηματικές αντιδράσεις των λογοτεχνικών ηρώων διαμορφώνοντας την ατομική/συλλογική συνείδησή τους.

* Αν και το ενδιαφέρον του συγγραφέα επικεντρώνεται στο διήγημα «Ο πορτοκαλόκηπος» το οποίο ανήκει στη συλλογή *Σκληροί καιροί*, περισσότερο στη μορφή του πατέρα, κατά τη συνεξέταση θα δοθεί έμφαση στο απόσπασμα όπου αναφέρεται στον νεαρό Αρτέμη.

Ερώτηση 5

Οι δύο δημιουργοί επιχειρούν να καταγράψουν ένα συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, ως προς τις πολιτικές ή τις εθνικές του διαστάσεις. Ποιος είναι ο κεντρικός ήρωας / οι κεντρικοί ήρωες της ιστορίας;

Στόχος ερώτησης 5: Στόχος είναι να εξοικειωθούν στη συνεξέταση πεζών και ποιημάτων με άξονα σύγκρισης το θέμα του κεντρικού ήρωα. Στο διήγημα ο κεντρικός ήρωας είναι ο πατέρας του μαθητή – διαδηλωτή, ενώ στο ποίημα οι κεντρικοί ήρωες είναι οι 7 διαδηλωτές που έχασαν τη ζωή τους στις διαδηλώσεις της 27^{ης}-28^{ης} Ιανουαρίου 1958. Στο διήγημα ο χαρακτήρας του πατέρα ανάγεται σε διαχρονικό σύμβολο του ανθρώπου που γίνεται ένα με τον τόπο και τη μοίρα του (ο τόπος & η παράδοση μεταποιούνται σε προσωπική ασπίδα και καταφύγιό του). Στο ποίημα οι 7 διαδηλωτές εκπροσωπούν την Τουρκική Κοινότητα η οποία έσπασε τις αλυσίδες της βρετανικής αποικιοκρατικής δουλείας.

Ερώτηση 6

Να εντοπίσετε σε ποιο γένος της λογοτεχνίας (ποίηση / πεζογραφία / θέατρο) ανήκει το κάθε κείμενο. Στην περίπτωση αφηγήματος, να καταγράψετε το ρηματικό πρόσωπο της αφήγησης και να δηλώσετε τη συμμετοχή του αφηγητή στην ιστορία, στην περίπτωση ποιητικού κειμένου, να αναγνωρίσετε το ποιητικό υποκείμενο.

Στόχος ερώτησης 6: Επιδιώκεται οι μαθητές να κατανοήσουν τα βασικά στοιχεία του αφηγηματικού και ποιητικού λόγου και να αντιληφθούν τη σχέση λογοτεχνικής μορφής και περιεχομένου (δείκτες λογοτεχνικού γραμματισμού). Εν προκειμένω, να αντιληφθούν τη δυναμική της τριτοπρόσωπης αφήγησης. Ο αφηγητής δεν μετέχει ο ίδιος στην ιστορία, γνωρίζει όμως τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων του. Στο ποιητικό κείμενο να διακρίνουν τη συλλογικότητα στη λογοτεχνία «του εμείς».

Ερώτηση 7

Η εικόνα ενός εθνικού ή κοινωνικού ξέσηκωμού αποδίδεται συχνά στη λογοτεχνία με μεταφορικό και συγκινησιακά φορτισμένο λόγο. Πώς συγκροτείται αυτό το επαναστατικό κλίμα στα δύο κείμενα; Να εντοπίσετε ενδεικτικά ορισμένα σχήματα λόγου που σας έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση.

Σκοπός ερώτησης 7 : Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής και αφηγηματικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους (δείκτες λογοτεχνικού γραμματισμού). Να κατανοούν τη σημασία του ποιητικού λεξιλογίου και να αντιλαμβάνονται τον συγκινησιακό χαρακτήρα της ποίησης.

Ερώτηση 8

Ο νεαρός ποιητής Süleyman Uluçamgil σε ηλικία 14 χρονών συμμετείχε στα επεισόδια της 27^{ης} - 28^{ης} Ιανουαρίου 1958. Κατά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-1964 άφησε τις σπουδές του στο τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης και επέστρεψε στην Κύπρο. Έπεσε νεκρός στις 21 Ιουλίου 1964 στο χωριό Άγιος Θεόδωρος της Τηλλυρίας. Να σχολιάσετε το θέμα της ευθύνης των πνευματικών ανθρώπων απέναντι σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα, ανατρέχοντας και σε ποιήματα Κυπρίων και Ελλήνων ποιητών που έχετε μελετήσει.

Σκοπός ερώτησης 8 : Αξιοποίηση κατακόρυφης και οριζόντιας χρήσης Αναλυτικού Προγράμματος και ανάδειξη του κοινωνικού ρόλου της ποίησης και της στάσης των διανοουμένων απέναντι σε ιστορικά – πολιτικά – κοινωνικά ζητήματα π.χ. Ο καιόμενος/ Σινόπουλος, Ονήσιλος/ Παντελής Μηχανικός. Να συζητήσουν ποια είναι η στάση των ποιητών και γενικότερα των πνευματικών ανθρώπων.

Ερώτηση 9

Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 8 Φεβρουαρίου 1956.

Ο ρόλος των φύλων καθορίζεται από τα χαρακτηριστικά και τις μορφές συμπεριφοράς που η κοινωνία θεωρεί ως αρμόζουσες και ενδεικνυόμενες. Σχολιάστε αξιοποιώντας και την πιο πάνω φωτογραφία. Κατά τη γνώμη σας αυτό το ρεπερτόριο λόγου, αυτός ο τρόπος αντίληψης ανατρέπεται στο διήγημα *Ο πορτοκαλόκηπος* και το ποίημα 27-28 *Ιανουαρίου* 1958;

Στόχος ερώτησης 9: Οι μαθητές να κατανοούν και να ερμηνεύουν τις ανθρώπινες σχέσεις και τους ανθρώπινους χαρακτήρες σε διαφορετικές εποχές και σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα. Να κατανοούν ότι τα χαρακτηριστικά αποτελούν αποτέλεσμα των ρόλων που δίνει μια κοινωνία σε κάθε φύλο και ποια χαρακτηριστικά επιτάσσει η κοινωνία. Έμφυλες αναπαραστάσεις (οι γυναίκες θρηνούν – φωτογραφία πρωτοσέλιδου εφημερίδας *Ελευθερία*, 8 Φεβρουαρίου 1956 / «*Η μάνα μια αγάπη είχε, το γιο, τον έχασε και μαζί του κάθε αγάπη για τη ζωή. Ο πατέρας βρίσκει καταφύγιο στον πορτοκαλόκηπο*» - *Ο πορτοκαλόκηπος*. Από τους 7 νεκρούς διαδηλωτές η μία ήταν γυναίκα, η 50χρονη Şerife Mehmet - ποίημα 27-28 *Ιανουαρίου* 1958) Ελληνοκύπριες και Τουρκοκύπριες εντάχθηκαν στις οργανώσεις των κοινοτήτων τους, ΕΟΚΑ και ΤΜΤ. Τουρκοκύπριες είχαν μεταβεί την περίοδο 1958-1963 στην Τουρκία για εκπαίδευση.⁴

⁴⁴İsmail Tansu, *Aslında hiç kimse uyumuyordu : Yeryüzünde silahlı bir gizli örgüt, hem de devlet eliyle... TMT / Στην πραγματικότητα κανείς δεν κοιμόταν : TMT η ένοπλη μυστική οργάνωση υπό τις ευλογίες του κράτους, MİNP MATBAACILIK, Άγκυρα, σελ. 107.*

Ερώτηση 10

Περιοδικό *Φωτεινοί Ορίζοντες*
Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας Κύπρου
Απρίλιος 1963

Άλμπουμ Ηρώων
Εκδόθηκε το 1963
από την Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση

Πώς μπορούμε να «διαβάσουμε» τα παρακάτω εξώφυλλα ; Πώς αλληλοσυμπληρώνουν τα κείμενα που συνεξετάσαμε; Πώς έχει επιλέξει να απεικονίσει σε κάθε περίπτωση ο καλλιτέχνης τους νέους;

Στόχος ερώτησης 10: Διαθεματικές συναρτήσεις με άλλα γνωστικά αντικείμενα, για την εμβάθυνση της διδασκαλίας. Στόχος είναι οι μαθητές / μαθήτριες να αντιληφθούν τη διαθεματική συνάρτηση των εξεταζόμενων λογοτεχνικών κειμένων με φωτογραφίες από πρωτοσέλιδα περιοδικών και να δουν πώς ο καλλιτέχνης αποτυπώνει τη δράση της νεολαίας. Να μελετούν και να ερμηνεύουν τα λογοτεχνικά κείμενα σε διακειμενική και διαθεματική προοπτική και να αντιλαμβάνονται τη λογοτεχνία στη συνάφειά της με άλλες μορφές έκφρασης ως αισθητικό και πολιτισμικό φαινόμενο. Ανάδειξη του αξιακού και ανθρωποκεντρικού χαρακτήρα του μαθήματος, του αξιακού περιεχομένου των λογοτεχνικών κειμένων (το δικαίωμα στη διαμαρτυρία, αγωνιστική εγρήγορση, δημοκρατικό ήθος του «ενεργού πολίτη», ελευθερία, ειρήνη, ισότητα, δικαιοσύνη).

Ερώτηση 11

Τι σημαίνει το ακρωνύμιο ΠΣΕΜ; Με ποιες εκδηλώσεις ή με ποιες δράσεις έχει συνδέσει το όνομά της αυτή η επιτροπή; Πώς αλληλοσυμπληρώνει τα κείμενα που συνεξετάσαμε;

Στόχος ερώτησης 11 : Επικαιροποίηση των θεμάτων και αξιακό περιεχόμενο. Στόχος είναι να καταδειχθεί η διαχρονία του θέματος (αγωνιστική διάθεση νέων) αλλά και η διαλογική σχέση που αναπτύσσουν τα κείμενα και το έμβλημα της Παγκύπριας Συντονιστικής Επιτροπής Μαθητών γύρω από τον ίδιο θεματικό άξονα. Στο πλαίσιο της επικαιροποίησης, οι μαθητές/-τριες επιχειρηματολογούν για τη στάση των σύγχρονων νέων απέναντι σε ζητήματα που απασχολούν την πατρίδα τους (π.χ. αγωνιστικότητα, το χρέος του ατόμου απέναντι στην πατρίδα)

Προαιρετική Εργασία – Να επιλέξετε και να απαντήσετε σε ένα από τα παρακάτω θέματα:

1. Η συνέκδοση του Υπουργείου Παιδείας και του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης ΕΟΚΑ *Η Νεολαία στον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59* ανέδειξε την ιστορία πολλών νεαρών αγωνιστών. Να αξιοποιήσετε την ιστορία ενός νεαρού αγωνιστή για να δημιουργήσετε ένα δικό σας ποίημα ή διήγημα.

Σκοπός ερώτησης 1 : Να ασκούνται στη δημιουργική γραφή αξιολογώντας το αισθητικό αποτέλεσμα με συγκεκριμένα κριτήρια: αντιστοιχία με τις συμβάσεις των λογοτεχνικών ειδών κτλ.

2.Επιχειρήστε να μεταγράψετε σε επιστολικό αφήγημα το ποίημα του Süleyman Uluçamgil. Ο Süleyman Uluçamgil να απευθύνεται στον ετεροθαλή Ελληνοκύπριο αδερφό του.

Σκοπός ερώτησης 2 : Να ασκούνται στη δημιουργική γραφή αξιολογώντας το αισθητικό αποτέλεσμα με συγκεκριμένα κριτήρια: αντιστοιχία με τις συμβάσεις των λογοτεχνικών ειδών και βαθμός πρωτοτυπίας (μεταγραφή ενός ποιήματος σε αφήγημα). Η ενσυναίσθηση και οι πρακτικές οικείωσης με τον Άλλο. Καλλιέργεια δεξιοτήτων και στάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τον παιδευτικό χαρακτήρα του μαθήματος. Οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κόσμου της Κύπρου. Κατανόηση των τρόπων διαμόρφωσης της ταυτότητας του ατόμου και της πολιτιστικής μνήμης.

3.Δοκιμάστε να εικονογραφήσετε την ιστορία ενός από τα δύο κείμενα που σας έκανε εντύπωση.

Σκοπός ερώτησης 3 : Στο πλαίσιο των διακαλλιτεχνικών δραστηριοτήτων μπορούν να προβούν σε δημιουργίες, που συνδυάζουν άλλα είδη όπως δημιουργία ζωγραφικών πινάκων, αφισών κτλ.

4. Σε γράμμα του ο φοιτητής Süleyman Uluçamgil αναφέρει ότι έχει έναν αδερφό τον Νικόλα. Ο Νικόλας είναι μέλος της ΕΟΚΑ και είναι καρπός του έρωτα του πατέρα του με μια χριστιανή εργάτρια. Πώς θα νιώθατε αν ήσασταν στη θέση του πατέρα του Süleyman Uluçamgil; Το ένα του παιδί πέθανε για τη διχοτόμηση και το άλλο εντάχθηκε στις τάξεις της ΕΟΚΑ για να πολεμήσει μέχρι θανάτου για την Ένωση.

Σκοπός ερώτησης 4: Καλλιέργεια σεβασμού της ετερότητας, σύγκριση προοπτικών (οπτικών γωνιών) από διαφορετικές εθνότητες, ανάδειξη της ισοτιμίας τους, καλλιέργεια της ενσυναίσθησης. Οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κόσμου της Κύπρου. Κατανόηση των τρόπων διαμόρφωσης της ταυτότητας του ατόμου και της πολιτιστικής μνήμης.

5. Να επιλέξετε λογοτεχνικά αποσπάσματα από την έκδοση *Διηγήματα Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων* (Πολιτιστικές Υπηρεσίες Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 2013) και να πραγματοποιήσετε βιβλιοπαρουσιάσεις στο πλαίσιο της λέσχης ανάγνωσης στην τάξη.

Σκοπός ερώτησης 5 : Στο πλαίσιο των εναλλακτικών μορφών αξιολόγησης, μπορούν να προταθούν μικρές εργασίες τύπου project.

6.(i) Να μελετήσετε τις πιο κάτω φωτογραφίες και τις λεζάντες που τις συνοδεύουν.
(ii) Να αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες για τους πρωταγωνιστές των φωτογραφιών. (iii) Στο πλαίσιο της διαθεματικότητας με το μάθημα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας να αναπτύξετε σε δοκιμακό λόγο τη σημασία του ιδανικού της ελευθερίας και τη στάση της νεολαίας.

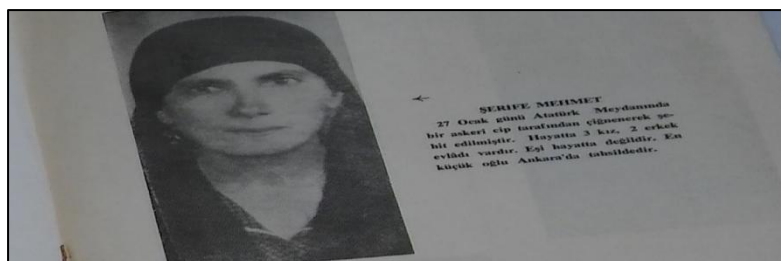
Η σορός του Πετράκη Γιάλλουρου
Εφημερίδα *Ελευθερία*, 8 Φεβρουαρίου 1956. Ο 20χρονος Mustafa Ahmet.
Εφημερίδα *Halkın Sesi* / Η φωνή του λαού,
29 Ιανουαρίου 1958.

Θεσσαλονίκη, Μάιος 1936:
Μάνα πάνω από τον νεκρό διαδηλωτή γιο της.
Η εικόνα αυτή ενέπνευσε στον ποιητή
Γ. Ρίτσο το ποίημα *Επιτάφιος*.
Ιστορία Γ' Γυμνασίου

Τάσος Ισαάκ, Κύπρος 1996
Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, 12 Αυγούστου 1996.

Şerife Mehmet Κύπρος 1958
Αλμπουμ Ηρώων
Εκδόθηκε το 1963 από την Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση

Λουκία Παπαγεωργίου

Κύπρος 1958

Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 8 Ιουλίου 1958.

Σκοπός ερώτησης 6 : Παραγωγή γραπτού επικοινωνιακού λόγου. Κειμενικό είδος για παραγωγή γραπτού επικοινωνιακού λόγου: δοκίμιο. Εξωτερικά δομικά στοιχεία δοκιμίου, εσωτερικά στοιχεία δοκιμίου (συνοχή – συνεκτικότητα), γλωσσικά χαρακτηριστικά δοκιμίου, οργανωτικά πρότυπα επιχειρηματολογίας (δομή επιχειρηματολογικού κειμένου).

7. Ο αγώνας της ΕΟΚΑ αποτελεί «θεμελιώδες κίνητρο εμπνεύσεως».⁵ Τα λογοτεχνικά πρόσωπα, ιστορικά ή επινοημένα, μπαίνουν σε δράση αποκλειστικά και μόνο χάρη στους χειρισμούς και την οπτική του δημιουργού τους με σκοπό να αναδείξουν πολιτικά πιστεύω, την πίκρα για την έκβαση του αγώνα, τη βιωματική εμπειρία αλλά και την πίστη ότι οι διαμορφωθείσες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες θα είναι παροδικές, καθότι δεν εδράζονται στις αρχές της ηθικής. Ποιο βιβλίο θα πρότεινες σε κάποιο συμμαθητή / συμμαθήτριά σου και γιατί;

Σκοπός ερώτησης 7 : Ο αγώνας της ΕΟΚΑ στη λογοτεχνία και η βιωμένη εμπειρία του Απελευθερωτικού Αγώνα 55-59, έτσι όπως παρουσιάζεται/αναπαρίσταται στο έργο άλλων λογοτεχνών. Να αναπτύξουν κριτική φιλιαναγνωστική στάση και να είναι ικανοί να πραγματοποιούν βιβλιοπαρουσιάσεις στο πλαίσιο της λέσχης ανάγνωσης στην τάξη, να συμμετέχουν σε λογοτεχνικά ιστολόγια και άλλες δημιουργικές δραστηριότητες. Επιλογή βιβλίων με αισθητικά και λογοτεχνικά κριτήρια με αξιοποίηση της σχολικής, δημοτικής ή άλλων βιβλιοθηκών (Κυπριακή Βιβλιοθήκη, Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου).

⁵Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Το βιβλίο», τ. 1, 1962, σελ.184.

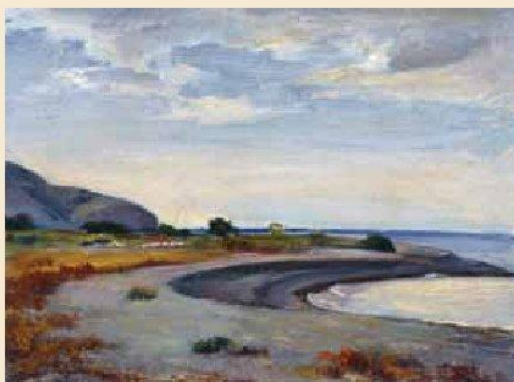
Παράρτημα :

- Παράρτημα _I. Το διήγημα *Ο πορτοκαλόκηπος*» του Γιώργου Φ. Πιερίδη
- Παράρτημα _II. Το ποίημα 27-28 *Ιανουαρίου 1958* του Süleyman Uluçamgil
- Παράρτημα _III. Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 8 Φεβρουαρίου 1956.
- Παράρτημα _IV. Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 29 Ιανουαρίου 1958.
- Παράρτημα _V. Εφημερίδα *ΤΟ ΕΘΝΟΣ*, 8 Ιουλίου 1958.
- Παράρτημα _VI. Εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, 12 Αυγούστου 1996.
- Παράρτημα _VII. Εφημερίδα *Halkın Sesi* / Η φωνή του λαού, 29 Ιανουαρίου 1958.
- Παράρτημα _VIII. Περιοδικό *Φωτεινοί Ορίζοντες*, Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας, Απρίλιος 1963.
- Παράρτημα _IX. *Άλμπουμ Ηρώων*, Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση, Λευκωσία, 1963.
- Παράρτημα _X. Ιστοσελίδα *Παιδείαnews*, 6 Οκτωβρίου 2024.
- Παράρτημα _XI. Ευαγγελία Λούβη, Δημήτριος Χρ. Ξιφαράς, *Νεότερη και Σύγχρονη, Γ' Γυμνασίου* (Αθήνα: Εκδόσεις ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2016).
- Παράρτημα _XII. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΟΡΜΟΥ ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 2025-2026

Γιώργος Φιλίππου Πιερίδης

Ο πορτοκαλόκηπος

Το παρακάτω διήγημα προέρχεται από τη συλλογή Σκληροί καιροί (1963). Αν και βασίζεται σε πραγματικό περιστατικό (τη δολοφονία σε διαδήλωση του σηματοφόρου του Γυμνασίου Αμμοχώστου Πετράκη Γιάλλουρου από τις βρετανικές αποικιακές δυνάμεις στις 07.02.1956), δεν αποτελεί χρονικό· εστιάζει μάλιστα περισσότερο στη φυσιογνωμία του πατέρα, προσφέροντας ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του κύριου χωρικού της εποχής και ένα διαχρονικό σύμβολο του ανθρώπου που έχει δεθεί αξεδιάλυτα με τον τόπο και τη μοίρα του.

Σολωμός Φραγκουλίδης, *Τονία στην ακροθαλασσιά*, λάδι, πριν το 1959

Ο τόπος σε τούτη την ακτή της Κύπρου είναι ευλογημένος. Γη αμμουδερή, ελαφριά, καλό νερό, κι η ανάσα της θάλασσας που γλυκαίνει τις χειμωνιάτικες παγωνιές. Ό,τι χρειάζεται για ν' αναστήσεις πορτοκαλιές. Περβολότοπος. Μια καταπράσινη λουρίδα που ζώνει το χρυσάφι της αμμουδιάς σ' όλο το ημικύκλιο του κόλπου για να σβήσει στα κατσάβραχα του κάβου. Τον Μάρτη σαν τύχει να φυσάει απόγι*, ο αέρας της θάλασσας, ως την είσοδο του κόλπου, δυο μίλια απόσταση, μοσχοβολάει ανθό.

Ν' αναστήσεις πορτοκαλιές είν' ένας λόγος. Το πώς όμως ο λόγος αυτός γίνεται πραγματικότητα το ξέρουν μόνο οι άνθρωποι που, σαν τον Πετρή, σφιχτόδεσαν για μιαν ολόκληρη ζωή το μόχθο τους με το χώμα και με το δέντρο σε βαθμό που δεν ξεχωρίζουν τα τρία αυτά βασικά συστατικά ενός περβολιού. Έτσι τον ανάστησε τον πορτοκαλόκηπό του ο Πετρής, στην άκρη της πράσινης λουρίδας, απάνω στο σύνορο προς τον κάβο.

Όταν ξεχώρισε απ' το πατρικό του κι έβαλε μπρος δουλειά για να κάμει το δικό του κτήμα ήτανε κάπως προχωρημένος στα χρόνια, σχεδόν τριαντάρης. Δεν στάθηκε βολετό να πάρει νωρίτερα το δικό του δρόμο γιατί είχε ν' αποκαταστήσει δυο αδερφές, που μεγαλοπαντρεύτηκαν. Ωστόσο δεν βαρυγκόμησε ποτέ του ο Πετρής. Όχι πως ήτανε καλόφυχος ή καν πως νοιάζονταν να μην αφήσει τους άλλους απροστάτευτους. Όχι. Ο Πετρής ήταν από κείνους τους στωικούς ανθρώπους, που ακολουθούν ατάραχοι κι αποφασιστικοί την πορεία που έχει προδιαγράψει στη μοίρα τους η ζωή, και που η ικανότητά τους να ζούνε τη ζωή τους δίχως να δίνουν σημασία σε κανέναν κάνει τους άλλους να τους σέβονται. Βαρύς, αμίλητος, δουλετής, ακολούθησε την προαώνια πορεία της ράτσας του γιατί έτσι τήνε βρήκε. Νοικοκύρεια τις αδερφές, μοιράζοντάς τους το

* απόγι, το: άνεμος που φυσά από την πλευρά της ξηράς

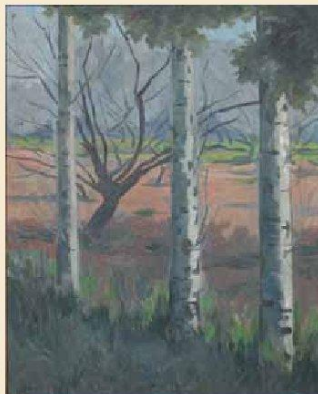
πατρικό κτήμα και την ευθύνη να γεροκομήσουνε τους γέροντες, κι απέ, δίχως να πάρει μιας ημέρας ανάσα, έβαλε το σταυρό του, έφτυσε στις χούφτες του κι άρχισε τσάπισμα για να δεντροφυτέψει τη δική του γη. Φύτεψε, μπόλιασε, περίφραξε, έχτισ' ένα σπιτάκι και παντρεύτηκε. Τι σημασία έχει αν ξεκίνησε στα τριάντα αντί να ξεκινήσει στα είκοσι. Πάλε η πορεία ήταν η ίδια, ακόμα κι η εσωτερική πορεία, το σφιχτοδέσιμο της ψυχής του με τούτο το χόμα, με τούτα τα δέντρα, να μην ξεχωρίζει τον δικό του μόχθο από τον μόχθο του νέου δεντρού, που αγωνίζεται να ριζώσει, τον δικό του πόνο από τον πόνο του δέντρου, που το χτύπησε η αρρώστια, ν' ακούει μέσα στον ύπνο του τον σφυγμό των δέντρων του, και να νιώθει ο ίδιος μιαν ευφροσύνη γιατί χόρτασαν εκείνα το νερό.

Ωστόσο το καθυστερημένο ξεκίνημα γίνηκε αφορμή να παραλλάξει η πορεία του απ' το συνηθισμένο πάνω σ' ένα σημείο. Ο Πετρής είχε περάσει τα τριαντατέντε όταν η γυναίκα του, τριαντάρα σχεδόν κι εκείνη, γέννησε το πρώτο τους παιδί. Ένα αγόρι. Άλλο παιδί δεν έκαμαν. Κι απάνω σ' αυτό το αγόρι, τον Αρτέμη, απίθωσαν οι μεσόκοποι γονιοί κάτι πρωτοφάνερα γι' αυτούς ασθήματα, που τα κρατούσαν μέσα τους α ξεδιάλυτα, μα που έβαλαν μεσ' στην ψυχή της μάνας τον σπόρο μιας απέραντης στοργής και στο μυαλό του Πετρή κάτι καινούριες ιδέες. Έτσι ο Αρτέμης, ο μοναχογιός, πήρε από τη μάνα του χάδια ασυνήθιστα στους ανθρώπους της ράτσας του, κι απ' τον Πετρή την άδεια να πάει στο Γυμνάσιο, στην πόλη, μιαν ώρα δρόμο απ' το χωριό.

Κι ούτε που σταμάτησαν ως εδώ οι καινούριες ιδέες μέσ' στο μυαλό του Πετρή, παρό έβαλε σκοπό να στείλουν τον Αρτέμη να σπουδάσει σα θα τέλειωνε το Γυμνάσιο. Όμως γι' αυτό το ζήτημα δεν έκαμε ποτέ του λόγο· ούτε και στον ίδιο τον εαυτό του το μολογούσε σαν οριστικό, μόνο «ας τελειώσει και βλέπουμε», έλεγε μέσα του, κράταγε μετέωρο για μια στιγμή το χέρι του, που δούλευε με το κλαδευτήρι, ένα χαμόγελο τρεμούλιαζε μέσα στα μάτια του, και ξανάπανε το κλάδεμα.

Τώρα ο κόσμος του Πετρή γίνηκε αλλόκοτος έτσι που μοιράζονταν ανάμεσα στην ασάλευτη αφοσίωσή του στο κτήμα και στα ονειροπολήματά του για τον Αρτέμη. Σα να ζούσε δυο ζωές, που μέσα στην πρωτόγονη σκέψη του δεν είχανε κοινό σημείο επαφής μα που ωστόσο δεν γίνονταν αφορμή διχασμού. Τα ονειροπολήματά άνοιξαν μόνο ένα παράθυρο απ' όπου κάποιο νέο φως πλημμύριζε την καρδιά του Πετρή.

Έτσι κύλησαν τα χρόνια. Οι πορτοκαλιές άπλωσαν κλώνους, έσμιξαν τις φυλλωσιές τους, κι ο Αρτέμης γίνηκε δεκαοχτώ

Ανδρέας Ασπρόθας, *Λεύκες*, λάδι, 1965-1970

χρονών τελειόφοιτος. Ένα μελαγχρινό παλληγκάρι, συμπτυκνωμένο, λιγομίλητο, ίδιος ο πατέρας του. Όσο μεγάλωνε και πρόκοβε ο Αρτέμις, το φως στην καρδιά του Πετρή απλώνονταν με μιαν ήσυχη βεβαιότητα κι ήτανε σαν η προκοπή του παιδιού να επισφράγιζε τη δική του προκοπή στο κτήμα.

Ωστόσο, τον τελευταίο καιρό ένας καινούριος άνεμος πήρε να φυσάει, που ξεσήκωσε τα φρένα των ανθρώπων. Σαν ένα μήνυμα διάχυτο και συγκλονιστικό, από τα βάθη των καιρών, να λέει πως έφτασεν η ώρα, και τους καλούς νησιώτες δεν τους χωρούσαν πια τα πλαίσια της καθημερινότητας. Στα καφενεία, στην αγορά, στα σπία, στους τόπους της δουλειάς, στα σχολεία, ένα κύμα συναγερμού, προσδοκίας, διεκδίκησης ύψωσε τις ψυχές απάνω από τη λογική των συμβιβασμών και της ρουτίνας. Οι νέοι ζώστηκαν την πανοπλία του ενθουσιασμού τους κι αποζητούσαν ευκαιρίες αυτοθυσίας. Πήγαναν, έρχονταν, συνάγονταν παρόμερα και οικοκουβεντούσαν, κι άξαφνα πήδαναν στα ποδήλατα και τραβούσαν για την πόλη. Μαζί τους κι ο Αρτέμις.

Ο Πετρήs ψυχανεμίστηκε με το πρώτο. Ωστόσο σόπαανε, κι όπως το αγρίμι οσμίζονταν στον αέρα την επερχόμενη καταγίδα. Γεμάτος επιφύλαξη, περίμενε και παρακολουθούσε τον Αρτέμη. Όμως μια μέρα, που η γυναίκα του δοκίμασε να του πει τους φόβους της για το παιδί, που δεν συμμαζεύονταν, την αποπήρε.

«Άσε τον. Ξέρει τι κάνει. Τι θεs, να κόψει πίσω, κοτζάμι άντραs, και να χωθεί πίσω απ' τα φουστάνια σου;».

Ύστερα αρχίνησε σιγά σιγά να δαμάζει τις επιφυλάξεις του κάποιο συναίσθημα πως όλος ετούτος ο ξεσηκωμός γύρω του ήτανε σα να ξεπηδούσε από τις ρίζες της δικής του ύπαρξης, από βαθιά, πολύ βαθιά, από 'κεί που αντλούσε τους χιμούς της η συνείδηση του εθνισμού του.

Μιαν ημιόλουστη φθινοπωρινή μέρα ο Πετρήs κάθονταν στο κατόφλι του και διάθωνε το θειαμιστήρι του, να το 'χει έτοιμο για να θειαφίσει* μόλις θα βρισκε κατάλληλο καιρό, όταν άνοιξε με ορμή η καγκελόπορτα του περβολιού και μπήκανε λαχανιασμένα δυο παλληγκαράκια, που ήτανε και στάθηκαν ομπρός του και στριφογύριζαν με αμηχανία στα χέρια τους τα σχολικά τους κασκέτα. Ο Πετρήs αλαφιάστηκε μα δεν τ' απόδειξε, μόνο τους κοίταγε και περίμενε να μιλήσουν. Τέλος, το ένα απ' τα παιδιά, ξεχνώντας τα λόγια που φαίνεται να είχε προετοιμάσει, είπε βιαστικά κι ασύνδετα όλη την ιστορία: Οι μαθητές είχαν κατέβει σε διαδήλωση. Ρίχτηκαν πυροβολισμοί από τις «δυνάμεις ασφαλείας». Ο Αρτέμις, που πήγαναν εμπρός με τη σημαία, έπεσε. «Πληρώθηκαν κι άλλοι δυο, όμως ο Αρτέμις... έπεσε!», ξανά 'πε το παιδί γοερά.

Ο Πετρήs κατάλαβε και βρέθηκε μεμιάς όρθιος. Μια πύρινη κολόνα θυμού υψώθηκε μέσα του και τριζοβολούσε. Η μάνα, που

* **θειαφίζω:** ρίχνω θείαφι στα φύλλα φυτού, δέντρου κ.λπ. για την πρόληψη ή την καταπολέμηση αρρώστιας

Θεόδωλος Θεοδούλου, *Πετράκης Γιάλλουρας*,
χάλκινη προτομή, 1995

βρίσκονταν μέσα στο σπίτι κι άκουγε, έσυρε μια φωνή κι έκαμε να χυθεί όξω. Όμως ο Πετρής άπλωσε το χέρι του και την αντίκοψε. Κι αγκαλιάζοντάς την με μια τρυφερότητα πρωτοφάνερη την έβαλε να καθίσει.

Όλα όσα ακολουθήσανε κείνη τη μέρα και την άλλη, ήτανε για τον Πετρή σα να γίνονταν μέσα σε μια ξέχωρη περιοχή της ζωής του, σε μια περιοχή όπου τίποτα δεν τελειώνει και τίποτα δεν αρχίζει, γιατί η στιγμή, η κάθε στιγμή, είναι τόσο κορεσμένη από εσωτερικό κραδασμό, που γεμίζει, μοναδική και κυρίαρχη, τα πάντα. Μέσα στη συντριβή του ένιωθε σα μεταρσιωμένος* από μιαν υπερβατική κι απροσδιόριστη ταύτιση του δικού του δράματος με το συνολικό παλμό γύρω του.

Όμως μετά την ταφή του Αρτέμη ήρτε η νύχτα κι ο κόσμος άρχισε διακριτικά, μ' ένα σφίξιμο χεριού, μ' ένα λόγο καλό, να φεύγει. Ωσπου, περασμένα μεσάνυχτα, οι δυο γερασμένοι γονιόι απόμειναν μόνοι, δίχως παραστεκόμενους στο σπαραγμό τους.

Ο Πετρής ένιωσε τότε σα να προσγειώθηκε στη γνώριμη περιοχή της καθημερινής ζωής. Γύρισε και κοίταξε τη μάνα, που καθόταν βουβή με διπλωμένες τις άχρηστες πια φτερούγες της στοργής της, κι ένιωσε πάλε κείνη την τρυφερότητα μέσ' στην καρδιά του και στις παλάμες του ένα μερμήγκισμα από συγκρατημένο χάδι.

Ύστερα κείνη, αποκαμωμένη, έγειρε τάχα να κοιμηθεί* κι ο Πετρής, που δεν τότε χωρούσε ο τόπος, άνοιξε την πόρτα και βγήκε στο περβόλι.

Η ζωντανή παρουσία των δέντρων του, η γνώριμη ανασεσιά τους κάτω απ' την αστροφεγγιά, τότε παράσυναν όπως πάντα μέσα στη δικιά τους τροχιά.

Ήταν η γλυκύτατη ώρα που προμηνάει τη χαραυγή. Ο γρύλος κεντούσε το κέντημα της τρύπας του πάνω στον πέπλο της σιωπής. Μια κότα φτεράκιασε μέσ' στο κοτέτσι. Από πέρα ακούστηκε μουκάνισμα βοδιού. Ύστερα ο ορίζοντας πήρε να ροδίζει κι ο Πετρής πρόσεξε πως ο καιρός ήταν ξερός και ήσυχος. «Καιρός για θειάφισμα», σκέφτηκε* κι ο δουλευτής, που ξύπνησε μέσα του, συνδέοντας αυθόρμητα τη σκέψη με την πράξη, πήγε στην παράγκα όπου είχε συγυρισμένα τα σύνεργά του, πήρε το θειαφιστήρι κι αρχίνησε δουλειά.

Το θειαφιστήρι γέμισε τη σιωπή της ορθρινής* ώρας μ' ένα παράξενο ήχο, που έμοιαζε σαν επίμονο και ρυθμικό αγρομαχητό ζωντανού, κι ήταν σα να καλούσε τον ήλιο καθώς δυνάμωνε κι απλωνόταν το φως της αυγής για να δώσει στο καθετί ένα εξάισιο νόημα.

* **μεταρσιώνωμαι**: είμαι σε πνευματική και ψυχική ανά-
ταση

Γιώργος Φ. Πιερίδης

Ο Γιώργος Φιλίππου Πιερίδης (Δάλι, 1904 - Λευκωσία, 1999), μεγάλωσε, όπως και ο αδελφός του Θοδόσης, στο Κάιρο και φοίτησε στην εκεί Αμπέτειο Σχολή. Στη συνέχεια και επί μια εικοσιπενταετία εργάστηκε ως υπάλληλος σε επιχειρήσεις εμπορίας βαμβακιού. Ενταγμένος από νωρίς στο χώρο της Αριστεράς, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υπέστη διώξεις από τις βρετανικές δυνάμεις της Αιγύπτου για τις ιδέες και την αντιστασιακή του δράση. Το 1946 εγκαταστάθηκε στην Κύπρο και από το 1954 ως την τουρκική εισβολή του 1974 ανέλαβε την οργάνωση και τη διεύθυνση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Αμμοχώστου. Ακολούθως εργάστηκε στη Βιβλιοθήκη Φανερωμένης στη Λευκωσία.

Πεζογράφος με ευδιάκριτη παρουσία στην πνευματική ζωή της ελληνικής παροικίας της Αιγύπτου και κατόπιν της Κύπρου, με συνεργασίες σε διάφορα έντυπα (εφ. Ταχυδρόμος Αλεξάνδρειας, περ. Νέα Εποχή), θα εκδώσει το πρώτο του βιβλίο (Οι βαμβακάδες, 1945) στην Αλεξάνδρεια, αντλώντας τη θεματολογία του από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων του μόχθου, γηγενών και ξένων, στην Αίγυπτο. Στη συλλογή Διηγήματα από τη Μέση Ανατολή (1949) θα αναπαραστήσει τα δεινά και τις ιδεολογικές συγκρούσεις των ελληνών στρατιωτών που συμμετείχαν στις εκεί συμμαχικές δυνάμεις κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στη δεκαετιαία 1963-1978 θα δώσει μέσα από τέσσερις συλλογές διηγημάτων (Σκληροί καιροί, 1963' Ασάλευτοι καιροί. Διηγήματα από την άλλη Κύπρο, 1966' Ο καιρός των Ολβίων. Διηγήματα από την προτελευταία Κύπρο, 1975' Ο καιρός της δοκιμασίας, 1978) όλο το φάσμα της ιστορικής και κοινωνικής πραγματικότητας στην Κύπρο από τα χρόνια της ύστερης Αγγλοκρατίας μέχρι και την επαύριο της τουρκικής εισβολής του 1974. Στα τελευταία του βιβλία (Μνήμες και ιστορίες από την Αίγυπτο, 1986' Ο καλός πολίτης και οι άλλοι, 1993' Κι άλλες μνήμες και ιστορίες από την Αίγυπτο, 1995) θα επιστρέψει ως επί το πλείστον στην αιγυπτιακή θεματολογία, ανασυστήνοντας πρόσωπα και πράγματα από την εκεί εμπειρία του. Ασχολήθηκε επίσης με τη μετάφραση, ενώ δημοσίευσε και ποικίλες μελέτες για θέματα λογοτεχνίας και ξένους πεζογράφους (Γκυ ντε Μωπασσάν, Α. Τσέχωφ, Φ. Ντοστογιέφσκι, Τζ. Σουίφτ κ.ά.).

Φεβρουάριος 1982

Γιώργος Φ. Πιερίδης

Στον Αμμόχωστο βρήκαμε και δύο αξιόλογα βιβλία της βιβλιοθήκης με πρόλογο υπογραμμένο και άλλο περιεχόμενο : η βιβλιοθήκη του Ευάγγελου Λουίδη και η βιβλιοθήκη του Δημήτρη Μαργαρίτη

Δημοτική Βιβλιοθήκη και Πτυχιολογική Αρχειοθήκη

Η δημοσίευση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Αμμοχώστου αρχίνατε το 1952, με την απόφαση των δημοτικών συμβουλίων ανεργία, ενώ μερ' αυτό το έργο με αίτημα εισαγωγή όφου, πάνω από τον ετήσιο κατασκευαστικό δημοτικό έσοδο, για την ίδρυση των δύο δημοτικών (τότε δύο έσοδα) και τρία τριάντα. Η αίτηση απορρίφθηκε τον Ιούλιο του 1953

Παράρτημα _II. Το ποίημα 27-28 Ιανουαρίου 1958 του Süleyman Uluçamgil

Σε αμέτρητο πλήθος
Ρίχτηκαν αμέτρητες βόμβες αερίου
Μάταια οι σφαίρες έπεφταν σαν βροχή
Κι ο Θεός μας βοηθούσε.

*"Sayısız insanlar üstüne
Atılan sayısız gaz bombaları
Tesirsiz kalıyordu yağmurdan
Tanrı da bize yardım ediyordu.*

Της καρδιάς οι παλμοί
Σκίζουν τον αέρα
Ο φόβος τι είναι;
Εμάς εξυμνούσε ο θάνατος.

*Göniüllerin yankısı
Sığmazdı gökyüzüne
Korku ne ki?
Bizi ölüm methediyordu.*

Τα μαύρα σύννεφα που
σκίαζαν τον ουρανό από το 1878
Δεν τον σκοτείνιαζαν πια
Ο άνθρωπος που κουρέλιασε αυτά τα σύννεφα
Μια μαχαίριά τράβηξε
Και την ελευθερία έφερε.

*Kara perde beyazlaşıyordu
1878'den kalan
Bu perdeyi yırtan insan
Zehirli bir bıçağı geri çevirip
Hürriyeti getiriyordu.*

Στο σκοτάδι των ογδόντα χρόνων
Πάλι πηγή φωτός ήταν οι Τούρκοι της Κύπρου
Σε δυο μέρες, εξεγέρθηκαν, έγιναν φλόγες
Ελευθερία, ελευθερία φώναζαν.

*Seksen senenin karanlığında
Yine bir ışıktı Kıbrıs Türkü
İki gün, taştı, alev alev oldu
Hürriyet, hürriyet diyordu.*

Οι Τούρκοι της Κύπρου
Φώτιζαν αυτήν την εστία
Πυρακτωμένα σώματα σε επτά νεκροτράπεζα
Όπως οι πρόγονοι έτσι και οι μετέπειτα γενιές
Η ελευθερία το απαιτούσε αυτό.

*Yaşayan her kalple Kıbrıs Türklerinden
Işık verip bu ocak
Yedi musallada korlaşıyordu
Evvelkiler ve sonrakiler gibi
Hürriyet bunu gerektiriyordu" (Deliceit*

(Ελεύθερη δική μου μετάφραση)

Πηγή : Yeniasır, M., & Gökbulut, B. (2018). Süleyman Uluçamgil'in Gözüyle Kıbrıs'ta İngiliz Sömürge Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(40), 139-148.
<https://doi.org/10.21497/sefad.515231>

ΧΑΡΑΥΓΗ

της
Δευτέρας

Ακρόπολη
Το σύμβολο
ενός
πολιτισμού
Σελ. 6
ΔΕΥΤΕΡΑ 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1996

Τούτη η δίψα δε γβρίζει, τούτη η μάχη δεν παύει, χίλια χρόνια αν περάσουν, δεν πεθαίνουμε σκλάβοι

Ευθώς...

Οι δυνάμεις που κινούνται για την ενοποίηση της πατρίδας, οι δυνάμεις που κινούνται για την ενοποίηση της πατρίδας, οι δυνάμεις που κινούνται για την ενοποίηση της πατρίδας...

Δολοφονήθηκε 24χρονος στη νεκρή ζώνη

Με ένα βότσαρι η νεκρή ζώνη στη Δυτική, γράφοντας το το βότσαρι...
Ο 24χρονος Τάσος Ισαάκ, από το Παράλιαν, άρπασε την τάραξη που τον πήρε το αριστερό, κτυπημένο βότσαρι από το βότσαρι...
Το βότσαρι που τον πήρε το αριστερό, κτυπημένο βότσαρι από το βότσαρι...

Τραγική κατάληξη τραγικών χειρισμών

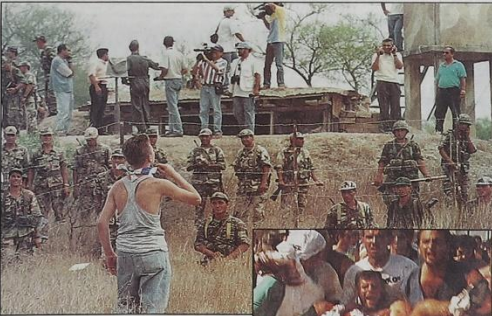

Πρωτοστάτησαν οι «Γκρίζοι Λύκοι»

Στη γραμμή παύσης της επιδιόρθωσης του Ντενκτάς, πρωτοστάτησαν οι κομμάτια του καθεστώτος μαζί με...

Κτυπούσαν
αλύπητα
τον Ισαάκ
ΑΥΤΟΠΤΗΣ μαρτυράει δηλώνει ότι ελεγχόμενοι...
Ο 24χρονος Τάσος Ισαάκ, από το Παράλιαν...

Το χρονικό των επεισοδίων και της δολοφονίας του 24χρονου διαδηλωτή

Όλες οι λεπτομέρειες από την τραγική εξέλιξη της θανατικής αντιμετώπισης πορείας...
Ο 24χρονος Τάσος Ισαάκ, από το Παράλιαν...

Δικαιολογίες ΟΥΝΦΙΣΥΠ
Επεί οι άνθρωποι της Δύναμης δεν μπορούν να βάλουν...

Να αποδοθούν ευθύνες εκεί που υπάρχουν

Ο Γ.Γ. της Κ.Ε. του ΑΚΕΛ Δημήτρης Χριστόφας...
Είναι επίσης γεγονός, επισημαίνει ο Δ. Χριστόφας...

Οχι Ντενκτάς και στους ξένους μοτοσικλιστατές

Ο ξένος μοτοσικλιστατής που συμμετείχε...
Ο 24χρονος Τάσος Ισαάκ, από το Παράλιαν...

Λόγοι... εθνικής ασφάλειας

Χωρίς να δώσει ιδιαίτερη έμφαση και να αμφισβητήσει...
Ο 24χρονος Τάσος Ισαάκ, από το Παράλιαν...

KABA «CYPRIA»
Οινοεπιλογή και...
διαφώτιση
στην καρδιά
της Πάφου
Σελ. 9

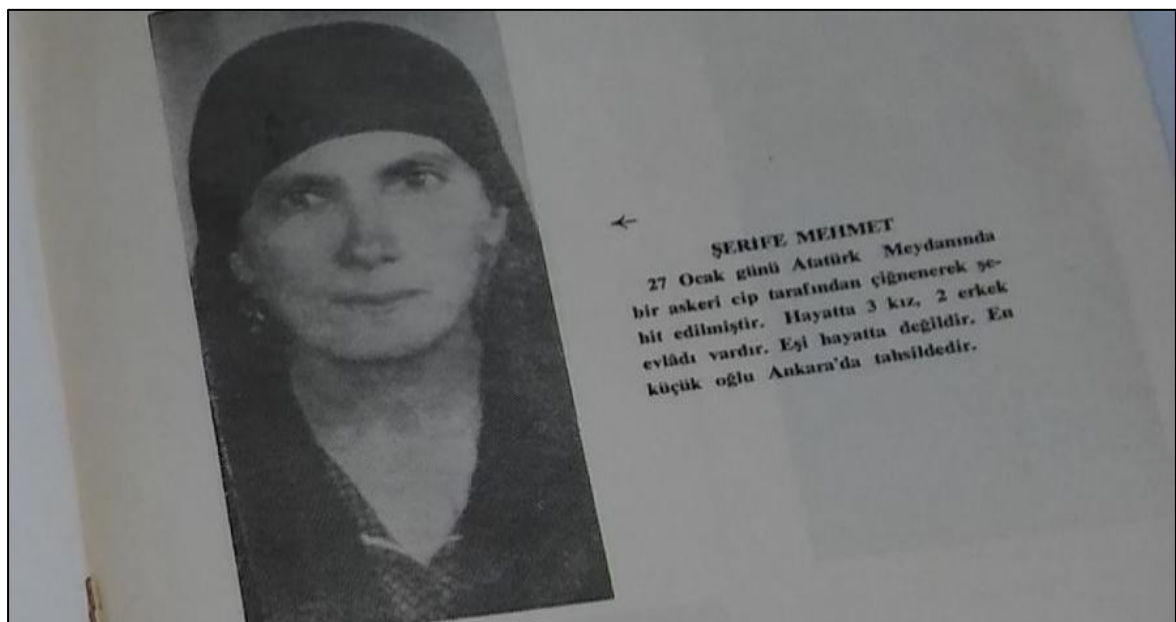
ΕΝΥΔΡΕΙΟ ΠΑΦΟΥ
Ματιές
στον υπέροχο
κόσμο
του βυθού
Σελ. 8

ΠΡΟΣΟΧΗ
Η θάλασσα
κρύβει...
παγίδες
Σελ. 2

Παράρτημα _VIII. Περιοδικό *Φωτεινοί Ορίζοντες*, Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας, Απρίλιος 1963.

Παράρτημα _IX. *Αλμπουμ Ηρώων*, Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση, Λευκωσία, 1963.

Παράρτημα _X. Ιστοσελίδα *Παιδείαnews*, 6 Οκτωβρίου 2024.

(https://paideia-news.com/)

06 Οκτ 2024

Τίτλοι:

ις και προτάσεις (idiotiki-mesi-geniki/2024/10/06/antimetopisi-ton-xarismatikon-mathiton-sto-ekpaideyt

(https://ads.chr-news.com/www/delivery/ck.php?

oaparams=2_bannerid=193_zoneid=22_cb=3f95e257e5_oadest=https%3A%2F%

news.com/www/delivery/ck.php?

Τηλέφωνο: 99475430 Email: chr@paideia-news.com

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

news.com/www/delivery/ck.php?

(https://ads.chr-

news.com/www/delivery/ck.php?

oaparams=2_bannerid=213_zoneid=23_cb=78b1

(https://ads.chr-

news.com/www/delivery/ck.php?

oaparams=2_bannerid=213_zoneid=23_cb=78b1

learning-gr%2F%3Futm_source%3Dpaideia-

news%26utm_medium%3Dbanner305x90%26utm_content%3Ddistance-

learning-paideia-news-

may20%26utm_campaign%3D2004079D%26utm_term%3Ddisplay-

ads)

(https://ads.chr-

news.com/www/delivery/ck.php?

oaparams=2_bannerid=213_zoneid=23_cb=78b1

learning-gr%2F%3Futm_source%3Dpaideia-

news%26utm_medium%3Dbanner305x90%26utm_content%3Ddistance-

learning-paideia-news-

may20%26utm_campaign%3D2004079D%26utm_term%3Ddisplay-

ads)

Περισσότερα

(mathites/2020/01/29/nai-

stin-oloimeri-apoxi-

apo-ta-mathimata-

apofasisan-oi-

mathites,-se-

dimopsifisma-psem-

29-1-2020/)

Ναι στην ολόήμερη αποχή
από τα μαθήματα
αποφάσισαν οι μαθητές,
σε δημοψήφισμα ΠΣΕΜ
(mathites/2020/01/29/nai-
stin-oloimeri-apoxi-apo-
ta-mathimata-apofasisan-

Παράρτημα _XI. Ευαγγελία Λούβη, Δημήτριος Χρ. Ξιφαράς, *Νεότερη και Σύγχρονη, Γ' Γυμνασίου* (Αθήνα: Εκδόσεις ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2016).

Ενότητα 43

Ιστορία (Γ' Γυμνασίου) - Βιβλίο Μαθητή (Εμπλουτισμένο)

Οι εικόνες να κληρονομήσουν το 1932, την Ελλάδα σε πτώχευση και να προκηρυχθεί εκλογές.

Το Λαϊκό κόμμα στην εξουσία (1933) Στις εκλογές που έγιναν στις 5 Μαρτίου 1933 επικράτησαν τα αντιβενιζελικά κόμματα. Τη νύχτα των εκλογών, ωστόσο, επιχειρήθηκε από βενιζελικούς αξιωματικούς πραξικόπημα που απέτυχε. Αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον ηγέτη του Λαϊκού κόμματος Παναγή Τσαλδάρη, η πολιτική κρίση κλιμακώθηκε, με αποκορύφωμα την εκδήλωση δολοφονικής επίθεσης κατά του Βενιζέλου.

Το κίνημα του 1935 και η παλινόρθωση της βασιλείας Ύστερα από μια περίοδο μεγάλης πολιτικής έντασης, εκδηλώθηκε από βενιζελικούς αξιωματικούς νέο κίνημα την 1η Μαρτίου 1935, το οποίο κατέστειλε ο υπουργός Στρατιωτικών Γ. Κονδύλης. Ακολούθησαν διώξεις και εκτελέσεις βενιζελικών. Τελικά ο Κονδύλης ανέτρεψε τον Τσαλδάρη, επέβαλε δικτατορία και προχώρησε στην παλινόρθωση της μοναρχίας (Νοέμβριος 1935).

Μετά την παλινόρθωση Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα, ο Γεώργιος Β' παραμέρισε τον Κονδύλη και χορήγησε αμνηστία στους πολιτικούς που είχαν κατηγορηθεί για το κίνημα του 1935. Στις εκλογές που έγιναν το 1936, βασιλικοί και βενιζελικοί αναδείχθηκαν ισοδύναμοι, με αποτέλεσμα το ΚΚΕ, που είχε εκλέξει 15 βουλευτές, να παίζει ρόλο ρυθμιστή. Τότε ο Γεώργιος Β' διόρισε πρωθυπουργό τον γνωστό για τις αντιδημοκρατικές του ιδέες Ιωάννη Μεταξά. Η πρωθυπουργοποίησή του αλλά και η όξυνση της οικονομικής κρίσης προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις, με αποκορύφωμα τις αιματηρές διαδηλώσεις της Θεσσαλονίκης τον Μάιο του 1936. Με πρόσχημα τα γεγονότα αυτά και επικαλούμενοι «κομμουνιστικό κίνδυνο», ο Γεώργιος Β' και ο Μεταξάς κήρυξαν δικτατορία στις 4 Αυγούστου 1936, παραμονή εικοσιπεντάωρης γενικής απεργίας.

2. Θεσσαλονίκη, Μάιος 1936:

**Παράρτημα _ΧΙΙ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΟΙΝΟΥ ΚΟΡΜΟΥ ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 2025-2026**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΟΡΜΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 2025-2026

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Λογοτεχνίας Λυκείου (υποχρεωτικό μάθημα στο πλαίσιο των Νέων Ελληνικών) η ύλη αναδομείται στα μέτρα μιας ιστορικής – γραμματολογικής προσέγγισης. Επιπλέον, αυτή ανανεώνεται σε μεγάλο βαθμό και συγχρόνως διαφοροποιούνται, σε ορισμένα σημεία, οι μεθοδολογικές εισηγήσεις για τη διδασκαλία της, ενώ προτείνεται ο συνδυασμός της προσφοράς της με **διακειμενικές** και, όπου είναι δυνατόν, με διαθεματικές προσεγγίσεις, καθώς και με την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας και άλλου εποπτικού υλικού. Η διδακτική της Λογοτεχνίας στο Λύκειο αναδιαμορφώνεται, ώστε να είναι συμβατή με την τρέχουσα διδακτική πρακτική στο Γυμνάσιο και να αποτελεί ομαλή συνέχεια της: Πιο συγκεκριμένα:

1. **Η αρχή της συνεξέτασης μορφής-περιεχομένου** διέπει κάθε μάθημα Λογοτεχνίας σε όλες τις φάσεις του, από την πρόκληση ενδιαφέροντος έως την αξιολόγηση, προφορική και γραπτή. Για τον σκοπό αυτό, ο/η διδάσκων/διδάσκουσα δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε ερωτήσεις και δραστηριότητες που προωθούν την υλοποίηση της πιο πάνω αρχής και ασκεί τους/τις μαθητές/μαθήτριές του τόσο στην αξιοποίηση του σχολικού *Λεξικού λογοτεχνικών όρων* όσο και στη χρήση των όρων αυτών στον προφορικό και στον γραπτό λόγο.
2. Στο επίκεντρο της διδασκαλίας και της αξιολόγησης, και με οδηγό τους σχετικούς δείκτες, τοποθετείται **ο λογοτεχνικός γραμματισμός**, όχι ως διδασκαλία θεωρίας της λογοτεχνίας ερήμην των κειμένων, αλλά πάντοτε σε συνάρτηση με τα εκάστοτε κείμενα και με στόχο την ανάδειξη της λογοτεχνικότητάς τους. Ως εκ τούτου, ο λογοτεχνικός γραμματισμός και οι συναφείς δείκτες επιτυχίας και επάρκειας αποτελούν σημαντική παράμετρο της διδασκαλίας, χωρίς ωστόσο να συνιστούν αυτοσκοπό. Εξίσου σημαντικές παράμετροι είναι και το αξιακό περιεχόμενο, οι βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης καθώς και η αισθητική απόλαυση του λογοτεχνικού κειμένου. Απώτερος σκοπός της διδασκαλίας στοιχείων λογοτεχνικού γραμματισμού είναι, σταδιακά, να καταστούν οι μαθητές/μαθήτριες επαρκείς αναγνώστες της λογοτεχνίας.
3. Ο αξιακός και ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του μαθήματος πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της διδασκαλίας, ώστε το αξιακό περιεχόμενο των λογοτεχνικών κειμένων να μην υποβαθμίζεται. Προτείνεται να αποδίδεται στη διδασκαλία ισοζυγισμένη έμφαση τόσο στο αξιακό περιεχόμενο όσο και στον λογοτεχνικό γραμματισμό, με αξιοποίηση του βιωματικού στοιχείου, της μαθητοκεντρικής διδασκαλίας και της συστηματικής καλλιέργειας των ικανοτήτων της διά βίου μάθησης.
4. Νοείται ότι οι δείκτες βασικών ικανοτήτων διά βίου μάθησης υλοποιούνται συστηματικά και σπειροειδώς σε όλα τα μαθήματα, με επιλογή της κατάλληλης κάθε φορά ικανότητας και του συναφούς δείκτη, ανάλογα με το εκάστοτε διδασκόμενο λογοτεχνικό κείμενο. Μέσω της σπειροειδούς διάταξης των δεικτών να επιδιώκονται η καλλιέργεια και η εμπέδωση δεξιοτήτων και στάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τον παιδευτικό χαρακτήρα του μαθήματος.
5. Στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος, που ακολουθεί, δίνονται τα κείμενα που προτείνονται για συστηματική διδασκαλία, μαζί με τον διαθέσιμο χρόνο σε διδακτικές περιόδους, καθώς και συνακόλουθες προτάσεις διακειμενικής και διαθεματικής ανάγνωσης, που δεν εξαντλούν ασφαλώς το εύρος των διαθέσιμων αναφορών και ερμηνευτικών προτάσεων των κειμένων. Διευκρινίζεται ότι **δεν είναι δυνατόν να διδαχθούν όλα τα λογοτεχνικά κείμενα με τη διδακτική πρακτική της συνανάντησης**, δεδομένου ότι στο Λύκειο η κατάταξη της ύλης του μαθήματος της Λογοτεχνίας

είναι ιστορική – γραμματολογική και όχι θεματική. Επομένως, διδάσκονται συστηματικά τα προβλεπόμενα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα κείμενα και γίνεται συστηματική συνανάγνωση μερικών από αυτά (τα οποία καθορίζονται στο Περίγραμμα Ύλης) με άλλα κείμενα, με κριτήριο προκαθορισμένους ενδεικτικούς άξονες συνανάγνωσης, στη βάση των δεικτών επιτυχίας και επάρκειας. Αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν σε διάφορες φάσεις της διδασκαλίας του βασικού κειμένου, χωρίς ωστόσο η χρονική διάρκεια της αξιοποίησής τους στην τάξη να είναι δυσανάλογα μεγάλη σε σύγκριση με τον χρόνο διδασκαλίας του πρώτου. Από την άλλη, είναι σημαντικό να προσεχθεί ότι η συνανάγνωση των κειμένων δεν ενδείκνυται να υποβαθμίζεται ως ολιγόλεπτη καταληκτική δραστηριότητα του μαθήματος, αλλά πρέπει να εντάσσεται λειτουργικά σε αυτό και κατά διαστήματα να αξιολογείται, δεδομένου ότι η εξέταση των μαθητών/μαθητριών σε αδιάκτο λογοτεχνικό κείμενο, για σύγκριση με διδαγμένο, εισάγεται στα διαγωνίσματα και στα εξεταστικά δοκίμια Λογοτεχνίας.

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

- ✿ *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Γενικού Λυκείου*, Β' Τεύχος, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2012.= ΚΝΕΛ Β'
- ✿ *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Γενικού Λυκείου*, Γ' Τεύχος, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2012.=ΚΝΕΛ Γ'
- ✿ *Ανθολογία Νεοελληνικής Ποίησης, Για την Τρίτη Λυκείου*, ΥΑΠ, Λευκωσία, 2004.=ΑΝΠ Γ'
- ✿ *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας*, Τόμος Β', ΥΠΠ, ΠΙ, ΥΑΠ, Λευκωσία, 2012. = ΚΚΛ Β'
- ✿ *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2004. = ΛΛΟ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΤΗΣΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΛΗΣ (54 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ)

Σημείωση 1: Στη στήλη **διδασκτέα ύλη Λογοτεχνικά Κείμενα** σημειώνονται τα κείμενα που προορίζονται για συστηματική διδασκαλία, **είναι δηλαδή διδασκτέα και εξεταστέα.**

Σημείωση 2: Στις στήλες **ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ** και **ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ** σημειώνονται οι αντίστοιχοι δείκτες που καλούνται να καλύψουν οι εκπαιδευτικοί για κάθε κείμενο. Νοείται ότι οι Δείκτες του Λογοτεχνικού Γραμματισμού, οι Γενικοί Δείκτες, οι Δείκτες Αξιακού Περιεχομένου¹ και οι δείκτες διά βίου μάθησης υλοποιούνται σπειροειδώς και σε συνάρτηση με τους Δείκτες Λογοτεχνικού Γραμματισμού, σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Σημείωση 3: Στη στήλη **ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ- ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ** προτείνονται κείμενα που θα αξιοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί, είτε για απλή, είτε για συστηματική συνανάγνωση. **Τα κείμενα για συστηματική συνανάγνωση διδάσκονται υποχρεωτικά, αλλά δεν περιλαμβάνονται στην εξεταστέα ύλη της Ενιαίας Τελικής Απολυτήριας Γραπτής Εξέτασης και των Παγκύπριων Εξετάσεων.** Τα κείμενα για απλή συνανάγνωση είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν κατά την κρίση του διδάσκοντος, δηλαδή δεν διδάσκονται υποχρεωτικά. Επίσης προτείνονται δραστηριότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί, κατά την κρίση τους και με δυνατότητα ατομικής επιλογής, στο πλαίσιο της διαθεματικότητας, της διακαλλιτεχνικότητας, της διακειμενικότητας, της συνανάγνωσης-συνεξέτασης των κειμένων, καθώς επίσης των μικρών εργασιών τύπου project, ανάλογα με τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο, τα ενδιαφέροντα και το επίπεδο των μαθητών/-τριών τους.

¹ Δείκτες Λογοτεχνικού Γραμματισμού, Γενικοί Δείκτες, Δείκτες Αξιακού Περιεχομένου και οι Δείκτες Δια Βίου Μάθησης Γ' Λυκ. Κ.Κ. βλ.: <http://logom.schools.ac.cy/index.php/el/logotechnia/analytiko-programma>

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ Διδακτέα	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ. ΔΙΑΔ/ΙΑΣ
Μ. Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.» (συνέχεια)		συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών, χρήση βοηθημάτων • προφορική και γραπτή διατύπωση απόψεων και επιχειρημάτων, δημιουργική γραφή και λογοτεχνική δημιουργία		
✚ Κυπριακή Λογοτεχνία (συνολικά: 10)				
Γ. Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (ΚΚΛ Β', σσ. 227- 231)	- Να κατανοούν τα γραμματικά πρόσωπα της αφηγηματικής γλώσσας και τα δομικά στοιχεία της αφήγησης. - Να αναγνωρίζουν: -τον τύπο του αφηγητή (=το πρόσωπο που αφηγείται την ιστορία) -τη συμμετοχή του ή μη στην ιστορία που αφηγείται και -το ρηματικό πρόσωπο στο οποίο	τα γραμματικά πρόσωπα της αφηγηματικής γλώσσας: το εγώ του αφηγητή, το εσύ του αποδέκτη, το πρόσωπο για το οποίο γίνεται λόγος τα «δομικά στοιχεία» της αφήγησης: ιστορία, πλοκή, επεισόδια (της «δράσης»), μοτίβα που χαρακτηρίζουν το ποιόν και τη δράση των ηρώων	- Δυνατότητα αξιοποίησης της εκτενούς βιβλιογραφίας και του διαδικτύου για καλύτερη γνωριμία με το έργο του Γ.Φ. Πιερίδη, π.χ. για τον τρόπο γραφής του, την επιλογή και την ανάδειξη θεμάτων που απασχολούν τον πεζογράφο, κριτικές για το έργο του κ.ά. - Στο πλαίσιο των εναλλακτικών μορφών αξιολόγησης να προταθούν μικρές ασκήσεις τύπου project: α) Να αναζητήσουν πληροφορίες για τη δράση και τη θυσία του Πετράκη Γιάλλουρου. β) να αναζητήσουν τη βιωμένη εμπειρία του Απελευθερωτικού Αγώνα 55-59, έτσι όπως παρουσιάζεται/αναπαρίσταται στο έργο άλλων λογοτεχνών.	3

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ Διδακτέα	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ. ΔΙΔ/ΛΙΑΣ
Γ. Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (συνέχεια)	γίνεται η αφήγηση και να κατανοούν τη λειτουργική σημασία των πιο πάνω στο αφήγημα.	(=συμμετέχει στην αφήγησή του), αυτοδιηγητικός (=είναι ο ίδιος πρωταγωνιστής της αφηγούμενης ιστορίας) 3. πρωτοπρόσωπη, δευτεροπρόσωπη, τριτοπρόσωπη αφήγηση	➤ Δυνατότητα αναζήτησης, μέσα από αξιόπιστες ιστοσελίδες, υλικού σχετικού με την ιστορική περίοδο που αναφέρεται το διήγημα. Συγκέντρωση των αντίστοιχων πληροφοριών και οργανωμένη παρουσίαση στην ολομέλεια των δεδομένων της έρευνάς τους σε συνάρτηση με το λογοτεχνικό έργο. Ενδεικτικά: https://www.youtube.com/watch?v=1oVBPDQ0VNk Εναλλακτικά δυνατότητα ακρόασης: «Πετράκης Γιάλλουρος (Σημαιοφόρος)» https://www.youtube.com/watch?v=j4ByxVSii40 https://www.youtube.com/watch?v=d2zU1ZlhvXk (βλ. ΔΕΕ 27) ➤ Μελέτη των τρόπων με τους οποίους τα ιστορικά / πολιτικά / κοινωνικά δεδομένα αποτελούν το «χαλί» του λογοτεχνικού κειμένου, πάνω στο οποίο τοποθετούνται η πλοκή, τα γεγονότα, οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες, η οπτική γωνία. (βλ.	
	Να διακρίνουν τις βασικές λειτουργίες σε ένα αφηγηματικό κείμενο: - ποιος «βλέπει» - ποιος «μιλάει» και να είναι σε θέση να διακρίνουν τους κύριους τρόπους εστίασης και απόδοσης του λόγου των προσώπων.	- εστίαση (ποιος «βλέπει»: ο αφηγητής ή τα πρόσωπα) και συναφείς τρόποι εστίασης: «μηδενική» εστίαση (παντογνώστης αφηγητής, ο αφηγητής γνωρίζει περισσότερα από τους ήρωες), «εσωτερική» εστίαση (ο αφηγητής είναι πρόσωπο ή πρόσωπα του κειμένου με περιορισμένη γνώση), εξωτερική εστίαση (ο αφηγητής λέει/γνωρίζει λιγότερα απ' όσα ξέρουν οι ήρωες, λ.χ. στο αστυνομικό μυθιστόρημα) - φωνή (ποιος «μιλάει»: ο αφηγητής ή τα πρόσωπα) και τρόποι απόδοσης του λόγου: ευθύς λόγος, πλάγιος λόγος, ελεύθερος πλάγιος λόγος (ο λόγος του προσώπου ακούγεται μέσω του αφηγητή)		
	Να αναγνωρίζουν τους αφηγηματικούς τρόπους σε ένα αφηγηματικό κείμενο.	- πώς το «λέει»: αφήγηση, μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλιο, ελεύθερος πλάγιος λόγος, εσωτερικός		

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ Διδακτέα	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ. ΔΙΔ/ΛΙΑΣ
Γ. Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (συνέχεια)	Να κατανοούν τη λειτουργία του χρόνου στην αφήγηση.	μονόλογος «χρόνος της ιστορίας» - «χρόνος της αφήγησης» - αφηγηματικές τεχνικές που συνδέονται με τον χρόνο ή «τη δράση» (επιτάχυνση, επιβράδυνση, επαναληπτικότητα) ή «την τάξη της αφήγησης»: αναχρονίες (=αναλήψεις-flashback, προλήψεις-flashforward, «πάγωμα» του χρόνου) - η σημασία των αναχρονιών σε ένα αφήγημα και του γεγονότος ότι ο αφηγηματικός «χρόνος» δεν είναι πάντοτε γραμμικός	ΔΕΕ 27) ➤ Στο πλαίσιο της διακαλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, μπορούν να προβούν σε νέες δημιουργίες, που συνδυάζουν άλλα είδη τέχνης με αφορμή το διδακτέο διήγημα, όπως δημιουργία ζωγραφικών πινάκων ή συνθέσεων (τα πρόσωπα ή το τοπίο που περιγράφονται στο διήγημα) ή ταινίας μικρού μήκους, με τη συνδρομή των ΤΠΕ και την αξιοποίηση των υπαρχόντων ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων. Ενδεικτικά: αξιοποιώντας το Column της e-me μπορούν να σχεδιάσουν μια αφίσα με τον θεματικό άξονα του ποιήματος. (Βλ. ΔΕΕ 24, ΔΔΒΜ 39, σ. 17) ➤ Στο πλαίσιο της επικαιροποίησης, οι μαθητές/-τριες να επιχειρηματολογούν (αγώνες λόγου) για τη στάση των σύγχρονων νέων απέναντι σε ζητήματα που απασχολούν την πατρίδα τους (π.χ. αγωνιστικότητα). (Βλ. ΔΔΒΜ 41, σ. 18)	
	Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική/ συλλογική συνείδησή τους.	- το ιστορικό πλαίσιο των λογοτεχνικών έργων: χρόνος, χώρος, ιστορικά γεγονότα, χαρακτήρες, οπτική γωνία - η επίδραση που ασκούν οι ιστορικές εξελίξεις στις πράξεις, τα αισθήματα και τις αντιδράσεις των ηρώων		
	Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών, οι οποίες	- το ιστορικό και γραμματολογικό πλαίσιο των λογοτεχνικών κειμένων - τρόποι με τους οποίους η εποχή στην οποία δημιουργούνται τα λογοτεχνικά		

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ Διδακτέα	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ. ΔΙΔ/ΛΙΑΣ
Γ. Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (συνέχεια)	αποτυπώνονται σε αυτά.	έργα επηρεάζει τη μορφή και το περιεχόμενό τους	➤ Στο πλαίσιο της διακειμενικότητας να επιλέξουν και να μελετήσουν κείμενα με θεματικούς άξονες: το χρέος του ατόμου απέναντι στη πατρίδα, η στάση απέναντι στο θάνατο. ➤ Επιλογή προφορικών, γραπτών και ψηφιακών δραστηριοτήτων που επιτρέπουν τη βιωματική συνάντηση με το κείμενο και την απόλαυση της δημιουργίας του, π.χ. η συγγραφή των συναισθημάτων που τους προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου στο συγγραφικό σημειωματάριο. ➤ Στο πλαίσιο της δημιουργικής γραφής, επιλέγονται δραστηριότητες υποτιθέμενης συνέχειας, με ψηφιακά εργαλεία, όπως το Essay της πλατφόρμας e-me. (Βλ. ΔΕΕ 31)	
	• Να αντιλαμβάνονται τη διαλεκτική σχέση της κυπριακής λογοτεχνίας με την ευρύτερη νεοελληνική λογοτεχνία, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια.	1. συνανάγνωση κειμένων ελλήνων λογοτεχνών με κείμενα της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας λογοτεχνίας 2. παραλληλισμός των γνωρισμάτων της κοινωνίας της Κύπρου, όπως αποτυπώνονται στα λογοτεχνικά κείμενα, με εκείνα άλλων σύγχρονων κοινωνιών 3. ερμηνεία των κειμένων της κυπριακής λογοτεχνίας με βάση τα ιδιαίτερα γεωφυσικά, ανθρωπολογικά, ιστορικά δεδομένα του νησιού		
	• Να ευαισθητοποιούνται απέναντι στην πολιτισμική τους κληρονομιά και στα στοιχεία που συνθέτουν την εθνική τους ταυτότητα.	1.οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κόσμου της Κύπρου 2.ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις παραδόσεις του ελληνικού κόσμου και στις παραδόσεις άλλων λαών		

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ Διδακτέα	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ. ΔΙΔ/ΛΙΑΣ
Γ. Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (συνέχεια)	• Να ευαισθητοποιούνται απέναντι σε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά κ.ά. προβλήματα, παλαιότερα και σύγχρονα.	1.τα κοινωνικο-ιστορικά προβλήματα που προσεγγίζουν τα λογοτεχνικά κείμενα 2.η σχέση του ανθρώπου με την κοινωνία και την ιστορία και ο τρόπος με τον οποίο αυτά επηρεάζουν τον άνθρωπο 3. σύγχρονα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής του ανθρώπου		
	• Να αναπτύσσουν την ικανότητα να ενεργούν ως υπεύθυνοι πολίτες.	• αποτελεσματική συνδιαλλαγή με άλλους σε θέματα κοινού ή δημόσιου ενδιαφέροντος • διαμόρφωση υπεύθυνης και εποικοδομητικής στάσης στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων • υποστήριξη της κοινωνικής και πολιτισμικής πολυμορφίας, της ισότητας των φύλων και της κοινωνικής συνοχής, των βιώσιμων τρόπων ζωής, της προώθησης ενός πολιτισμού ειρήνης και μη-βίας, καθώς και της ετοιμότητας για σεβασμό της ιδιωτικότητας των άλλων και για την ανάληψη ευθύνης για το περιβάλλον		